



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.



GÖTEBORGS
UNIVERSITET



LUNDS
UNIVERSITET



UPPSALA
UNIVERSITET

216
HJALMAR HÖGLUND

(STURE)

I NORRSKEN

OCH ◊ ◊ ◊

SOMMARLJUS

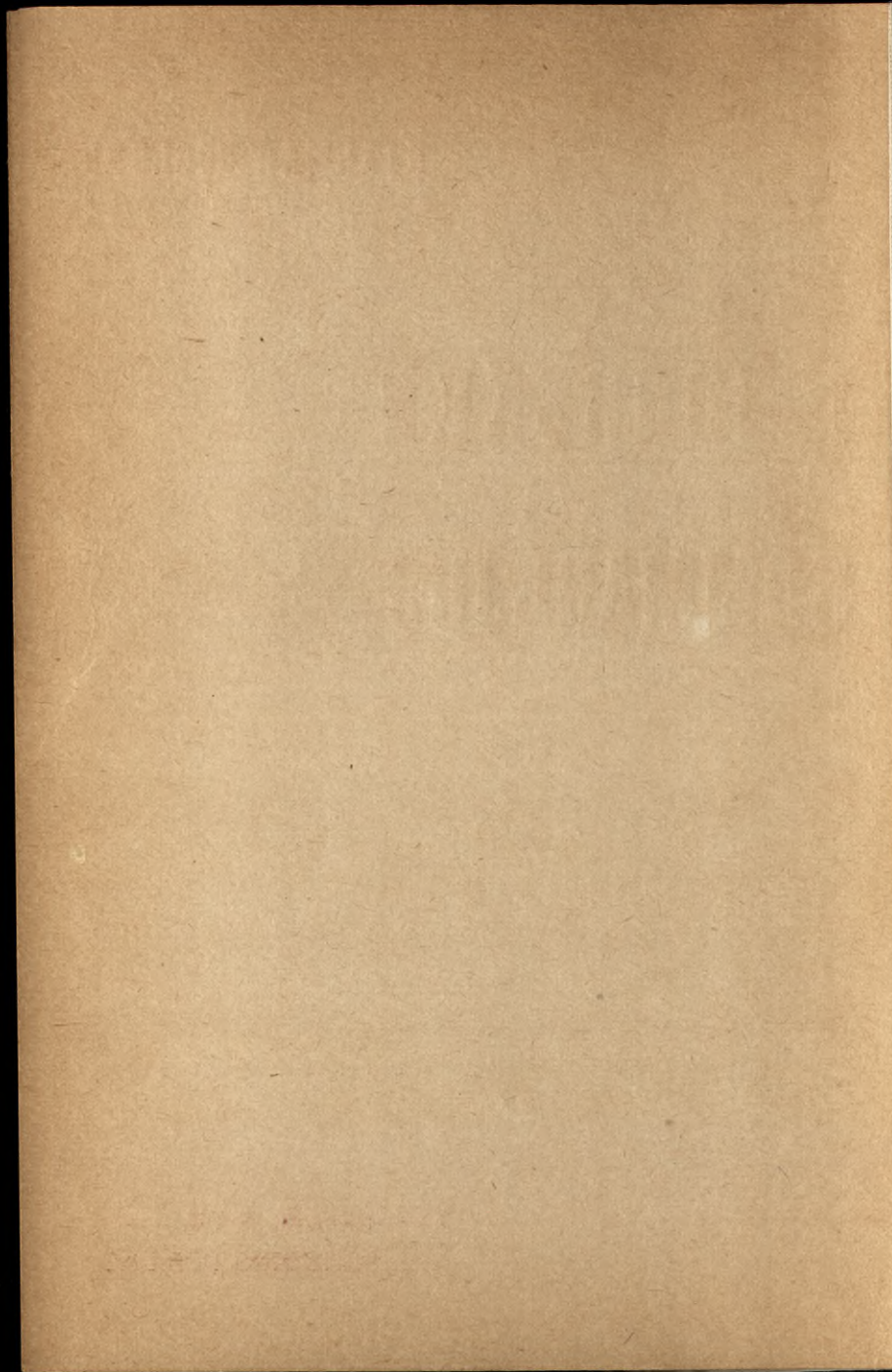
SKISSER

OCH

STÄMNINGSBILDER.

STOCKHOLM ◊ ◊

N. J. SCHEDINS FÖRLAG.



I NORRSKEN OCH SOMMARLJUS

I NØRRSKEN OG SOMMARLJUS

I NORRSKEN OCH —
— SOMMARLJUS

SKISSER och STÄMNINGSBILDER

AF

HJALMAR HÖGLUND

(Sture.)



STOCKHOLM
N. J. Schedins Förlag.

I NORRSKEN OCH
SOMMARLUS

SKISSER OCH STÄMMINGSBILDER

HARMAH HJELM

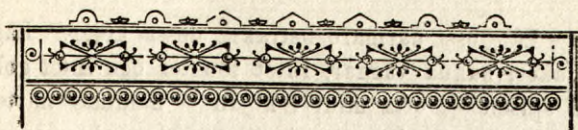


STOCKHOLM 1900
H. NILSSONS BOKTRYCKERI.

NORRLÄNDSKA BILDER

NORRLÄNSKA BILDER

JOHN MICHKOFFS
LITHTYPERING ENGELN N.



En vinterdag i Norrlands skogar.

Om ni än är norrländing och bor nära nog midt uppe i skogarna, så har ni ändå kanske aldrig åsett en större skogsafverkning, en sådan, som ännu bedrifves på ett och annat ställe, men förr hörde till ordningen för dagen?... Inte!... Följ mig då långt in i en af dessa vidsträckta skogar, tre à fyra mil från »bygden». Låt oss söka vara där tidigt en morgon, innan ännu de gnistrande stjärnorna bleknat bort och det präktigt flammande norrskenet slocknat ut för den gryende dagen. — Det är kallt, 20, ja, kanske 30 grader, men hvad gör väl det? Man vänjer sig äfven vid kölden.

Här i morgondunklet skönja vi en mängd små låga kojor, en hel liten by i skogsmarken. Men en underlig by är det. Kvinnor finnas ej här, endast män, kanske ett tvåhundredatal.

Låt oss närmare betrakta dessa kojor. Lågt i taket, nakna väggar, intet fönster och intet golf. På spisen — ofta midt i kojan — flammar natten lång en väldig brasa, och röken söker sig mer eller mindre direkt väg ut genom en rymlig öppning i taket. Genom samma öppning se vi nog också en och annan stjärna, som mellan rökmolnen vänligt blickar ned till den mänskliga härden.

Rundt kring väggarna ligga männen på »lafvar» eller britsar: några bräder hvilande på pålar, litet granris eller halm däruppå, en halmkudde och så en fäll öfver alltsammans, se där hela bädden. I mången koja hafva äfven hästarna sina platser; bundna i sina spiltor vid en af väggarna, lefva de i gemytlig endrätt med kojans mänskliga inbyggare.

Man behöfver således icke stor fantasi för att tycka sig vara förflyttad några hundra år tillbaka i tiden, till de gamla sagornas och vikingarnas tid.

Men snart blir det lif och rörelse på lafvarna. Den ene efter den andre af männen reser sig och går att fodra hästarna. Så småningom samlas sedan alla kring spisen, hvar och en med sin stek- och kaffepanna, för att laga i ordning sin mat. Stekt fläsk till potatis och bröd och så ett par koppar starkt kaffe, det är den vanliga frukosten.

Så bär det af ut till dagens arbete: några spanna för hästarna för att köra, och andra gå med yxa och såg för att fälla träden. Snart genljuder också skogen af de jämna sågdragen och de kraftiga yxhuggen, och ett väldigt brakande rundt

omkring oss säger oss ofta, att skogens jättar falla för människohand. Furorna falla, granarna falla — det glesnar omkring oss, allt större bli tomrummen mellan de kvarlemnade, spädare träden, och allt längre och längre bort bort når blicken — det ljusnar i våra skogar.

Men solen stiger allt högre på himmelen, och förbi oss passerar den ene hästen efter den andre, hvar och en med sin körsven och sitt tunga lass. Somliga komma i hejdlöst språng utför tvärbranta höjder och andra tungt dragande uppför en stigning å vägen, men alla styra de kosan ned till skogssjön, och vi följa dem.

Hvilken härlig tafla möter oss icke här! Se, huru det vidsträckta snöfältet ligger bländande hvitt i solljuset! Se, huru det glittrar och gnistrar från de snötäckta grenarna! I hvarje vik, vid hvarje udde, bakom hvarje holme skymta vi män och hästar och timmer. Yxornas slag mot springtarna, kedjornas rassel och klockornas klingande — allt ljuder så friskt i vinterkylan. Det är ett kraftigt, ett hurtigt lif, som lefves i skogen.

Har då denna tafla inga skuggsidor?

Åh jo. Här komma dagar ibland med ymniga snöfall, med mansdjupa drifvor att bana sig igenom, med hårdt och mödosamt arbete för både hästar och män. Dock, detta är ej allt. Taflan har en bakgrund med än djupare skuggor.

Det fanns en tid — de första afverkningarnas tid — då dessa hästklockor ringde som till ottesång till en ny dag för Norrlands folk, en dag

af välstånd och oberoende, och den hälsades med jubel utan tanke på aftonen. Nog ljud där kanhända någon enda dallrande ton, som sjöng om kommande lyx och vällefnad, om människobegär, som ropar efter mera, om ett folk, som med fulla händer öser bort sina skatter och förslösar sina bygders kraft, den värnande skogen. Kanhända — men ingen gaf akt därpå.

Hvad säga väl klockorna nu? Männe det icke delvis ljuder som en själaringning öfver förslösade skogars fall, som en sorgesång öfver kommande arflösa släktens fattigdom? Kanhända — vi veta det ej, men vi ana det dunkelt.

Men våren kommer och isarna smälta och de tusen sinom tusende timmerstockarna följa de strida floderna, störta utför de vilda fallen, skynda hän emot hafvet, hän emot väntande sågar.

Och när sommaren sedan står i blom, då råder här tystnadens stillhet åter, kojorna stå öde och ingen människofot trampar då dessa vägar, som nu så lifligt bevandras.

Förr och nu.

»Tiderna förändras och vi med dem», säger ordspråket, och skulle vi taga de gamlas älsklingsuttryck: »I min ungdom, på den gamla, goda tiden», till gradmätare, så skulle förändringen just icke luta till det bättre, men som »den gamla, goda tiden» tyckes ha varat allt sedan hedenhös, så är det fara värdt, att det uttrycket får tillskrivas en smula egenkärlek hos de gamla att alltid vilja anse sin krafts dagar som de bästa och en viss oförmåga och ovilja hos dem att sätta sig in i nyare tiders förhållanden.

Men var »den gamla, goda tiden» precis icke bättre än vår, så var den åtminstone helt olika till seder och bruk.

Den vandrade helt ogeneradt i enkla hemgjorda och hemväfda kläder, som icke visste af något växlande mod, och lefde i boningshus, där »stugan» och »kammaren» utgjorde nedre våningen och liknande rum — ofta oinredda — upptogo den öfre. I »stugan» återigen intogs hedersplatsen af den välkända, stora, öppna spisen med de kolossala

murarna. Kring den samlade vinterkvällarna husets folk till spånad och slöjd. Kvinnorna trampade spinnrocken med flit och spunno sin ull och sitt lin, och männen slöjdade: lagade söndriga redskap, täljde på yxskaft eller gjorde träskedar. Och öfver allt detta spred den flammande långvedsbrasan sitt värmande sken och väckte sagan och visan till lif, sagan om stordåd och bragder, om spöken och troll, och visan, den enkla, smekande folkvisan med dess vemodiga tonfall.

Nutiden bor i om- eller nybyggda, moderniserade hus. Köket är flyttadt till ett mindre rum, där järnspisen sprider sin torra värme och lampan lyser öfver bohag och ting, öfver en aldrig sinande kaffepanna, öfver kvinnohänder, som leka med virknålen. »Stugan» är förvandlad till sal med dubbeldörrar och takmålningar. Långvedsbrasan har slocknat, spisen är borta, och en högre kakelugn intager hans plats; möblerna äro fina, skänken har fått spegelglas, och en väldig lampa nedhänger från taket på kedjor. — Allt är så putsadt, så fint, att — hvardagssinnet stundom stannar förläget vid dörren.

Och klädedräkten?

Du gamle, du med de många åren och det långa minnet, tänk på din egen ungdom, på »den gamla, goda tiden», tag minnet däraf med dig och gå till kyrkan, ställ dig där på trappan och se på den utströmmande skaran! — Öfverrockar och promenadpälsar, kragar och halsdukar, kappor och pälskragar, baretter och hattar med plymer, allt

efter senaste mod! — Känner du igen dig?...
Nej, jag kan nog förstå det!

Ja, nog äro vi norrländingar ett upplyst och intelligent folk alltid, vi kunna ju både läsa, skriva och räkna, hålla möten och fatta resolutioner, processa på tingen och gräla på stämmorna, men — oss emellan sagdt — nog äro vi ändå bedröfligt fåfänga af oss, fallna för grannlåt och prål. — Nå, nå, gamle, vi skola icke döma, bara konstatera förändringar i seder och bruk.

Än nöjena då, hur hade den gamla tiden det ställdt med dem?

Åh jo, förutom dessa under flera dagar varande bröllop och andra storkalas så bjöds det då och då på »lekstugor», där dans och lekar räckte till ljusan dag och hembrändt brännvin vandrade laget kring.

Vår tid befattar sig icke med »lekstugor» och slikt, den består sig med något finare, med *baler*, och det är annat, det — åtminstone till namnet! Så roar den sig dessutom med slädpartier, godtemplarfester och en hel hop andra fester, där tal hållas och kaffe konsumeras.

De gamla bröllopen, ja, de få icke förbigås! Det var hejdundrande bröllop, det, med »förning» och »begåfning» och ätande och drickande utan all ända. Då gällde ännu maningen:

Ställ er i rad, go' vänner,
till kyrkan ska' vi gå!
Spel upp, I spelemänner,
så det ljuder i hvar sträng!

Och spela, det gjordes det också med besked! Ända fram till kyrkdörren höllo fiolerna takten i spetsen för skaran; när brudparet trädde öfver tröskeln till bröllopsgården, hälsade de dem välkomna och ljödo åter, när middagens stek bars in, och under »begåfningen», när hvarje gäst trädde fram till de nygifva och öfverlämnade sin gåfva och prästen med hög röst nämde gifvarens namn och gåfvans beskaffenhet, och sist klämde de till igen, när dansen trädde med fart och kronan dansades af bruden och gubbarna röfvade brudgummen till sig och gummorna gjorde likaså med »ungmor». Och bröllopet stod i dagarna tre, och längre också ibland, med lek och med glam, med mat och med dryck, men när »sursteken» till sist sattes fram, då var tecknet gifvet till uppbrott, och när så brudparet i sin tur »begåfvat» gästerna med vantar, strumpeband, skjortor och linnen, då drog hvar och en hem till sitt igen — och så var bröllopet ätet och drucket och hjonelag byggdt.

Det var då, det!

Nu har man lagt bort det där myckna kalsandet och nöjer sig med ett litet »eftermiddagsbröllop», eller också reser man sin väg efter förrättad vigsel och låter vännerna samlas för att — önska lycka på färden.

Tiderna förändras!

Samfärdseln på »den gamla, goda tiden» var nog skäligen skral. Landsvägen var egentligen den enda väg, som fanns, och backig och svår var den också och tycktes med sorgfällig noggrannhet und-

vika hvarje tillstymmelse till slätt. Men till de byar, som lågo på sidan om den, måste man vanligen färdas gående eller ridande. Många af sockenborna redo därför fram till kyrkbygden eller kommo öfver sjöarna i »kyrkbåtar», rymmande 25 å 30 personer och framdrifna af 5 å 6 par åror.

I sammanhang härmed bör nämnas bruket af s. k. »kyrkstugor». På en och annan trakt finnas de ännu kvar, påminnande om en gången tid, som genom sina långa och dåliga vägar gjorde dem behöfliga. Där de ännu finnas, stå de dock merendels obegagnade och fallfärdiga, synbarligen vändande att få flytta hädan som den tid de tillhörde. Men fordom voro de nödvändiga. I dem togo de mera aflägsset boende sockenborna in, när de på lördagen kommo fram till kyrkplatsen för att på söndagen bevista gudstjänsten, i dem dukades de medhafda matsäckarna upp, och i dem förvarades helgdagskläderna, som begagnades vid kyrkbesöket, men aftogos igen, när hemfärden anträdde.

Den tiden är nu förbi, förbi är också diligensernas tid, och posthornen tystna mer och mer å landsvägen. Nu ha vi vägar litet hvarstädes och nästan i hvarje sjö gå ångbåtar, som kila af med oss, medan vi kanske helt lugnt smörja kråset i matsalongen. Och järnvägen sedan! Äfven den har hunnit ända hit upp till oss och sträcker sina skenor långt ut öfver våra vida nejder. — Vi stiga in i den ljusa, uppvärmda kupén och rulla i väg med en tre mils fart i timmen, medan vi

måhända sysselsätta oss med minnet af någon »upp-
skakande raphönsjakt».

Tiderna förändras!

Näringarna hafva förändrats äfven de under
tidernas lopp. Hemslöjden har tynat af, maski-
nerna och storindustrien göra nu det mesta. Alla
dessa långa rader af »förbönder», som ifrån staden
drogo utåt bygderna med sina tunga lass, dem ser
man mångenstädes numera icke till; järnvägen har
gjort dem öfverflödiga och gifvit dem allt färre
och färre sträckor att befara, och de finnas, som
därför önska järnvägen långt bort för att återfå
inkomsten af dessa varuskjutsar.

Men ha en del inkomstkällor sinat ut, så ha
andra åter igen flödat öfver.

Skogsafverkningen kom och strödde penningar
kring landet, kom sakta och försiktigt i början
och satte yxan till de grofva, oomfanneliga fu-
rorna, och byamännen sålde dem, sålde sin först-
födslorätt för en grynvälling, och de funnos, som
bjödo bolagen att taga granarna *gratis*, när de köpte
furorna. Och allt flera och flera slöto sig till lång-
dansen genom skogen, och allt raskare och raskare
blef takten. Kojor byggdes upp i djupa skogen,
och vintern såg dem befolkas af män, yxhuggen
föllö täta, bogslädarna körde fram och lassen väx-
te, och älfvarnas och sjöarnas och tjärnarnas strän-
der besållades af timmer, dem män med tumstock
och lina mätte och stämplade. — Det var lif, det
var rörelse som aldrig förr. Det gick som en våg

af välstånd öfver landet, en brusande våg med glansen af guld, stänkande sitt glitter in i hemmen.

Men huru yxhuggen föllo och huru det tummades och tummades, så glesnade skogen allt mera och måtten blefvo allt mindre, och de, som minnas de kolossala stockar och bjälkar, som under forna somrar trängdes i älfvarna, så att man på dem stundom kunde helt lugnt vandra öfver till andra stranden som på en utlagd flottbro, de ruska på hufvudet, när de se dessa smala stockar, som numera flottas och likt pedaler gunga under flottkarlarnas fötter, de ruska på hufvudet och undra, om dessa pinnar ej i själfva verket passade bättre till — hässjestolpar.

Vågen är i sjunkande och efterlämnar sin bottenfats: rikedom, välstånd och oberoende här och arrendatorslif där med barn, åt hvilka dagakarlens lott gifves till arf.

Hvad skall då komma härefter?

Slagorna tystna på logarna och liarna läggas å sido, tröskverken dundra och slätter- och skörde-maskinerna slamra. — Kanske är det tecknet till en ny tid, en jordbrukets tid, då »skogsmänniskan» vänder sig till jordbruket och på allvar söker sin näring däraf, då de milslånga, obrutna sträckorna göras fruktbarande och den redan brutna jorden undfår kraft att gifva rikligare skörd än nu! — Hvem vet? — Kanske ångsågarna i sinom tid ut-

bytas mot vattenkraftsdrifna fabriker! Kanske gifves det också mångt Gellivara i vårt Norrland. .
Hvem vet?

Tiderna förändras!

I majdagar.

— Du ser skogshöjden där borta, sade en gammal gråhårsman härom dagen, då vi tillsammans vandrade byvägen fram, i det han pekade på en mindre bergstopp. — Kan du tänka dig, att fast jag är gammal och grånad och bott här sedan min barndom, så har jag likväl ej bestigit den höjden förrän just nu för några dagar sedan, och detta ehuru den icke ligger stort mer än ett bösshåll utom byn. Och hvarför? Jo, helt enkelt af det fattiga skälet, att mina intressen ej ledt mig dit, och jag hade väl inte kommit dit nu heller, om ej en liten parfvel lockat mig att följa sig dit upp för att plocka vinterlingon, sådana där som suttit kvar öfver vintern och nu kommit i dagen igen, sedan snön smält bort. Men vet du, hvad jag fann däruppe utom lingonen? — Ja, kom med, så skall du själf få se!

Sagdt och gjordt! Vi veko af från byvägen och slogo in på en liten gångstig, som i zig-zag ledde uppför höjden och sist förde oss fram till en öppen platå, bevuxen med ljung och lingonris och från hvilken en vidsträckt utsikt mötte ögat.

Se, detta fann jag! tog han åter vid och beskref med handen en halfcirkel utåt dalen. — Ett stycke natur, en tafla, som i fägring täflar med hvilken annan som helst! Se denna breda, imponerande älf, som kommer slingrande utför dalgången, stupar ned i forsens hvirfvel och sedan vidgar ut sig till en holmbeströdd sjö, hvars vågor då och då genomskäras af dessa lätta, snipformiga båtar och hvars stränder besållats med välbyggda byar. Och så sluter sig rundt om allt detta bergskonturen likt en väldig ram, än höjande sig i djärfva spetsar, än sänkande sig till låga platåer, där dunkla skogssjöar skymta fram. — Säg mig, hvar såg du något fagrare än detta?

Jag har sett rätt mycket inom vårt land och därvid uppsökt de platser, som prisats för sin naturskönhet, och jag har beundrat dem, jag som andra, och trott, att jag sett det bästa i den vägen, och nu, sedan jag slagit mig till ro från sådana resor och blifvit gammal och grå här hemma, nu kommer en byting och visar mig, att jag icke behöft gå många steg för att finna en dylik tafla inom min egen hemtrakt! — Är det icke förunderligt, detta? Men det värsta af allt är dock, att det nog finnes flera än jag, som felat och ännu fela i detta stycket. Helt säkert gifves det många, som likt mig komma bort ifrån fulla af loford för främmande trakters skönhet och icke märka de pärlor af fägring, som kanske deras egen hembygd har att bjuda på. Vi hafva nämligen i allmänhet allt för stor benägenhet att vilja se genom kikare

och söka efter det i fjärran varande, under det vi åsidosätta det, som vi kunna se med blotta ögat alldeles intill oss. Men detta är ju att groft försynda sig mot sitt eget hem, och jag skulle vilja tillropa hvar och en: Se först efter, hvad din egen hembygd äger, drag den först fram i ljuset och gå sedan att beskåda andra nejder!

Det vi nu se — fortfor han — är ju blott en ringa flik af Norrland, blott ett smycke bland dess otaliga andra, och vet du, hvad jag tänkte, när jag först såg denna härliga utsikt? Jo, jag tänkte: Lyckligt måste dock i grund och botten det folk vara, som äger ett sådant land, ty af allt det sköna, som omgifver det, måste för visso också uppstå en reflex af skönhet *inom* det. Och detta land skall aldrig förgås, det skall aldrig kunna vanställas så, att icke dess oförlikneliga skönhet skall bevara det åt mänskligheten. Dess släkten må komma och gå, må växla ursprung och beskaffenhet, men bebyggare skall det aldrig sakna.

Och likväl — tillade han dröjande och strök med handen sakta öfver pannan — och likväl känner jag numera knappast igen dess folk.

Jag är gammal nu, dock minnes jag ännu dem i min ungdom. Borta äro de alla för länge sedan, borta deras enkla seder, deras små behof och deras idoga sträfvan. Ett nytt släkte har vuxit upp, ett släkte, som glömt fädernas bruk och endast jagar efter hvad nytt är.

Mig tyckes det, att en mordängel vandrar genom Norrlands bygder, en fåfänglighetens, vällef-

nadens och öfverflödets ande, som under utstyrd mantel drager sköflande fram och lockar armodet i sina spår.

Huru månede slutet blifva?

Du Norrlands son, besinnar du då icke, att villkoret för din vällefnad och lyx är främlingars insteg på din egen mark? Märker du ej, att ditt eget land så småningom glider dig ur händerna och att dina efterkommande en gång skola stå som främlingar, där du i barnaåren lekt?

Kom hit upp på höjden en majdag och se dig kring! Se, detta vida land är ditt, är ditt i all sin jungfruliga renhet, och det är värdt långt mer än gods och guld, långt mer än några dagars flyktigt öfverflöd, är värdt din mannakärlek — så sälj det ej! Nej, vak upp och känn ditt eget land! Se, det är lika skönt som det är vidt och lika värdt att älskas som det är stort. Så bevara det då åt dig och dina barn och barnbarn och förhärliga det än mera, på det att världen må skänka dig och det sin beundran!

Du man med plog och spade, bryt mark, vinn jord och förhärliga så din bygd! Du med penna och bläck, beskrif ditt land, förtälj om dess tysta storhet, om dess underbara fågring och förhärliga så din bygd! Och du med pensel och färg, tag Norrlands vårljusa himmel, tag dess höga fjällar, dess gröna skogar och dess blåa vatten, fäst dem på din duk och sänd den ut i världen och förhärliga så din bygd! Men gören det i kärlek och gören det nu, nu sedan majregnet kommit med

förlossande välsignelse, nu medan älfvorna stiga och forsarna brusa starka och allt sväller af lif och spirar upp i den första, friska, safrika grönskan, ty nu är den härligaste tiden, det vaknande lifvets dagar.

Som en dag i maj, så skulle ditt sinne vara, du Norrlands folk: fullt af dådräk kraft, fullt af svällande lif! Då skulle förvisso Norrlands vår aldrig förgå, men dess skatter bevaras som senfödda släktens arf.

*

Så sade den gamle med hänförelsens glöd i blicken, och mig tycktes, att forsen brusade starkare, att bäckarna runno snabbare och att majdagen sjönk i glans som ett bekräftande insegel till hans ord.

Vid forsen.

Han var en främling i våra trakter och var i sommar ute och »turistade», han som andra, men icke blott för sitt nöjes skull, utan äfven för att på samma gång samla stoff till några tilltänkta skildringar här uppe från Norrland.

Så hade han ströfvat omkring från trakt till trakt och gjort sina iakttagelser, och händelsen gjorde, att han på detta sätt också kom hit till vår bygd.

Här tycktes han med förkärlek fästa sig vid en forsen, hvars vågor skummade mjölkhvita och hvars brus hördes vida omkring, och hvilket antagligen var något ovanligt för honom, slättbon där nere från söder. Vid forsen uppehöll han sig också ofta och förskaffade sig logis för några dagar i en bondgård strax intill.

— Detta måste dock vara en äkta norrländsk tafla, sade han en dag, sedan vi trötta slagit oss ned i närheten af forsen efter att under ledning af hans värd, Per Mårtensson, ha företagit en vandring utefter älfstranden för att bese timmerflottningen i det strida strömdraget. — En skum-

mande fors, hvars dån höres milsvidt, och så dessa tusende timmerstockar, som komma ilande med förvånansvärd hastighet, törna ihop, packa sig tillsammans och stupa rakt ned i den fradgande hvirfveln för att i nästa ögonblick pilsnabbt skjuta upp igen, som studsade de mot en kautschukbotten, och så fortsätta sin färd i lugnare vatten. — Det är härligt!

Men har ni gifvit akt på, huru egendomligt forsen brusar?

Än dånar han vildt, som ville han lösrycka hållarna, utför hvilka han stupar, och än saktar han af i dämpadt, doft brus, som blefve vattentillgången mindre, eller som om han i en hast förflyttats långt bort ifrån oss. Det är, som om det bodde lefvande krafter i forsen, krafter, som ägde förmåga att till- eller aftaga, att brista ut i raseri ibland för att i nästa stund åter mattas af.

Ja, på detta sätt måste det ha tillgått, fortfarande efter en stunds tystnad. — På detta sätt hafva sägnerna tillkommit, sägnerna om öfvernaturliga väsen och troll. Naturens intryck på människosinnet ha skapat dem, och de olika naturföreteelsernas olika påverkningar ha också alstrat olika sagobilder.

Så har den djupa skogens mäktiga, obeskrifliga tystnad skapat skogsrået, som lockar och tju-sar den ensamme jägaren, men flyr vid första klockton från templet, d. v. s. vid första förnimmelse af mänsklig tillvaro i närheten, och synen är borta, eller, med andra ord sagdt, tystnadens

och stillhetens påverkan är bruten. Hafvet, det vida, väldiga hafvet åter låter sjömannen drömma om hafsfrun, och de starka forsarna här uppe ha gifvit oss strömkarlen med sitt fiolspel, alldeles öfverensstämmande med forsens brus, vildt, hotfullt ibland, som speladt i yra, och så smekande mjukt understundom, som vore det upprunnet ur de allra skäraste drömmar. — Ja, det är i själfva verket inte underligt alls, att dessa sägner kunnat fortleva århundraden igenom, ty naturen själf har ju ammat dem och gifvit dem näring, och intrycken och stämningarna skola därför heller aldrig bortfalla, ehuru de mer och mer afklädas vid skepelsens ytterklädnad.

Och nu — tillade han skämtsamt — måste ni tillåta mig att få stanna hos er ännu en tid, Per Mårtensson, så att jag hinner lära mig forsens strömkarlsmelodier.

— Åh ja, gärna för mig, svarade Per Mårtensson. — Men då skall herrn akta sig, så att han inte får höra andra låtar också.

— Huru menar Per Mårtensson?

— Jo-o, jag menar bara som så, att kan forsen här sjunga eller spela något, så kan han nog sjunga likpsalmer med, om det gäller.

— Likpsalmer? . . . Jaså, jag förstår, det ligger något under det där. Berätta det, Per Mårtensson!

— Ja, jag vet just inte det. Det är med minna som med gamla sår: rifver man ofta upp dem, så läkas de aldrig. Men eftersom jag nu i

alla fall vidrört saken, så kan jag väl också tala om, huru det var.

*

Det är nu en tio år sedan dess, fortfor Per Mårtensson och fingrade eftertänksamt i sitt yfviga helskägg. — Jag var med i flottningen, jag också, på den tiden, men det var annorlunda med flottningsarbetet då och nu, ska ni veta. Nu finnes det bommar utlagda på de svåraste ställena och alla klippor och stenar äro bortsprängda, så att vattendragen äro rena; men gammalt i tiden fanns det knappast en enda bom, och midt i strömfåran kunde det mångenstädes finnas ofantliga stenblock, mot hvilka timret lade sig och vräktes ihop i stora bråtar. Att lossa en sådan bråte var för det mesta detsamma som att våga lifvet, men det kom just ingen att tänka så mycket på då, det var så vanligt den tiden.

Just ofvanför denna forsen fanns det också ett sådant där stenblock, som stoppade timret och kom det att packa ihop sig till en väldig, bergfast bråte med det ena timmerlagret öfver det andra. En dag skulle vi åter ut för att lossa en sådan där bråte, så att den inte skulle hindra det öfriga timret, som trängde på. Nå ja, vi rodde dit ut och togo i tu med arbetet. Vi voro fem man och det gick raskt undan för oss. Men så ett, tu, tre lossnade en stock för tidigt och hela bråten gick sönder och gaf sig i väg utför strömmen.

Huru vi kommo i båten allesammans, är mera än hvad jag ännu begriper, men det gick i en handvändning, och förman vår, en stor, stark karl, högg tag i årorna och rodde för brinnande lifvet, medan stockarna yrde omkring oss.

Så brast den ena åran och båten dansade i väg ned mot forsen.

I ett ögonblick reste vi oss och tänkte kasta oss i för att simma i land, huru galen den tanken än var. Men förman var rådig och lugn som vanligt.

— Sitt stilla, pojkar! skrek han, grep tag i en spak i båten och rodde med den i stället för åra, rodde så som jag aldrig trott, att en människa skulle kunna ro. I land kommo vi också till sist, men nog hade vi hans jättestyrka att tacka för våra lif den gången.

En fanns dock, som inte kom med, och det var pojken min.

Han hade varit rappare än vi och hoppat i, innan förman hann taga spaken till åra. Han tänkte simma i land, och som en fisk var han också annars i vattnet, men den här gången var det omöjligt, förstås, och han dref utför forsen som en timmerstock. Vi sökte honom där nedanför, men funno honom först en fjärdingsväg längre bort, sönderslagen och nästan oigenkänlig.

Den gången sjöng forsen likpsalmer för mig, så att jag minns det än i dag.

Sådant där biter en in i själen, skall jag säga, tillade Per Mårtensson och strök sig med handen

öfver ögonen. — Men hvem kan väl hjälpa det! Inte får man öfverge sitt yrke fördenskull. Se på pojken därborta till exempel! Det är min andre son, det, som nu är med i flottningen. Han står just nu där ute och fäster ihop en bom, som gått sönder. Inte kommer han för tillfället ihåg bror sin och forsen. Men herre jesses...

Med några väldiga språng var Per Mårtensson vid sin båt, sköt ut den och rodde ut i strömmen. Långt där ute sågo vi en karl stå på två timmerstockar, som glidit så långt ut från bommen, att han ej längre räckte den med sin båtshake och nu följde med strömdraget.

Det var Per Mårtenssons son.

Han hade för en stund rest sig upp från sitt arbete och därvid först för sent varnat, att stoc-karna, på hvilka han stod, skilt sig från bommen och nu med rask fart närmade sig forsen. Under tiden rodde fadern af alla krafter och ansträngde sig för att med sin båt kunna genskjuta honom, innan det blefve för sent.

Allt närmare och närmare gled båda mot forsens stup, allt hopplösare och hopplösare såg det ut, och för en stund tycktes både far och son vara dömda till undergång.

Det var ett ögonblick af obeskriflig, ångestfull spänning för oss, som åsågo kampen för lifvet där ute i strömmen utan ringaste förmåga att kunna skynda till hjälp.

Äntligen kom gubben så nära med båten, att den unge kunde hoppa däri, och nu började arbe-

tet att ro mot strömmen för att komma i land. Klackarna sattes mot båspanterna, hvarje muskel ansträngdes till det yttersta, och årorna böjde sig för de kraftiga tagen, allt under det de påträngande stockarna tätt och ofta stötte emot båten. Fot för fot, årtag för årtag gick det dock framåt, och slutligen nådde de stranden.

Per Mårtensson kastade sig maktlös ned i gräset. Svetten pärlade utför kinderna, och dock var han blekare än vanligt och drog djupt efter andan. Omsider såg han likväl upp, nickade betydelsefullt åt främlingen, turisten, och pekade bort emot forsen.

— Ser herrn — sade han — nu ville han därborta sjunga likpsalmer igen, men Gud ske lof, att han den här gången kom af sig i början!

Främlingen hade inga ord i det ögonblicket, i hans öron ringde likpsalmspreludiet ännu. Men en stund därefter reste sig Per Mårtensson och såg långsamt ut öfver strömmen.

— Ja-ja, inte får man öfverge sitt yrke för det, sade han. Så vände han sig till sonen. — Det är nog bäst, du går ut till ditt arbete igen.

Mid Sommarnattsvakar.

Mid sommarnattsvaka och »knyt kalas» var nu en gång för alla ett gammalt häfdvunnet bruk, som icke fick åsidosättas. Det hade far och mor varit med om och farfar och mormor och farfars far och mormors mor och så ända upp till hedenhös, och då måste man naturligtvis vara med om det nu också.

Roligt var det för resten. Kyrkoherdens skulle med och länsmans och inspektorns och handelsmans, gamla och unga allihopa.

Också var det ett stök och ett fläng i prästgården på midsommarafton. Först skulle det naturligtvis ses till att björkarna ordentligt sattes upp vid broar och grindar, och så skulle matsäcken göras i ordning, och det var ej det lilla, det. Därför voro också alla fruntimmershänder i rörelse såväl i kök som skafferii. Smör och bröd skulle läggas ned i korgarna och ost och korf och pannkakor och våfflor och kaffe och socker och »dopp» och Gud vet allt, hvad det var.

Kyrkoherden och ungherrarna voro mera lugna af sig och pysslade med att plocka fickorna fulla

af cigarrer, kardus, pipor och tändstickor — bara för myggens skull, förstås — och så letade de fram sina gamla bastanta knölpåkar, som nog kunde behövas, mente de, ty vägen var brant och besvärlig dit upp på bergstoppen, där samlingen skulle ske.

— Nå, är ni färdiga nu? frågade kyrkoherden och stack hufvudet inom köksdörren.

— Ja, strax, strax! Vi ha bara en korg till att plocka i.

Den korgen tycktes dock vara omåttligt rymlig, ty en rundlig halftimme gick om, utan att det hördes af, att den var full.

Kyrkoherden tittade åter in i köket.

— Blir ni då aldrig färdiga?

Jo, nu äntligen var allt i ordning.

— Vi ha väl inte glömt något?

— Nä-ä då, nä-ä då!

Så bar det äntligen af ned till sjön och båten. Berget låg nämligen på andra sidan sjön, och därför skulle man ro för att förkorta vägen. Fruntimmer, filter, schalar och korgar lyftes ombord, herrarna intogo sina platser och båten stöttes från land.

— Vänta, vänta! ljudet uppe från gården.

Det var en piga, som skrek, där hon kom springande efter dikesrenen, viftande med en literbutelj.

— Kors, vi ha glömt gräddflaskan ändå!

— Ja, bara det inte redan är smör, så...

Nå, gräddflaskan kom nu också med, och man

begaf sig i väg på fullt allvar. Kyrkoherden styrde och årorna sköttes af »pojarna», sonen Karl, teknologen, och kusin Esbjörn, medicinaren. Färden styrdes till en udde på andra sidan, där landstigningen verkställdes. Så bar det af i gasmarsch uppför den branta och steniga stigen med Karl i spetsen och Esbjörn sist, hvar och en mer eller mindre öfverlastad — med saker, förstås.

Solen gassade och svetten rann.

— Usch — sade Fanny, dottern, en nitton-årig brunett, där hon gick strax före kusin Esbjörn — usch, hvad det är tungt!

— Det blir lättare, bara du kommer fram, tröstade denne smått retsamt.

— Men jag tycker, att du gärna kunde hjälpa mig litet.

— Nej tack, jag har nog ändå.

— Kallas det där artighet?

— Nej, men förstånd.

— Då måtte du ha rätt godt om den varan.

— Åh ja, Gud vare lof, det räcker nog till.

— Nej, nu går jag inte ett steg längre, innan jag hvilar, och du kan då åtminstone vänta på mig.

Nå ja, det hade han då ingenting emot. Han satte sig på en stubbe helt nära henne och sneglade på henne i smyg. Han hade så godt som sitt andra hem i prästgården, hade varit där tidt och ofta, alltsedan han var en liten pys. Därför kände han henne också i grund och botten och visste, att hon var en präktig flicka, en flicka, som han höll af — ja, ja, kanske var det just

därför som han fann det så nöjsamt att gnabbas med henne ibland.

Hon satt och vände sig nedåt dalen och såg icke ens åt honom.

— Jag är riktigt ond på dig, Esbjörn! bröt hon ut till sist. — Du är jämt så retsam af dig.

— Retsam! Är då ingen annan det?

— Nej, ingen är så elak som du.

— En skön bekännelse! Men ser du, Fanny, det beror nog bara därpå, att heller ingen annan håller af dig så mycket som jag. Du vet väl, huru det heter: Den man älskar, den agar man.

Hon reste sig häftigt.

— Då må Gud bevara en för din kärlek!

Hvad nu då, tänkte han, blef hon verkligen ond på fullt allvar? Åh nej, det gick nog öfver igen.

— Hallå! ljud Karls röst där framme i teten.

— Hallå! svarades det högt där uppe på bergsplatån.

De andra voro således redan framme. Då måste man skynda sig. Solen gassade och svetten rann, men uppför gick det och fram kom man.

Kaffet var snart drucket. De äldre hade satt eller lagt sig till rätta på sina filter och schalar, och ungdomen rasade i yrande lekar. Sista paret ut, rund-änka, skära hafre och väfva vadmal aflöste hvarandra i snabb följd. Uj, hvilket lif! Ljusa klädningar, studentmössor och basthattar skymtade pilsnabbt bland buskarna och friska, ungdomliga skratt ljödo ut öfver dalen.

Det var visst bara hvar midsommarnatt som det var så lifligt där uppe på det gamla skogkrönta berget. Det tycktes berget också förstå, och därför slöt det en så vacker ram omkring den ungdomsfriska taflan: furutopparna glödde som af purpurlågor, därofvänför hvälfde sig en klar, djupblå himmel, och långt i nordväst sjönk en rödglänsande sol, döljande sitt sken bakom ljusa, gullfärgade skyar, som snart skulle smälta ihop med morgonrodnaden.

Det var en härlig, oförliknelig, norrländsk midsommarnatt.

— Ohoj — ljudet plötsligt midt under lekarna — alla man till bords!

Bordet var här själfva marken, på hvilken bredts ut fina, hvita dukar, som vackert stucko af mot den saftiga grönskan.

Allas matsäckar hade sammanslagits och dukats fram gemensamt. Här kunde hvar och en bekymmerslöst »hugga för sig», ty här predikades gemensam äganderätt — kommunism in natura.

Så måste man hvila sig en stund på maten och slog sig därför ned i små grupper här och där, lifligt samspråkande.

Fanny sysslade med att hacka in sitt namn i en flat stenhäll. Esbjörn gick bort till henne.

— Jag skall hjälpa dig, sade han, grep fatt i en skarp, spetsig sten och började hacka. Snart stod där också ett sirligt F. med datum och årtal inunder. Men när Fanny vände sig om och gick bort till de öfriga, passade han på och hackade dit ett lika pryddligt E. strax bredvid F-et.

F. E. fe — sade han för sig själf — inte så dumt! Det är ändå väl, att jag inte stafvar mitt namn med Ä.

— Solen, se solen! hördes plötsligt en röst.

— Hurra — ljudet i korus och mössorna flögo i luften — hurra, nu går solen upp!

Ännu syntes hon likväl icke själf, ännu var det de högsta trädtopparna, som purprades af hennes första strålar, men snart skulle hon dock visa sig.

Fanny såg efter Esbjörn. Hvar kunde han då vara? Åh, han stod ju kvar där borta vid stenhällen och såg mot nordost, där solen skulle gå upp. Hvad han ändå såg manlig och vacker ut, där han stod med studentmössan en smula tillbakaskjuten och kikaren för ögat. Han var nog ändå icke så elak af sig som han tycktes vilja ge sig ut för, åh nej, han var säkert en af dessa lugna, säkra naturer, som man kunde lita på, som man kunde förtro sig till. — Men hvad han stod nära kanten af stupet! Märkte han det icke? Hon måste gå bort och varna honom.

— Esbjörn, stå inte så nära kanten!

»För min skull, Ameli, låt bli, låt bli!

Men foten slant och flickan föll uti»

gnolade han utan att vända sig om.

— Ja, men ser du inte bråddjupet framför dig?

— Jo bevars, jag ser det nog, men jag står säkert här. Men kom hit du, så skall du få se en så innerligt vacker tafla!

Ser du, huru skogstopparna belysas af en ännu osynlig sol och här, djupt under oss, ligga stränderna och sjön i skuggan. Se storholmen där borta, huru liten han ser ut! Precis som en pråm — och lillholmen som en roddbåt där bredvid. Och där ha vi näset med de stora, prydliga gårdarna, som härifrån se ut som små, små kojor, och där bakom åter synes älfven likt ett bredt, stålgrått bälte, som man lagt ut öfver ängarna. — Är det inte härligt?

Hon tog kikaren ur hans hand och såg mot de anvisade ställena.

— O, hvad det är vackert! utbrast hon hänförd. — Hvad vår bygd är härlig ändå!

— Allt kärt är skönt, sade han tankfullt och sköt sakta tillhoppa kikaren.

Hvad menade han männe? — Åh, hvarför skulle hon ej få tolka hans ord så, som hennes hjärta ville det? Hon förstod honom nog...

Så blef hon varse de båda namnen på stenhällen.

— Men, Esbjörn då, hvarför har du förstört mitt namn?

— Förstört! Är det förstördt, därför att mitt står bredvid?

— Ja, hvad skulle de andra säga, om de såge det?

— De andra! log han. — Jag bryr mig inte om, hvad de andra säga, om blott du tillåter det stå.

— Nej, nej, tag bort det!

— Nå, som du vill då, sade han, och det kom ett underligt tonfall af allvar i rösten. — Jag skall taga bort det, men kom ihåg, att jag med detsamma också tager bort — mig själf.

Han höjde handen med stenen och måttade ett kraftigt slag mot E-et.

Hon såg på honom skyggt, nästan ångestfullt.

— Nej — sade hon och grep honom häftigt i armen — nej, låt det vara!

— Får det då stå där, som det står?

— Ja.

— Om de andra också skulle tro, att...

— Ja, ja!

Han kastade stenen långt bort ifrån sig, så att den rullade utför bergväggen och försvann bland buskarna där nere i djupet.

— Jag visste väl det! jublade han och lade sin arm om hennes smärta lif. — Jag visste väl, att våra namn skulle höra tillsammans ändå!

Han drog henne närmare intill sig och tryckte en innerlig kyss på hennes läppar. Hon gjorde intet motstånd. Hon förmådde det ej. Hon hade en förnimmelse af, att något obeskrifligt försiggick inom henne, något, som hon ville både gråta och jubla öfver. Det bultade och sprängde inom hennes bröst nästan smärtsamt, och likväl var det, som om något smekande, onämbart ljuft omslöte henne och lyfte henne upp öfver det alldagliga, högt, högt upp mot det oändliga och ofattliga.

— Se — sade han och lyfte sakta upp hennes hufvud, som sjunkit ned mot hans axel — se, nu har solen skridit öfver horisonten! En stråle har funnit väg mellan träden också hit bort till oss och fallit likt en gyllene strimma öfver våra namn på hällen. Säg, är det inte ett förlofningskort, som duger: en hållristning, förgylld af midsommarnattssolen?

I vårbrytningen.

För åtskilliga år sedan vistades jag en längre tid i Jämtland, och det är minnet däraf, som gifvit mig anledning att anteckna dessa rader.

I den familj, hos hvilken jag uppehöll mig, fanns äfven en ung dotter, nitton år, musikalisk och af ett särdeles älskligt väsen. Vid min ankomst var hon dock sjuk, mycket sjuk. Hon hade nyligen återkommit från en anförvandt i Ångermanland, hos hvilken hon vistats under det gångna året, återkommit med bruten hälsa, nästan en skugga af sitt forna jag — hon hade lungsot.

Det var en omätlig sorg för föräldrarna. Läkare från nära och fjärran anlätades. Alla ordinerade de också något, men alla ruskade de på hufvudet, när de lämnade henne. Hon var förlo-rad, vi förstodo det alla och äfven hon själf.

Den lätta, spänstiga gången, det glada, klingande skrattet och sången — hvar voro de nu? Borta! Hennes rörelser blefvo så matta och långsamma, och hennes stämma fick en allt tydligare anstrykning af heshet. Det var också hennes största sorg, att hon förlorat sin röst. Mången gång

såg man henne med tårar i ögonen sakta lämna pianot efter ett misslyckadt försök att sjunga, och en dag stängde hon det för att, som hon själf sade, aldrig öppna det mera.

— Hvarför skulle jag spela, då jag inte kan sjunga? sade hon. — Det väcker bara så ledsamma tankar.

Det gick hastigt med henne. Hon tynade af allt mer och mer, och det var, som om sjukdomen lagt sin hand allt tyngre och tyngre på hennes vecka gestalt, ju svagare och kraftlösare hon blef. Snart förmådde hon icke heller lämna sitt rum — hon måste dö.

Endast nitton år och redan dö! Dö, när lifvet syntes som skönast! Dö från alla förhoppningar och rosiga framtidsdrömmar! — Visst var det hårdt.

Hvilken förfärlig sjukdom är icke lungsoten ändå! Hvilken omätlig härjare af lifvet! Rundt kring oss se vi spåren, där han går fram, denne omutlige, smygande mordängel, och vi förmå intet.

Läkarne säga oss, att det är bakterier, som åstadkomma allt detta. Vi tro dem, men vi, som icke äro fackmän, vi bry oss icke därom, vi fästa oss icke vid, om det är bakterier eller något annat, som verkar så förödande, vi höra endast den sjukas dofva hosta, som för hvarje nytt utbrott tyckes oss skola spränga det svaga bröstet, vi se blott den släpande gången, den tilltagande kraftlösheten, den dag för dag aftynande gestalten, och vi gripas af så innerlig medkänsla för den sjuke,

att vi till sist fråga oss själfva, om icke äfven vi äro lidande.

Hvad båtär väl läkarens lyssnande på bröstet? Hvad hjälpa alla dessa uppradade medikamentsflaskor? En lindring i plågorna, några dagars, några veckors, kanske några månaders förlängande af lifvet — det är allt. Döden kommer dock, kommer säkert, kommer snart.

Finnes det då icke något skydd mot denne förhärjare? Är då människosnillet för maktlöst att värna sig mot denne lömske fiende? Framtiden vet det, vet hvad vår tids bekämpare af sjukdomen och deras efterföljare förmå uträtta, men innan seger vunnits öfver det onda, hafva tusende och åter tusende grafvar slutit sig samman öfver lungсотens offer.

Vintern hade emellertid så småningom gått till ända och det var strålande vår igen.

Den jämtländska naturen är ju vida känd för sin storslagna skönhet, och i synnerhet om våren, när isarna smultit och björkarna löfvas, i synnerhet då gör den mångenstädes ett öferväldigande intryck, ett sådant, som kommer oss att finna språket för fattigt och färglöst att gifva uttryck åt våra känslor. Äfven där jag vistades, förnekade den sig ej, och mången gång såg jag i stum beundran ut öfver de otaliga klara vattnen mot de blånande fjällen i fjärran.

En afton satt jag inne hos den sjuka och läste högt för henne en stund, som jag ibland brukade göra. När jag slutat, bad hon mig draga undan gardinen och låta henne se ut.

Jag gjorde så.

Där ute porlade och svällde det af lif och knoppades och löfvades i solvarm maj. Årets förstlingsblommor gungade helt nära och nedanför oss, djupt nere i dalgången slingrade sig älfven likt ett kolossalt, glittrande bälte i den saftiga grönskan, men långt i väster lyfte Åreskutan sin eviga snö och i sydväst glimmade den blå randen af Oviksfjällen.

Det var en underskön tafla.

— Se där ha vi fjällen! sade jag. — Där är luften ännu högre och renare än här, där är kanske hälsan.

— Inte för mig, svarade hon med ett matt leende. — Det är för sent, ty nu är lungсотens skördetid. — Men o, hvad våren ändå är underbart skön! Hvad den tjusar! — Hvad är det då, som gör den så härlig? Hvad är det, som gör, att den alltid hälsas med så glada känslor — äfven hos en döende? tillade hon sakta.

— Det är ljuset, det är värmen, det är det vaknande lifvet, sade jag.

Hon såg en stund tigande öfver nejden, och det spred sig så småningom ett skimmer af stilla frid öfver de fina dragen, en återglans af aftonfriden där ute.

— Ja, det måste så vara — sade hon slutligen, mera talande för sig själf än till mig — ja, det måste så vara — det är det vaknande lifvet, som gör den så oförlikneligt skön, lifvet, som spirar upp ur förgängelsen. Förgängelse, hvad är

det? Intet förgås. Det lif, som dör, nedlägger i själfva döden fröet till ett nytt varande. Efter vinter följer vår, efter död följer ett nytt lif — intet förgås.

Jag teg. Jag förstod, att hon mera syftade på sig själf än på naturen och det gjorde mig ondt att veta henne tänka på döden. Och dock hade hon skäl därtill, mera nu än någonsin.

Det dröjde icke länge, innan hon bars bort, höljd af blommor, själf en bruten vårblomma. Och klockorna ringde till begrafning och i templet samlades en sorgklädd skara och psalmen ljöd: »Jag går mot döden, hvart jag går.»

Men därute lekte majvinden i nylöfvade träd, och sparfvarna sorlade i kvittrande jubel.

Fattig-Lottas pingst.

Det var pingstafton och läsbarne skulle »stå i gången».

Fattig-Lotta satt i båten, pyntad och fin. Hon skulle naturligtvis till kyrkan i dag, hon också, och följa Karin, dottern sin, som skulle »läsa sig fram».

Det var drygt att ro öfver sjön dit bort till kyrkan, och hon hade god tid att ge förmaningar och råd, som nog kunde behöfvas, tyckte hon.

— — — Å så ska' du inte sjåpa dej, utan svara högt å klart å visa, att du kan någe! Å så ska' du niga vackert å beskedligt, om pastorn kommer å tar dej i hand efteråt å säger: Gud välsigne dej! Å så ska' du inte blöta ner näsduken för mycke', om du skulle komma att ta' te' lipen, utan du kan gärna i smyg torka dej på han'baken, för du ska' ha'n ren, tess du ska' gå te' nattvarden. Å så ska' du akta silkesschaletten väl å inte skrynkla ner den, för den har jag nu gömt på i många Herrans år, alltse'n jag själf gick å läste å fick'n tå... Nå, nå, men ja!...

Här tystnade Lotta. Tanken på silkesscha-

letten tycktes med ens ge henne så mycket att tänka på, så mycket att minnas.

I löfsprickningen var det, och det var så innerligt fagert rundt omkring. Kyrkklockorna ringde så vackert öfver sjön och den låg så stilla och spegelklar och årorna blänkte i solskenet och pingst var det — precis som förr, precis som då hon själf »gick fram» och för första gången hade den fina, rara silkesschaletten, som hon fått af Jonas, barndomsvännen och läskamraten, och som hon nu skänkt Karin. Åh, hvad tiden hade gått fort! — Tjugu år! — Och ändå hade den varit så sträfsam af sig!

Och Lotta steg ur båten och gick stilla upp mot kyrkan utan att vidare komma ihåg de många förmaningar hon ännu hade på hjärtat. Hon hade fått så mycket att tänka på, så mycket att minnas.

Där inne i kyrkan var det löfvadt och fint kring altaret och på predikstolen och på orgelläktaren, och kyrkan var full af folk — alldeles som förr, alldeles som då hon för tjugu år sedan själf stod där som femton års flicka och aflade sin trosbekännelse. Hvad hon ändå kände sig underlig till sinnes i dag, så besynnerligt vek och varm om hjärtat! Och hvad hon kunde minnas väl sen, när allt kom omkring, så tydligt och klart allting, som om det varit i går!

Konfirmationslöftet — hade hon hållit det? Ja, det hade hon verkligen inte kommit att tänka på förut, men det hade hon nog inte gjort. Hon hade ju varit så ringaktad och utpekad för fel-

steget hon begått. — Ja visst, nu förstod hon det riktigt tydligt och klart, hon hade nog mer än andra brutit sitt löfte, hon. Men det hade ju gått så lätt, utan att hon ens tänkt på, att det var synd. Hon var ju så ung och oerfaren den tiden och höll så innerligen af honom, Jonas, och trodde så fullt och fast på honom, att han skulle taga henne till sin hustru. Men det hade han inte gjort, och nu kunde alla läsbarne peka fingret åt hennes Karin och säga: »Hvar har du din far, du?» — Ja, visst hade hon gjort synd, stor synd!

Men hvarför hade han då inte tagit henne och räddat hennes namn och rykte? Hvarför hade han öfvergifvit henne och gått till en annan? Var hon sämre, hon, än den andra? Kunde hon inte skicka sig så bra och hade hon mindre kunskaper, så att han skämdes för henne? — Åh nej, i skolan hade hon ju suttit främst, och i ungdomen hade hon namn om sig att vara en af de flinkaste och trefligaste jäntorna i byn, så inte berodde det på det. Nej, det var bara penningen, som lockat honom. För högfärds och vinningslystnads skull hade han öfvergifvit henne, som ingenting hade utom skammen, som han dragit öfver henne, och tagit den andra, som hade gård och grund och pengar till. Så hade lefnadsmodet brutit henne och arbetskraften, och det hade gått bakut för henne, och nu kallades hon Fattig-Lotta för sitt armods skull. — Åh hå, fattigdomen var dock en tung börda att bära på!

Men *han* då? Hvarför blef inte också han klandrad? Hade han då ingen skuld till hennes fel? — Åh nej, ingen sade något ondt om honom. Han var gift nu, han var hedrad och aktad och nämndeman till, ingen hade annat än godt att säga om honom. Nej, det var bara hon, som skulle ha gifvit mera akt på sig själf, och det hade hon inte gjort... Ja, visst hade hon förbrutit sig mycket, men... Dock, inga bittra och afund-samma tankar nu, när hennes egen flicka skulle gå fram! — Gud skydde henne!

Han, Jonas, satt där också i kyrkan i dag, längst fram, och såg inte åt henne en gång, och midt emot honom satt nämndemansmor, hans vigda hustru, och *deras* pojke stod i gången och *hennes* Karin med — på samma gång... Åh, Herre Gud, hvad det ändå kan gå underligt till här i lifvet! — Nä'-nä', allt var ändå inte precis som förr, som då hon gick och läste.

Och Lotta drog halsduken djupare ned öfver ögonen. — Mässingskronan där framme i gången blänkte så fasligt i solskenet, så de' gjorde riktigt ondt i ögena — påstod hon — dom ville bara vattrinna af'et.

Slätterkalaset.

Slätterkalas skulle hållas i prästgården på eftermiddagen.

Egentligen hörde de till de gamla sedvänjorna, de där slätterkalasen, hörde till liarnas ännu oin-kräktade tid, då många armar behöfdes, och hade nu mer och mer kommit ur bruk, allt eftersom en nyare tids maskiner och redskap alstrade ett minskadt behof af arbetsfolk. Men i prästgården räknades slätterkalasen ännu till det oundvarbara, där bibehöllos de oförändrade, och just därför att de på andra ställen voro så sällsynta, så blefvo de till sist ett af de bästa sommarnöjena för en stor del sockenbor. Och när för den skull ma-ningen ljöd att infinna sig vid ett sådant kalas, så strömmade också folk till från östan och västan, stora och små, unga och bra nog gamla också, fyrtio, femtio, ja, ända upp till sextio personer ibland, och då myllrade det af lif på de utsedda »lägderna» och undan gick arbetet under skämt och glam, afbrutet någon stund för intagande af för-friskningar.

Äfven nu hade mycket folk infunnit sig. Väd-

ret var också utmärkt. Solen sken klart och en frisk västan gjorde värmen mindre tryckande.

Kaffe hade förut druckits i prästgården. Slåttermaskinen körde fram, stolpar och »roor» för hässjorna voro iordningställda och man var redo att börja arbetet.

Gamle Lars Petter utsågs enhälligt till förman för att öfvervaka det hela och se till, att allt gick ordentligt till. Han hade varit i prästgården i mannaminne, det vill säga sedan sina pojkar, och nu var han nära åttio år, gubben, och kom väl aldrig att lämna gården numera. För gammal var han för att kunna göra något vid slåttern nu, men rask och rörlig var han annars och mån om prästgårdens bästa, var en tokrolig fyr för resten, som kände nästan hvarenda en inom socknen, och därför kunde han just passa bra som uppsyningsman för tillfället, mente man.

Han började också genast sitt värf.

Hej, pojkar sätt dricksankaren här i skuggan! Kors, tretti' kannor, inte går det åt i dag, intel Kom ihåg, ni får inte dricka, förr'n svetten rin- ner och skjortan sitter fast vid kroppen! — Nå, har ni räfsorna med er, kvinnfolk, och med alla pinnarna i? Om de inte sitta kvar, när ni går, det gör detsamma, bara det går undan nu. — Nå, så börja vi då...

Slåttermaskinen for skramlande sin väg rundt om ängen, kvinnorna räfsade tillsammans höet och och männen »tjämmade» det till fång och lade det på hässjorna, allt under det små spratt utspelades här

och där. Än knuffades en flicka handlöst bort i en höstack och skrek, förstås, än lyftades med flit en räfsa för högt, så att en mängd hö föll öfver en pojkes hufvud och hals, kröp in under den vida skjortlinningen och kittlade utefter den svettiga ryggen. Det var skämt och tokerier och skratt litet hvarstädes, men undan gick det ändå, och den ena hässjan växte upp efter den andra.

Lars Petter var med öfverallt och ordnade och ställde.

— Gud bevara mej, sådana slamsmajor! Är det att räfsa ordentligt, det här? Här ligger ju hela fång af hö kvar ännu! Kom hit, Brita, och tag igen'et! — Nej, den här hässjan står för uselt, stötta den bättre, du Jöns! — Nej se, Gud väl-signe de prästgårdsfröknarna, nu komma de med kaffe igen! Nå, så hvila vi en stund då, godt folk! Och kaffet dracks.

— Hör du, Lars Petter, sjung en visa för oss, medan vi hvila! bad en röst i hopen. — Sjung den där slåttervisan, du dikta' härom året!

Gamle Lars Petter var känd som en duktig vissångare i sina yngre dagar, ja, till och med som visdiktare, och den svagheten ville hänga med in i ålderdomen. Än i dag kunde han ej säga nej, när någon bad honom sjunga, ehuru rösten nu naturligtvis var alldeles förbi.

— Nå ja, det kan jag väl göra, sade han därför också nu, reste sig, ställde sig bredbent midt i ringen och sjöng med sin tunna och bräckliga stämma:

Go' vänner, i dag är det slätterfest,
 i dag ska' till prästgår'n vi gånga,
 i dag ska' vi bärga hö åt vår präst —
 en, två, tre... femti', nog ä' vi många.

Och liarna slå
 och räfsorna gå,
 hej lusteliga lej uti slåtтан!

Först bjuds vi i prästgår'n kaffe och dopp.
 Pastorskan, hon nickar: "Go' vänner,
 tag för er, tag för er ännu en kopp,
 tag för er, båd' kvinnor och männer!"

Och liarna slå
 och räfsorna gå,
 hej lusteliga lej uti slåtтан!

Så bär det i väg med stora och små
 allt ut till den gräsväxta ängen.
 Så slå först ett slag med liarna, slå,
 me'n hästen spänns för utaf drängen!

Och liarna slå
 och räfsorna gå,
 hej lusteliga lej uti slåtтан!

Maskinen, han skramlar, rödmålad och fin —
 ja, mycket i världen kan hända!
 Snart gagnas ej folk, allt gör's med maskin —
 åh hå, hur blir världenes ända?...

Och liarna slå
 och räfsorna gå,
 hej lusteliga lej uti slåtтан!

Hvad står du och gapar för, Lotta där,
 säj, såg du ej folk förr, din jänta? —
 Nå, har du ej hässjan färdig än, Per?
 Du ser väl, vi stå här och vänta.

Och liarna slå

och räfsorna gå,
 hej lusteliga lej uti slåttan!

Här gäller att kappas, så raska på
 och rör på din räfsa, du Greta,
 ty klart skall det vara här, förr'n vi gå,
 och snart är det kväll, skall ni veta!

Och liarna slå
 och räfsorna gå,
 hej lusteliga lej uti slåttan!

Se så där ja, nu är det gjordt i dag,
 nu gå vi till prästgår'n tillbaka.
 Där tackar oss kyrkherrn öfver ett lag
 och bjuder på kväll, som skall smaka.

Och liarna slå
 och räfsorna gå,
 hej lusteliga lej uti slåttan!

— Sjung en visa till! bad en annan.

Men Lars Petter svarade ingenting.

— Åh, bara en endaste till!

Men Lars Petter teg fortfarande och tycktes med ens ha blifvit allvarsam. Så vände han sig om, gick bort bakom hässja en och satte sig, under det han strök sig ett slag öfver ögonen med afvigsidan af handen.

Kyrkoherden märkte det och gick bort till honom.

— Hur är det fatt, Lars Petter? frågade han.

— Jag tror humöret tryter dig.

— Ja, ser pastorn, det är inte så godt heller att hålla det uppe jämt och samt. Jag har nu varit i prästgården allt sedan jag var en li-

ten pojkvasker, har riktigt vuxit fast där som en gammal björk bredvid grindstolpen, och jag har sett många kyrkherrar flytta dit in och flytta ut igen, antingen nu till en annan socken eller dit bort till kyrkogården, men jag har fått lefva, jag, och stanna kvar. Men nu är det, som om jag kände på mej, att det här slätterkalaset är det sista, som jag är med om, och att det nu snart är min tur att ge mej i väg, inte till en annan socken, men dit bort under kyrkvallen. Inte för att jag är rädd för den vandringen, inte, ty det är ju hvars mans göra att gå den en gång, men när jag tänker på allt det gamla, som varit, på allt hvad jag upplefvat på dessa ängar och gårderna, och allt det där tränger sig tillsammans, som såge jag det i tittskåp alltihopa på en gång, då, vet pastorn, känns det så underligt inom en, och det är inte så besynnerligt, om man blir allvarsam i en handvändning.

Men hvad nu då? Hvad står ni och glorf efter? Nu är det slut på hvilan och nu börja vi igen.

Och arbetet tog vid på nytt, och Lars Petter gick omkring och stökade och ställde och strödde förmaningar och tokroliga kvickheter omkring sig värre än annars.

Han kände med sig, den gamle, att det var bara bubblor, som snart skulle brista, men därför skulle de vara desto grannare, just därför att de kanske voro de sista.

Bland fjällen.

Hon var en yrhätta af värsta sorten, uppsluppen och glad nästan till ytterlighet. Hvad hjälpte väl moderns ofta återkommande förmaning:

— Barn, barn, tänk på, att du inte är liten längre! Du måste uppföra dig mera sansadt och lugnt, kom ihåg, du är fyllda aderton år, stora damen!

Hon fick alltid samma själfsvåldiga svar: en riktig svängom, som gjorde henne yr i hufvudet, och samma inställsamma:

— Men, kära mamma, nog får jag väl vara glad, fastän jag fyllt aderton år?

Sådan ungefär var han också, den unge kandidaten, liflig, hurtig och lekande glad. När de båda voro tillsammans, saknade de aldrig ämnen till munterhet. De uppfunno det ena upptåget putslustigare och öfverdådigare än det andra, och af sina närmaste bekanta kallades de snart »lek-kamraterna». Men det brydde dem ej stort. De uppgojorde tillsammans planer för fotvandringar och fjällbestigningar och voro ständigt oskiljaktiga.

Än såg man dem vid ett vattenfall, hoppande mellan stenarna, där skummet yrde om dem, än voro de i färd med att hjälpa någon bonde taga in höet, ibland åter stretade de uppför ett fjäll med ränseln på ryggen och den outhärliga stafven, den där »alpstafven», som blifvit så nödvändig, i synnerhet för de *unga* damerna inom luftgästsocieteten, ja, så nödvändig, att den icke kan undvaras på den jämnaste väg, icke ens på järnvägsstationernas plattformar.

Ibland ströfvade de ensamma omkring, ibland åter i sällskap med andra, men ständigt muntra, ständigt lockande sig själfva och andra till skratt.

När det regnade eller eljest var otrefligt väder, höllo de sig om möjligt hemma. Han brukade då understundom läsa högt för henne någon munter och skrattretande bit. Vid sådana tillfällen kunde det dock hända, att han oförmodadt slog upp ett stycke med allvar i, med innerlig, talande känsla i, och då blef hans stämma en helt annan. Den fick en underlig klang af allvar och värme, som kom henne att spritta till och förvånad se på honom. Den lät nästan som en klockton, tyckte hon, som hastigt klang till och långsamt förtonade, men den var nog från »grannsocken», brukade hon säga, och så skrattade de igen och allvaret var borta.

Någon gång också, när de hade ett mer än vanligt storartadt sceneri framför sig, kunde han stanna och länge betrakta det, och då blef hans

blick så djup och strålande, och när han då till sist brast ut:

— Se då, se så underbart vackert! — då var det den där klocktonsrösten, som talade.

Vid dylika tillfällen kunde hon tigande betrakta honom och undra öfver, att han kunde vara sådan. Det måste dock finnas något inom honom, som blott sällan kom till ytan, något, hvori han skilde sig från henne. Hon önskade, hon kunde känna som han, känna något stort, något onämbart djupt inom sig själf, något som kunde göra hennes blick så klar, så varm som hans.

Länge varade dock icke sådana betraktelser. I ett nu kom någonting, som lockade henne till munterhet igen, och åter klingade deras friska skratt.

På så sätt hade sommaren hastigt flytt sin kos och augusti räknade icke många dagar kvar. Den ena luftgästen efter den andra packade in och reste sin väg. En dag stod också han framför henne, färdig att resa.

— I dag kommer jag för att taga afsked.

— Afsked? . . . eftersade hon långsamt, som om hon behöft tid på sig för att fatta det ordet, ehuru hon vetat, att det skulle komma.

— Ja, jag måste återvända till mina böcker. Jag har ju redan allt för länge försummat dem.

Hon såg upp på honom. Det låg ett uttryck af allvar, nästan sorg, i hans öppna drag, som gjorde henne beklämd. Hvarför var han så allvarsam nu månne? Var det för skilsmässans

skull? Skulle han kanske sakna... Åh, som en blixst stod det med ens blänkande klart för henne! Hon mötte hans blick. Så uttrycksfull, så innerlig den var! Huru hade hon då varit, som icke förstätt den, icke förstätt sig själf?

— Men — tillade han — jag får ju uppsöka dig sedan — längre fram?

— Ja — svarade hon och räckte honom handen — vi träffas än en gång.

Och signalpipan ljud och tåget ångade i väg. Hon stod länge och såg efter det. — Så besynnerligt! Nu när han rest, nu kände hon sig gladare än någonsin, förut och likväl saknade hon honom. Det var dock på ett annat sätt, hon i detta ögonblick gladde sig, helt olik den ystra, lekande glädje hon förut brukat erfara. Det föreföll henne, som skulle hon ha vaknat upp ur en lång, medvetlös sömn, som skulle hon först nu ha dragit upp gardinen för sitt fönster och sett dagen gry med morgonglans öfver världen. Där ute såg hon ju dalar och strömmar och fjäll — så var ju också lifvets väg, och nu ville hon med allvar beträda den, den djupa klocktonsstämman kallade henne ju. Men morgonljuset, som purprade höjderna, som glänste ned i dalarna och åter speglades i glittrande vatten, det var dock hans sista, innerliga afskedsblick, som sade: Vi träffas igen! Hon kände med sig, att den blicken hädanefter skulle följa henne öfverallt, skulle leda henne till deras nästa möte. Hvar det blefve, det visste

hon icke nu, kanske på en höjd i lifvet, kanske i en dal, kanske vid ett vattendrag, skiljande tvänne bygder åt — det var detsamma, blott de träffades igen, och det *skulle* de.

Nu, först nu kunde hon känna som han, vara mäktig en djup, en gripande känsla, som kom ögat att stråla af inre, hjärtevarmt lif.

— Nå, nu har du mistat din lekkamrat, tror jag.

— Ja, mamma, men jag har funnit *honom*.

Ju, tu i vallarkornet.

För att endast vara en fäbodväg var den jämförelsevis präktig, visserligen litet stenig här och där och med små vattensamlingar emellan stenarna, men i det stora hela dock jämn som en landsväg och därtill mycket skuggrikare och svalare. Den började nere i den stora, bebyggda ådalen och ledde uppför en höjd, men icke med branta, besvärliga backar, utan i en sakta stigning, gick så att säga i en långsträckt båge tvärs öfver bergåsen och sänkte sig så småningom på andra sidan, till dess synvidden öppnade sig öfver en liten skogssjö. På andra sidan om sjön åter var skogen afröjd och ängar upptagna. Det var fäbodvallarna, som där togo vid, och uppe på en höjd stodo också ett par små, gråa fäbodstugor.

Det var dit han styrde sina steg mot aftonsidan.

Han var annars ej hemma där i trakten och hade egentligen kommit dit blott för att bese och taxera en skog. Så hade han skilts frött sällskap och skulle ensam gå fram till bygden, men när han därvid fick syn på fäbodstugorna, så kom

lusten på honom att gå dit. Han hade nog hört talas om fåbodlifvet och dess otvungna frihet, och eftersom tillfället nu yppade sig, ville han också vara med om det en gång.

När han kom fram, fann han dörrarna stängda. De voro således ännu ute och »gätade», men de skulle väl snart komma hem, tänkte han och slog sig ned vid förstugubron och väntade.

Det var dock vackert där borta i fåbodarna med den solblanka sjön, höjderna däromkring och den högstammiga skogen, en riktig pärla af fågring, som han oförmodadt träffat på! Och så försjönk han i drömmerier och hörde talltrastens rop strax bredvid: Ser du, ser du? Vackert här, vackert här!

Om en stund tyckte han sig också höra svaga läten långt bort ifrån, det lät nästan som aflägsna, skiftande flöjttoner, tyckte han, som kommo närmare och närmare, men han förstod, hvad det var. Ja, mycket riktigt, det var fåbodpigan, som lockade hem boskapen med sin »kökning». Men den gjorde i hans tycke stämningen mera helgjuten, och så satt han länge och såg rakt framför sig i lyssnande andakt.

Hvad är väl också härligare och hvad öfverensstämmer väl bättre med en sommarkväll i skogens enslighet än en väl utförd kökning? Det ligger något trolskt i dessa improviserade, af hastigt växlande tonfall rika melodier. Åh-hå-å-å-mi-a-då-å-å-hå! ljuder det, omöjligt att återgifva i skrift. Ej ord, blott klara vokalljud, än höga

och skarpa som en hornstöt för att i nästa ögonblick förbytas till mjuk, smekande flötton. Och de komma beständigt, flöda som vatten ur källan, välla fram mellan stammarna, fördubblas mot bergen, sjunka ned öfver dälderna och försmälta öfver glittrande vatten. Det är fåglalåt, det är människoröst, det är sommardröm, det är bedårande lock i dem.

Hvad, har ingen tonernas konstnär vandrat upp till fäbodarna någon gång och fångat köknin-gen på sitt notblad? Men det är sant, i konsertsalongen rymmes den ej. Skogen, bergen, vattnen och själfva de gråa fäbodstugorna höra tillsammans med den.

Allt närmare och närmare ljudet och blandades så småningom med ljudet af skällor och pinglor, och till sist såg han fäbodpigan komma fram vid skogsbrynet och bakom henne en hel rad af kor och kalfvar. Men när hon varseblef främlingen, tystnade hon tvärt.

Skulle han möjligen få köpa litet mjölk, frågade han. Åhjo, det ginge nog för sig, om han bara ville vänta, tills hon föst in korna och mjölkat dem. Nå ja, han hade inte brådt. Han gick in i fäbodstugan och såg sig om, medan han väntade.

Två stora, väggfasta sängar med fällar var det första, han såg. På hyllor efter ena långväggen lågo ostar uppradade, märkta med initialerna till de olika ägarnes namn. I spisen hängde en kopparkittel på en stång, som gick an att vrida

till och från elden och därigenom underlättade kokkärlens lyftande. I ett hörn stod en separator uppställd — den nya tidens tecken där inne i skogen, ty länge hade ej en slik tingest funnits i fäbodarna. På det omålade bordet låg en ren handduk utbredd som duk, på fönsterposten hängde en liten spegel och väggarna voro tapetserade med gamla tidningar. Allt såg renligt och snyggt ut, fastän provisoriskt och enkelt.

Så ungefär var också den inträdande fäbodpigan. Barfotad och barbent, och den enda kjol, hon hade på sig, räckte blott ett litet stycke ned på vaden, håret hade delvis upplösts af grenar och kvistar under vandringen, men vacker var hon ändå.

Hon satte fram mjölk åt honom, och han språkade muntert och otvunget med henne, och hennes förlägenhet för främlingen försvann innan kort. Det går fort att göra bekantskap i fäbodarna.

— Är ni då alldeles ensam här? frågade han.

— Ja, i sommar är det ingen i den andra stugan.

— Men är det inte både tråkigt och farligt att ständigt vara så här ensam?

— Åh, jag får ofta besök af ungdomen från bygden och från en skogsby inte så långt häriifrån, och ibland ha vi det mycke roligare här, än hvad det är framme på socknen. Och farligt är det då inte heller, eftersom det ju inte finns några röfvere nu för tiden, tillade hon skrattande.

— Har det funnits sådana förr då?

Jo visst! Har ni inte hört den gamla historien om fäbodpigan, som räddade kräkena sina från att stjälas af tattare?

— Nej, berätta den!

— Jo, det var en gång för mycket länge sedan en fäbodpiga, som var ensam i bodarna liksom jag nu. Så en dag kom det ett helt följe tattare till henne, tolf vilda sällar, som föste ihop alla kräkena för att röfva dem och slaktade en ox för att först i godan ro göra sig ett godt mål. Men vallpigan bad så innerligt vackert, att de inte skulle göra henne något illa, så skulle hon tuta i sin lur för dem. Och så klättrade hon upp i toppen af ett träd och blåste i luren. Hon kunde också blåsa vackrare än någon annan, och det allra märkvärdigaste var, att för dem, som voro nära, lät det som vallurstoner, men på långt afstand bredde tonerna ut sig och då ljudet som en sång med tydliga ord.

Och så tutade hon:

Tu, tu i vallarhornet!
 Tolf man stå hemma på logen,
 tolf man ha kommit till skogen.
 Storoxen stinga de,
 skällko'a binda de,
 små lammerna bränna de,
 och lilla vallpigan, hon är i nöd!
 Tu, tu, tu!

Det där hördes ända fram till den närmaste byn och det dröjde inte länge, förrän byamännen

kommo springande och tattarna fingo ge sig i väg från både kräk och sitt påbörjade mål.

Ja, så var det med den historien. Men som jag inte kan tuta så där i luren, så kan jag heller aldrig frälsa kräkena mina från röfvare, tillade hon och skrattade på nytt.

Han såg på henne, hennes bara fötter, hennes lätta dräkt och hennes ogenerade sätt. Åh, med en sådan där flicka var det väl inte så noga heller!

— Men om man skulle rövva er själf då? sade han och grep henne hastigt om lifvet.

Hon såg på honom och rodnade.

— Åh pytt, sådana rövare kan jag nog freda mig för! svarade hon, ryckte sig lös och sprang ut.

Åh-hå-å-å-hå! kökade hon. — Hvad nu då, var det trots, det där, eller lock? Och så sprang han efter henne. Åh-hå-å-å-hå! ljudet igen, men så tyckte han, att det svarade likadant längre bort, och han stannade och lyssnade. Så hörde han röster på afstånd och såg till sist ett helt följe komma emot sig och däribland äfven fäbodpigan, män och kvinnor med liar och räfsor, folk, som skulle bärga fäbodvallarna, kunde han förstå, och så vände han om in i stugan, dit de andra kommo efter.

Det var för långt lidet på dagen för att tänka på något arbete, men för att roa sig kunde man ännu ha en stund öfrig, mente ungdomen, och så började ett muntert lif, så som man stundom lever det i fäbodarna.

Lekar lektes, man tumlade om där ute och

I norrsken och sommarljus.

dansade där inne, så att fäbodstugan rungade, och dansmelodierna trallades i brist på musik. Män, blott i blus och byxor, och kvinnor, blott i kjol och lifstykke, svängde om med lust, yngre och äldre, ogifta och gifta. Skämtet flödade och orden föllo utan att skrädas, grofva och mustiga ibland och månget ett skulle kanske framme på bygden till och med ansetts oanständigt, men här hade det mistat råhetens prägel, emedan det sades utan underförstådd rå afsikt. — Det var med ett ord, som om de velat skaka af sig byalagens bindande bruk för att en stund leka naturbarn utan hämsko på sinnet.

Främlingen stod och betraktade dem en stund, men förstod, att han som främling var mindre gärna sedd vid ett dylikt tillfälle, och så lyftade han på hatten och gick.

En hand grep hårdt om fäbodpigans arm.

— Hvad ville den där dej, Lena?

— Jo pytt, fick du veta't!

— Jo, jag vill veta't, hör du, jag *vill!*

— Hå kors, hvad du är dum, Per! Han ville bara, att jag skulle berätta en historia för honom, och det gjorde jag också:

Tu, tu i vallarhornet!

En man stod hemma på logen,

en man kom hit bort till skogen,

men lilla vallpigan — hon är kvar.

Tomtnipan.

Hvem har väl icke under en färd genom det vackra Resele i Ångermanland sett och hört talas om Tomtnipan?

Den är belägen helt nära landsvägen och ej långt från Höfvens gästgifvaregård, och den ringa mödan af dess bestigande ersättes till fullo af den utsikt, som från dess topp öppnar sig öfver den väna Reseledalen. De flesta turister, som passerat där förbi, hafva därför också gjort en afstickare dit upp, bland andra äfven konung Karl XV, som å en björk därstädes inristat sitt namn.

Vill du bestiga nipan, så tag en Reselebo med dig, som känner till trakten och kan ge dig upplysningar. När du så vandrat den korta vägen från gästgifvaregården och ett stycke följt den slingrande stig, som leder upp mot nipans topp, så passerar du några lämningar efter en fyrknutsstuga, där en ensam gammal kvinna tillbringat sina sista år. Din följeslagare skall nog berätta dig några drag ur hennes ensliga lif och därvid länka dem tillsamman med en gammal sägen, som ännu lefver på folkets läppar.

För mycket, mycket länge sedan — säger han nog — man vet nu ej, om det är hundra år sedan eller mera — fanns här i Resele en bonde, som var mycket rikare än alla de andra inom socknen. Hans hus var fullt af sådana ting, som den tiden utgjorde det säkra kännetecknet på rikedom. Silfver hade han, dryckeskannor, som numera icke finnas, och bågare af den sorten, som rymde ett stop. Hans bästa häst hade silfverskor och betslät glänste af silfver. Hans skåp stodo fulla af hvitaste, finaste linne och hans ladugård var rik på boskap.

Därför var han också en ansedd man och den mäktigaste inom socknen.

Den allra yppersta klenoden bland hans skatter var dock hans unga dotter.

Hon var den fagreste ungmön inom många mils omkrets och sin faders enda barn. Därför hade hon också många friare. Där kommo både bondemän och herremän och bådo om hennes hand, men fadern var en stolt man och afvisade dem alla. Hans dotters man skulle vara rikare än de bönder, som kommit, skulle vara för mer än de herremän, som friat, och därför sade han ett bleklagdt nej till deras böner.

Kom så en dag en okänd främling och begärde ungmöns hand. Han hade ingen kostbar dräkt och intet manstarkt följe, som bar vittne om hans makt, ej heller ville han säga sitt namn. Då vardt bonden vred och utfor i häftiga ord emot honom.

— Se, så ringa jag aktar dig — sade han — att lika litet, som du tills i morgon kan bygga en landsväg öfver nipan här bort till mina vidsträckta utmarker, lika litet gifver jag dig min dotter.

Den ensamme främlingen teg och gick.

Men när bonden vaknade dagen därpå, var nipan borta, och där hon stått gick nu den allra präktigaste landsväg, jämn och bred, fram öfver egorna, så långt ögat kunde nå. Då bleknade han och förstod, att det ej stod rätt till; men han var en ordhållig man, och när därför främlingen kom tillbaka och fordrade ungmön som gäld för vägen, gaf han honom henne till äkta.

Bröllopet stod med pomp och ståt, såsom det höfdes för en så rik mans barn, och när det var slut, reste brudgummen med sin unga brud. Hela brölloppsskaran stod på gården och såg dem fara. De åkte den nya, jämna vägen, men allt eftersom de åkte, försvann vägen bakom dem och rätt som det var, så stod den gamla nipan där igen och allt var snart som förut, utom det att bondens fagra dotter var och förblef försvunnen. Ingen såg vidare till henne, men från den förfärade brölloppsskaran gick sedan ryktet ut, att Resele rikaste bonde gifvit Tomtnipans bergakung sin unga dotter till brud.

*

Så ungefär skall den nog lyda, den första afdelningen af din följeslagares berättelse, och så

skall han helt djärft förflytta dig från en gången sagotid till det närvarande och med folksågnens rätt binda det fornas händelser tillsamman med senare tidens.

För en trettio år sedan eller mera — fortsätter han därför — kom här en ensam gammal kvinna hit till Resele och slog sig ned i den lilla stugan, som stått här. Här tillbringade hon också återstoden af sitt lif, och härifrån bars hon sedan till grafven.

Hon var ej lik bygdens folk och talade en annan dialekt. Ingen visste heller, hvem hon var eller hvarifrån hon kommit, om icke möjligtvis kyrkoherden, som stundom besökte henne och därvid lämnade henne penningar, som genom honom skickats henne långt bort ifrån.

Man sökte utfråga henne, hvem hon var, men hon gaf då alltid så undvikande svar, att man förstod, det hon ville vara ensam om sitt förflutna. Men när man såg henne någon gång, såg hennes obeskrifligt milda och vemodiga drag med en glimt ännu af ungdomsskönhet i, då föreföll det, som om hon fordom haft någonting svårt att kämpa sig igenom, någon stor, onämnbär sorg, som hon burit på, men en sorg icke till bitterhet, utan till from ödmjukhet.

Därför kände man sig också så mäktigt dragen till den gamla. Man visste ej rätt, om det var medlidande med henne själf eller hennes eget vänsälla väsen, som gjorde det, nog af, hon var gärna sedd öfverallt. Hon hade kommit som en

främling, men småningom blifvit socknens mest aktade och afhållne medlem.

Fattigdomens barn gingo till henne i sin nöd och hon stängde aldrig sin dörr. Hvad hon hade, det gaf hon dem allt intill sin sista skärf. Sorgen sökte ofta hennes hugsvalande ord, och det bittra talet tystnade, dit hon kom. Hon var »spånastugornas» förnämsta, och det surrande pratet afstannade omkring henne, då hon förtalde om stora, märkliga händelser där ute i den vida världen.

Många främlingar besökte henne också här i hennes lilla stuga och skrefvo då sina namn i en stor bok, som hon hade, däribland äfven Karl XV, som också en gång hälsade på hos henne. Med dessa främlingar talade hon då stundom ett främmande språk, som ingen annan förstod. Hon var nog en mäktig lärd kvinna, som erfarit mycket af lifvet.

Sådan var hon, den gamla, från den dag, hon kom, allt till dess hon slumrade in för alltid.

Det var på sensommaren. De höga hässjorna voro fullhängda af korn, som långsamt torkade i solskenet, löfven började redan skifta i brokiga färgnyanser och dagen kortades af. Den gamla satt här en afton på sin förstugutrappa och såg väl för tusende gången ut öfver den kända nejden. Det led mot kvällen. Solen var i sjunkande och kastade sitt rödaktiga sken upp mot höjderna, medan skuggorna växte där nere i dalen. Då hade den gamla känt sig gripen af kvällens skönhet. Hon hade knäppt sina händer samman öfver knäet

och hviskat ord, dem ingen rätt förstod. Det lät som ett fromt tack till den Högste för en fridfull ålderdom och som en bön om misskund för en ungdom i synd. Ingen hade dock klart fattat hennes bön, men de ord, man hört, ställdes sedan tillsammans och tyddes till underliga rykten, som gingo ut i bygderna.

Men solen sjönk allt djupare och när den till sist helt och hållet försvunnit och höjderna mistat sin rodnad och skuggorna vuxit upp mot skyn, då hade den gamlas silfverlockiga hufvud sakta sjunkit ned mot bröstet och hennes lif slocknat stilla som dagen.

Men ryktet om hennes sista ord om ungdoms sot och ålderdoms bot spred sig sedan i gårdarna, gick ut i bygderna, långt bort till de ensliga skogsbyarna, där ingen kände den döda, och kom så småningom tillbaka igen, förstöradt och vidunderligt. Och så kom det sig, att somliga sade, att den gamla en gång varit en rik och förnäm dam, som lefvat i adelspalatser, men för ett dunkelt brotts skull nödgats draga sig tillbaka till de undangömda bygderna vid Ångermanälvens strand och där ångrat sin missgärning. Och andra åter sade, att hon var den rike Reselebondens bergtagna dotter, som efter en årlös tid i berget kommit tillbaka och med sin sena ålders goda gärningar sökt försona ett okristligt lif som bergakungens brud.

För gammal.

Ni må nu inte tro, att det var någon arfverlämnare, som denna gång ansågs vara för gammal och önskades till en värld, där detta livvets goda vore honom öfverflödigt. Och inte heller var det en sådan där gråhårig åldring, som med käppen i hand sakta stapplar fram mellan husknutarna, ett lefvaude inventarium på den gård, han i sin krafts dagar själf innehåft och skött, en sådan där grånad födorådstagare, menar jag, som det ju finnes så godt om på landsbygden, ehuru Gud skall veta, att en sådan ofta anses vara för gammal från och med första året han uppbär sitt födoråd, och att mer än en gårdsägare med bekymmer räknar de många åren, som följa därefter, för att till sist med tyst tillfredsställelse följa den gamle till grafven, under själfva begrafningsakten kanske görande ett öfverslag af huru mycket pengar, säd, mjölk och ved, som inbesparas genom hans frånfälle.

Åh nej, denna gång var det egentligen bara en simpel stuga, »lillbyggningen öst på gården», som var för gammal och därför dömts att försvinna.

På sätt och vis var det besynnerligt, att hon fått stå kvar så länge, som hon gjort. Det var bra många år, sedan »storbyggningen» ombyggdes och moderniserades. Den hade fått frontespis, verandor, brädfodring och vit oljefärg och anna t som gaf den en lätt stil och kom den att få ett tycke af nutidsbarn, ehuru det var gammalt virke den upptimrats af. Dess inre motsvarade också det yttre. Höga fönster, fina tapeter, prydliga kakelugnar, dubbeldörrar, ljuskrona och stoppade, polerade möbler. Med ett ord, man hade svårt att komma ihåg, att det var ett bondehem, som man trädde in uti, och när ägaren själf påropades vid något tillfälligt besök och kom in, klädd i sin arbetsdräkt, sin blårandiga blus och sina storstöflar, ännu smutsiga af åkerns mull, så tyckte man, att icke ens han själf hörde hemma i de där rummen, åtminstone icke i hvardagslag.

Det var sedan mågen kommit i huset, som alla sådana där förändringar vidtagits. Han hade fört med sig en fläkt af nutidsanda och nutids smak, och med försäljningssumman för några hundra timmerstockar, som afverkats af skogen, hade han snart slagit den brygga, som ledde från det gamla till det nya, från det »föråldrade» till det »tidsenliga», åtminstone hvad det yttre beträffar.

Så hade det till sist blifvit lillbyggningens tur att lämna rum för något bättre. Hon hade länge nog stått där och skräpat med sitt gammalmodiga, vinkelräta och stillösa utseende, och då därtill kom, att gårdsplanen skulle utvidgas och

planeras, så måste hon bort, och däraf kom det sig, att hon refs. Taket var redan borttaget, stock efter stock, hvarf efter hvarf sjönk hon ihop, och de tomma fönsteröppningarna grinade riktigt döds-kallelikt. Så var det slutligen bara skorstenen, som stod där ensam kvar med sina stora, öppna spisar, naken och renskrapad likt ett väldigt ben-rangel.

Det såg bedröfligt ut, riktigt skärande tröst-löst. Åtminstone tyckte den gamle det, svärfadern, där han gick och petade med sin käpp bland tegelstenarna.

Han slog sig ned på den grusiga spiskanten. Här kunde han väl få sitta en stund, ensam och ostörd med sina minnen, mörkret föll ju på, och det var nog ingen, som märkte honom.

Jaså, allt var således för gammalt nu, tänkte han för sig själf och lutade hufvudet tungt i handen. Allt hvad han själf gjort, allt hvad han varit van vid sedan barnaåren och som han sedan hållit vid makt på fädernas vis, allt det var nu borta, rifvet eller förändradt, ingenting hade dugat. Han hade icke tyckt om alla dessa förändringar, menande, att det gamla var bra nog, men han hade dock icke satt sig däremot, ty de unga ville ju så hafva det, och det var väl så den nya tidens sed, han hade ju sett detsamma ske äfven vid andra gårdar. Men att också lillbyggningen nu skulle rifvas, det skar honom likväl in i sjä-len. Nog hade hon väl kunnat få stå kvar, medan han lefde, det blefve nog inte så länge, och

nog borde de ha tagit en smula hänsyn till hans känslor också, eller voro äfven de för gamla?

Dessa unga, barnen, som vårdade honom och för öfrigt voro så hjärtegodas mot honom, de förstodo dock ej, att han icke kunde lefva ensam bland allt detta nya, att han hade ett behof af en kamrat från fordom att sällskapa med och att den gamla stugan just varit en sådan kamrat för honom — och nu hade de tagit bort henne!

Hvad han dock hållit henne kär, denna lilla fyrknutsstuga med de två låga rummen i! Huru mången gång hade han ej trampat dess golf! Huru mången gång hade han ej suttit och slöjdat just vid denna samma spis, när långvedsbrasan flammade och lifvet ännu låg utsträckt framför honom! Här hade han vuxit upp och känt sina muskler knyta sig till mannakraft, här hade han drömt sin ungdomsdröm och lockat dessa hundrade smekande låtar ur sin gamla fiol...

Fiolen, ja, det var märkvärdigt med den. Den var så konstlös och enkel och gammaldags, men hvilken ton den hade! Djupare, fylligare och härligare än andra fiolers, och det var bara därför, att den var så enkel och så gammal, så urgammal, att ingen visste, när han blifvit gjord. Hade han ändrat den, hade den prydt den och gjort den grannare, så hade den kanske förlorat sin vackra ton. — Männe det icke var så också med allt annat här i lifvet? Männe icke allt detta prydande och yttre utsirande gjorde resonansen sämre och förtoget klangen dess fylliga djup? —

Huru som helst, så var dock stugan borta,

stugan, i hvilken han satt bo och en gång känt faderskärleken vakna till lif vid den spädas vagga, kärleken till detta samma barn, som nu bidragit till att taga allt det käraste ifrån honom, hans gamla minnen och allt det, som genom hvarje minsta småsak ställde dessa minnen framför honom. Men det förstod hon ej, och han förlät henne det. Ja, de begrepo icke det, dessa båda unga, att de nu som bäst voro i färd med att också rifva ned honom själf, fastän de börjat inifrån med honom, börjat att rifva själfva härden, källan till all värme, ty hvad skulle väl värma honom sedan, när minnena voro borta? Hos honom var det snart bara de grånade, skröpliga ytterväggarna kvar och de skulle nog rätt nu falla samman af sig själfva. Ja, ja, nu när det gamla var borta, allt det, vid hvilket han varit fästad, då var det ju tid på, att han följde efter...

Ur skogslifvet.

Icke så särdeles långt ifrån landsvägen men så väl inbäddad i skogen, att han knappast märktes därifrån, låg en liten by, hvars prydliga och välbyggda gårdar läto främligen tro dem vara bebodda af idel burget folk, och likväl var det endast arrendatorer de hyste; hela byn var nämligen en så kallad bolagsby.

Bolagsby — det är ej utan, att man ryggar tillbaka för det ordet och ser i andanom en hel hop utfattiga arrendatorer och gamla hus, som mer och mer förfalla. Onekligen gifva också förhållandena skäl därtill på många ställen, men huru mycket det än i stort kan vara att invända mot trävarubolagens tillväxt här i Norrland och de själfägande böndernas försvinnande, så måste man dock medgifva, att åtminstone de större bolagen i ett afseende under den senare tiden slagit in på en väg, som är värd allt erkännande, i det de i det stora hela icke allenast hushålla bättre med skogen än många enskilda ägare, utan också med human frikostighet tillmötesgå sina underlydandes behof.

Så var fallet också här. Det ägande bolaget hade under sommarens lopp låtit uppreparera och måla byggnaderna, så att de nu sågo vida hemtrefligare ut än under de förra ägarnas tid.

Ett stycke utom byn, i närheten af landsvägen, låg inspektorsgården. Inspektoren satt på kontoret och granskade för tillfället några kontrakt för den stundande afverkningen, då en af arrendatorerna sakta inträdde och stannade nere vid dörren.

— Jaså, Pål Larsson kommer och vill ha ett skogsskifte för vintern, kan jag förstå? sade han och såg upp.

— Ja, jag tänkte dä'.

— Ja, jag har ett om ungefär ett tusen timmer, som kan vara lämpligt. Tror Pål Larsson sig om att hinna köra ned så mycket?

— Ja bevars! Blir' dä inte barvinter, så går dä' godt.

— Ja, men marken är ganska brant och oländig — apropå det, har Pål Larsson sin häst försäkrad?

— Nä-ä. Jag har nog tänkt göra't, men dä' blir allt bra dyrt i längden.

— Lyd dock mitt råd och försäkra hästen! Det är bättre att ge ut några kronor om året än att inte få något, om en olycka skulle hända en dag.

— Ja, inspektorn säger dä'!

*

Det var stor drifning på bolagets skog den vintern. Minst ett hundratal hästar voro sýssel-

satta och mer än dubbelt så stort manskap. Också rådde där ett lif och en rörelse, som om »bygden» helt oförmodadt flyttats in i skogen. Fäbodstugorna i närheten befolkades, som vore det sommar, och de, som ej fingo rum i dem, upptimrade åt sig små kojor i stället. Men där fäbodpigorna förut sysslade med kor och getter, kittlar, bunkar och tråg, där gingo karlar nu, endast karlar, och grytor, stek- och kaffe pannor sköttes blott af karlhänder, icke så bortkomna för öfrigt vid sådant arbete heller. Ingen liten spegel hängde dock nu där inne på fönsterposten och ingen drömbok eller något visblad lågo på fönsterbrädet, men en och annan trasig och nedsolkad tidning såg man däremot kringkastad här och hvar, gamla till datum, förstås, men dock med nyhetens behag här inne i skogen. Intet löf täckte nu heller golfvet som under sommaren, men stora, mörka spottfläckar och söndertrampade kol ifrån spisen vittnade i stället om invånarnas tankar om renligheten.

Ja, så ungefär såg det ut där inne i fäbodstugorna nu under männens regemente. Men när kvällen kom, hästarna »stillats», maten ätits och piporna tändts, då lifvades dock dessa stugor upp af skenet från stockvedsbrasan, som ofta brann natten om, och af talet männen emellan. Då dryftades tidningarnas nyheter och förtaldes sagor om vidunderliga ting och dråpliga spökhistorier, som troddes, och grofva, mustiga »paschaser» understundom, som skulle ha jagat en kvinna på dörren. Men när dagen grydde, blefvo stugor och

kojor åter tomma, och det rörliga lifvet förflyttades i en hast dit ut bland träden. Sågdrag, yxhugg, kedjors skrammel och klockors pinglande, körkarlarnas hojtande och hästarnas frustande — lif och arbete öfverallt!

Så hade det fortgått en dryg del af vintern. Pål Larsson var också med, var en af de flinkaste och rappaste karlarna på hela skogen, och när de andra körde två foror om dagen, kunde han ibland hinna tre. Han började också redan räkna ut att hinna köra mera än det skifte han fått, men den gången hade han — som han själf sade efteråt — »gjort opp räkninga utan värden».

En dag satt han som vanligt längst framme på sitt timmerlass och körde, och som vanligt sköt lasset på i backslutningen och hästen höll igen. Det myckna körandet hade dock gjort vägen hal trots ditströdda myrstackar, och plötsligen halkade hästen med bakbenen, föll bakåt och blef så godt som sittande i Pål Larssons knä. Att stanna eller få hästen på fötterna igen var omöjligt, lassets egen tyngd tryckte på, och med svindlande fart bar det i väg utför backen. En urskärning i spåret gaf lasset snart en annan riktning och i nästa ögonblick rände det hejdlöst mot ett träd, hvarvid hästen kastades åt sidan och Pål Larsson slungades bort i en snödrifva. Ett tjugutal andra kommo strax efter. Den närmaste lyckades dock i tid stanna sin häst, lade en spak framför lasset, så att det skulle stå, och skyndade utför backen.

— Hur i Herrans namn gick då' för dej, Pål Larssa? Jag tror, du sytade hästen hela vägen?

— Ja, då' känns nog i bena, å så å' visst ena armen knäckt — hjälp opp mej!

Flera skyndade till, hjälpte Pål Larsson upp ur snön, lossade hästen från skacklarna och lasset och sökte få honom på benen igen. Detta var dock ogörligt. Båda bakbenen voro afbrutna.

— Då' ä' bäst att slå'n i skallen må' det samma! sade någon.

Pål Larsson stapplade fram till hästen.

— Då' gick på tok för oss den här gången, Brunte, å värst blef då' för dej, stackare! sade han med en liten darrning i rösten och strök honom sakta öfver halsen. Och hästen tycktes förstå honom, sträckte hufvudet upp efter honom och sökte resa sig, men föll åter tillbaka och gnäggade af smärta.

Så höjdes en yxa, och yxhammaren träffade rätt i pannan, en knif flög ur slidan, och om en stund var vägen åter fri, fastän blodig, och timmerkörningen i full gång på nytt.

*

I inspektorsbyggnaden lyste det i alla fönster. Det var främmande där. Inne på kontoret stod en man med armen i band och väntade, då inspektoren inträdde.

— God dag, Pål Larsson! Det har gått olyckligt, har jag hört, och nu vill väl Pål Larsson bli kvitt resten af skiftet?

— Nä-ä, jag har nog tänkt köra afet. Jag får väl låta vägkarl'n köra i mitt ställe å själf försöka trampa vägar å så'nt, tills armen blir läkt. Men dä' värsta ä', att jag inte har nå'n häst! Jag försäkra'n nog, som inspektorn sa', men jag tog te' för lite', å nu fattas dä' för mej för att köpa en ny.

Huru mycket behöfver Pål Larsson då?

— Två hundra kronor — hästarna ä' dyra den här tiden.

— Två hundra kronor — Pål Larsson har fått ut rätt mycket förut, så komma utskylderna till — det blir inte mycket kvar till slutlikviden på det sättet.

— Nä-ä, dä' blir nog inte dä'! sade Pål Larsson tungt, och det lade sig ett djupt veck mellan hans ögon.

Från ett angränsande rum kom doften af punsch och cigarrök, och från ett annat hördes glam och sprittande musik. Inspektoren satt en stund och lekte mekaniskt med pappersknifven. Han såg den bekymmersamma uppsynen hos mannen där nere vid dörren, hvars existens var beroende af så litet som en häst, och han hörde klangen af glas, skratt och musik från gästerna, som roade sig, och de båda intrycken möttes inom honom, kontrasterna reste sig mot hvarandra och utkämpade tyst sin strid om honom. Så steg han slutligen upp, gick bort till kassaskåpet, räknade upp två hundra kronor och räckte dem till mannen.

— Se här då! sade han. — Ett hundra kro-

nor för jag upp på Pål Larssons räkning, det öfriga skall jag söka utverka, att bolaget skänker efter; hvarvar icke får det stå oss emellan utan att afräknas från körarelönen.

Det glänste till i Pål Larssons ögon.

— Tack! sade han endast och kramade inspektorens hand med sin friska vänstra. Men medan han med lättadt hjärta vandrade skogsvägen bort till sitt hem, återvände inspektoren till sina gäster, medveten om att han vunnit en tacksamhet, som icke skulle glömma.

Medan han väntade på plats.

— Det var ett evinnerligt slaskväder! I går var det ju det präktigaste före, och i dag är snön alldeles borta och bara is öfverallt, så att man knappast törs gå ut!

Det var den unge, nyblifne extra ordinarie hofrättsnotarien, som yttrade sig så där vanvördigt om vår Herres åtgöranden, och så alldeles utan orsak var det just icke heller. Dagen därpå skulle det nämligen bli Oskarsbal å järnvägshotellet i socknen närmast intill, och dit skulle han och hade därtill bjudit fröken Anna, »husmamsellen» hos inspektorns, både på skjuts och bal. Vägen var lång, en hel mil, och det skulle vara ett spektakel, om han nödgats inställa resan bara för det usla förets skull. Därför var han också vid ett särdeles dåligt lynne hela dagen, och alla tröstande profetior om att »Anders slaskar och julen braskar» bevärdigade han ej ens med ett svar.

Han skulle nog egentligen ha bjudit Emmy, förstås, inspektorns äldsta dotter, ty hon var onekligen socknens stiligaste flicka, men så hade hon varit så retsam af sig, när de sist voro till-

sammans, och nu skulle hon få för det, nipper-tippan! Han skulle visa både henne och de andra, att han icke höll dem stort värda här på bondlandet, och därför bjöd han fröken Anna, henne, som varit ringast hållen af dem alla, ful och enfaldig och försagd. Åh, det skulle göra de andra flickorna riktigt godt att se honom gå förbi dem och bjuda husmamsellen, han, som varit så upp-buren i Uppsala och ansågs för en finfin kavaljer! Bara nu också föret ville hålla i sig öfver morgondagen!

Det var ändå bedröfligt trist och tråkigt här på landet! Djupa drifvor eller slask, bara man gick ut, långt till staden och inga nöjen inom socknen, och aldrig hörde man talas om annat än sockenskvaller och skogsafverkningar och slikt. Att Erik-Hans' Karolina dristat klä sig i hatt lik-som herrskapsflickorna, att Jon Ersson sålt skogsnypan sin och att körslönerna voro så låga i år, att det betalades bara 6 à 7 öre för 10-tum, hvad angick allt det där honom? Nej, då var det annat i Stockholm och Uppsala! Där förstod man lefva lifvet och där härskade det kvicka, lekande skämtet såväl i sällskapskretsen som kamratlaget! Så hade han inte heller varit hemma på flera år och skulle nog inte så gärna ha vistats hemma nu heller, om han bara haft en plats eller fått förordnande, men medan han väntade därpå, fick han väl finna sig i att dväljas i den här norrländska skogsbygden en tid; det skulle nog inte bli

så länge, och under tiden var en Oskarsbal inte att förakta. Dit måste han.

— Nå-å, Pelle — frågade han icke utan oro dagen därpå — går det an att åka med släde i dag?

— Jo bevars, men halt är det.

— Nå, spänn för då!

Han hämtade fröken Anna, och det bar i väg i flygande fläng efter stora landsvägen. Någon körkarl var han då inte, det måste han då erkänna för sig själf, och Uppsala hade just inte varit rätta stället för honom att öfva sig i den konsten, men så var det också ett sakramentskadt före och Pelle hade visst glömt att hvässa skorna, eftersom hästen halkade oupphörligt.

Så hände det sig icke bättre, än att släden stötte emot en iskant och slängde åt ena sidan, så att fimmerstängerna slogo hästen på beuen och denne satt af i fyrsprång. Uj, hvad det gick! Släden slängde ibland mellan dikeskanterna, isbitarne yrde kring ansiktet och notarien drog i tömmarna af alla krafter, kallsvettades och önskade, att han aldrig farit ut. Då kände han ett par små händer sticka fram mellan sina armar och gripa ett säkert tag i tömmarna.

— Får jag försöka — jag är kanske mera van?

Han släppte tömmarna och sjönk mekaniskt tillbaka i släden. Det fick gå, huru det ville, han kunde ej göra något åt det! Men märkvärdigt nog saktade sig hästen och föll snart in i sitt vanliga traf igen. — Nå ja, det var det han

kunde förstå — hon var en sådan där manhaftig och karlavulen kvinna, som mera förstod sig på handkraft än intelligens. Nå, den här gången kom det då bra till pass, det kunde han ej neka till.

På tröskeln till balsalen stannade han ett ögonblick och såg sig om. Åh, här fanns ju en rätt respektabel societet ändå, när allt kom omkring, doktor A. och ingenjör B. och postmästarn och postexpeditörer och inspektorer m. fl. och deras damer. Han nästan ångrade ändå, att han icke bjudit Emmy! Hon hade tagit sig bättre ut! Nu var han smått generad för sin oansenliga dam, men han behöfde ju icke låtsa så mycket om henne, utan dansa äfven med alla de öfriga.

Och dansade gjorde han, så det förslog, och bjöd upp den ena damen efter den andra. Åh, det kändes riktigt skönt att få svänga om igen efter de mjuka, melodiösa valstakterna — och champagnen var god — det var nästan som i Uppsala!

Men så kom där en liten stickande själföförelse till sist — hans dam, hvar var hon? Han borde väl ändå dansa med henne också, en gång till åtminstone, det vore icke för mycket! Men hvar var hon? Åh, hon satt ju vid pianot och spelade. Pianisten hade blifvit illamående — sade man — och hon hade intagit hans plats. Jaså, hon var musikalisk också! Det hade han ej vetat förut. Men inte kunde han väl taga henne från pianot nu, och så var balen för resten snart slut. Han

finge väl urskulda sig på något sätt sedan, hon var väl inte så svår att trösta med några vackra ord.

Så var då balen äntligen slut, och det bar af hemåt igen, backe uppför och backe utför. Hon hade genast tagit tömmarna om hand utan att fråga honom därom, och han lät henne köra.

Nu skulle han också bringa henne offret af sin ursäkt, fastän det var litet svårt att börja.

— Fröken Anna har inte haft så särdeles angenämt i kväll, fruktar jag, sade han och sökte anslå en obesvärad ton.

— Jo bevars! — Hvarför skulle jag inte haft det?

— Jag har måhända icke varit en så artig kavaljer, som jag bort, tänker jag.

— Skulle då mitt nöje vara beroende däraf?

Han bet sig i läppen. Hon var ju icke alls svarslös och enfaldig, tvärtom riktigt skarp; han hade kanske misstagit sig om henne.

Han satt en stund tyst och sökte i tankarna efter ett nytt samtalsämne. Så passerade de en liten grå, oansenlig torparestuga, och den gaf honom klafven därtill, tyckte han.

— Hvad det ändå ser dystert och ödsligt ut här i Norrland vintertiden — intet lif och ingen rörelse och i det stora hela ett så dött och andefattigt sällskapslif. Värre och värre blir det visst också år från år. Förr i världen, medan jag var unga pojken, tyckte jag, att här var riktigt trefligt, det var det bästa ställe jag visste af; m

medan jag varit borta, har visst hembygden gått sin förvandling till mötes, och nu tycker jag, att allt ser så gammalt och föråldradt ut, både seder och bygd.

— Det beror nog bara på glasögonen, herr notarie.

— Glasögonen . . . Hur menar ni?

— Jo, jag menar, att det är ni, som ser anorlunda nu än förr. Om ni kastar bort en smula af de där nya vanorna och behofven, som ni fått där ute i stora världen, och ser med edra förra ögon, edert förra sinne, så skall nog det gamla och föråldrade få nyhetens behag igen. Det är det egna sinnet, som ger taflan dess lif och färg, tror jag.

Han kunde ej låta bli att se på henne i smyg. Hon var ju ändå mäktig en egen tanke, och en vacker tanke därtill, och inte såg hon så illa ut heller, efter hvad han kunde finna i det gryende morgonljuset.

*

Det var julmorgon.

Notarien drog upp gardinen och såg ut. Ännu syntes ej en skymt af dagsljuset, det var för tidigt, men i alla fönster lyste det rundt om i bygden, och till och med på andra sidan sjön kunde man se en och annan ljuspunkt glimta fram.

Folket var tidigt uppe i dag, de skulle till julottan, förstås.

Kallt tycktes det också vara med besked, att döma af den klara himmelen. Det var ju det allra präktigaste norrsken, och den ena strimman

efter den andra fladdrade omkring, som lekte de ta fatt med hvarandra, sprungo i väg ända upp mot zenit ibland, vidgades, smalnade af igen och tynade bort. Och stjärnorna lyste så stora och klara och blinkade så där underligt manande och förtroligt, som hade de något riktigt hemlighetsfullt att säga en.

— Det är märkvärdigt — tänkte han för sig själf — hvad man ändå kan vara känslig af sig ibland! Här står jag ju och rent af kommer i högtidsstämning! — Om jag skulle fara till jultottan för ovanlighetens skull? Men hvad skall jag egentligen där att göra? Den där härligheten kan jag mest utantill sedan skolpojktiden. Men om jag skulle bjuda fröken Anna på skjuts? Fröken Anna! Det är besynnerligt, hvad jag tycks intressera mig för henne numera! Jag har ju skjutsat henne hit och skjutsat henne dit under senaste tiden, och när jag någon gång varit till inspektorns, är det henne, jag mest sysselsatt mig med, det kan jag ej förneka — det måtte väl aldrig vara allvarsamt på tok med mig vis ä vis henne? Åh nej, det är jag för mycket förhärdad till, och nog må jag väl kunna skjutsa henne till kyrkan, utan att det därför behöfver vara kärt emellan oss . . .

Öfning ger färdighet, äfven när det gäller att köra, det märkte han nog, och det var med en viss elegans han nu svängde af uppför allén till inspektorsgården och höll utanför trappan.

Äfven här lyste det i alla fönster, och i tam-

buren var fröken Anna just sysselsatt med att tända lampan.

Om han finge skjutsa henne? Ja, så gärna, så gärna! Inspektorns skulle till ottan allesammans, så det blefve trångt i slädarna, och därför vore hon riktigt tacksam, om hon finge åka med honom.

Det bar af utför allén igen och ut på stora landsvägen. Kling, kling, kling ljöd det både före och efter dem och rång, rång, rång svarade deras egna bjällror med sina dofva, beslöjade ljud. Det var lif och rörelse längs hela vägen, och den ena släden slöt sig snart till den andra till en enda, mörk linie, som i rask fart följde vägens många slingringar. Strax nedanför låg sjön med sitt hvita, ändlösa snötäcke och de små skogklädda holmarna som mörka fläckar därpå, och långt borta, bortom bukten, skymtade redan de hvälfda, upplysta kyrkfönstren, men från de åkande och dit gick vägen mellan högstammiga furor och granar, som i drömmande allvar sträckte sina snötyngda grenar mot den framilande kyrkskaran, och klock- och bjällerklangen gaf eko i skogen.

— Det ligger dock tjusning i en sådan färd som denna, sade notarien, vänd till sin följeslagerska. — Landsbygden har sina nöjen för sig, märker jag.

— Men kanske det ändå bara är glasögonen, som imma sig!

— Ja, kanske det — log han — men då må de gärna fortsätta därmed.

Närmare kyrkan blef det ännu lifligare, och farten måste stundom saktas för de många gående, som tillstötte.

Där gick en hvithårig gubbe och stödde sig på sin käpp. Nej, sannerligen var det icke Wåg, gamle båtsmannen, han, som berättat så många vidunderliga historier för honom i pojåkåren.

— God dag, herr Arvid, och välkommen till hemtrakten igen! ropade den gamle och lyftade på mössan.

— Tack, Wåg! svarade notarien och nickade gladt.

Han tyckte, han skulle velat säga något mera, någonting riktigt hjärtligt och förtroligt som förr i tiden, men han visste i en hast icke hvad, han hade ju alldeles vuxit ifrån intressena här hemma, och i stället gaf han hästen en pisksläng, så att det bar af i raskare fart igen.

Öfver kyrkogården strömmade folkskaran fram mot ingångarna, belystes ett ögonblick af det utströmmande ljusskenet från fönsterna för att i nästa stund åter döljas af de djupa skuggorna emellan dem och sist försvinna genom kyrkdörrarna.

Notarien ledsagade sin dam till hennes plats, öppnade artigt hennes bänkdörr och satte sig sedan själf på andra sidan gången.

Han såg sig om.

Det var länge, länge sedan han sist var här inne, och ändå var allt sig likt som förr: samma predikstol, samma altartafla med Kristusbarnet och de tre vise männen och samma kostliga pro-

fetbilder längs efter läktarkransen. Orgeln var också densamma, men organisten var dock en annan, en yngre. Den gamle hade nog gått ur tiden, han.

»Va-a-ar hä-ä-äl-sa-a-ad....» — Han måste le för sig själf. Den där skarpa, darrande gubbrösten kände han bestämdt igen, han måste vända sig om och se efter. — Ja, visst, det var ju Måns Andersson, födorådsgubben, som sjöng tätt bakom honom, hvit i hufvudet som en snöboll. Och där satt Kolar-Olle, han, som alltid brukade hjälpa honom med alla giller och snaror. Men han hade ju en liten pys på knäet! Var det en son, manne? Skulle Olle verkligen vara så gammal — och han själf också? Jo, jo, det var nog så ändå.

Och där steg pastorn på predikstolen, sig lik som förr, kanske något hvitare i hjässan, kanske något mera fårad, men samma drag ändå. Och orden kommo som förr, korta och kärftva, men så öfvertygande, så manande ändå, som om det legat en hel värld af erfarenhet där bakom, ett helt berg af tro.

Var det orden, som gjorde det, orden om barnet, som föddes i dag och lades på krubbans strå för att en gång som man gifva sitt lif för sin missions skull? Eller var det de många bekanta ansiktena, de många kända föremålen, som kommo gamla, bleknade barndomsminnen att lefva upp igen och väckte glömda, somnade känslor till lif?

Han visste det ej själf.

Det kom som en varm, brytande ström öfver

honom och drog honom oemotståndligt med. Det gick som en varm våg genom det öfverfulla bröstet, det lade sig en fuktig glans öfver hans ögon, och allt kom honom till sist att sjunga med i den uppstämda psalmen. Och han sjöng som adrig förr, sjöng med ett minne i hvarje ton, sjöng som ett barn, då han ännu satt hos sin mor på vänstra sidan om gången, sjöng som yngling, då han stod bland de andra konfirmanderna, sjöng igenom hela sitt framfarna ungdomslif med dess rena, ofrestade känslor, med dess djärfva, himlastormande tankar. Och som han sjöng, slöt sig ringen närmare omkring honom, tyckte han, ringen af barndomsvänner, och han kände, att han åter var en af dem. Det var, som om de räckt honom handen och hälsat honom välkommen åter efter årslång färd. Och där stod ju fröken Anna och såg på honom! Ja, han kunde ej låta bli det, han nickade helt sakta mot henne. Hon var ju riktigt vacker, där hon stod! Hon hade själ i ögonen, och den själen började han nu förstå. — Ja, ja, hon hade nog rätt ändå, det är det egna sinnet, som ger taflan dess lif och färg.

Ett bygdeoriginal.

Man får icke »skära alla öfver en kam», heter det, och sannt kan nog det vara. Nog sträfva människorna i allmänhet efter att likna hvarandra så i klädsel som vanor; och »mode», »god ton» och »seder och bruk» äro rubriker öfver bud, som hvar och en skyndar att efterlefva, så godt man kan, långt beredvilligare mången gång än hvad behöfligt är. Dock kan man likväl då och då stöta på en och annan, som lefver efter sitt eget hufvud och går sina egna vägar utan att akta på andras omdömen och tankar, och sådana bli naturligtvis genast utpekade som »original».

Ett sådant där original var också gamle Lundin i sina dagar, värd sin egen runa, och som han var ett bygdens barn och uteslutande lefde och verkade inom sin hemsocken, så torde han kanske icke utan orätt kunna kallas ett »bygdeoriginal».

Hans ungdom förflöt långt före mina dagar, men jag minnes honom mycket väl från hans senare år och kommer ännu ihåg hans långa, gråsprängda skägg, hans trots åldern stora rörlighet och hans hastiga talesätt. Det var, som om hans meningar hällts fram kvantumvis, korta och afmätta men med rinnande hastighet, så länge de varade.

Han var bondson och ärfde tillsammans med en bror ett rätt stort hemman med mycken skog

till. Jordbruk var likväl icke i hans smak, därtill var han alltför liflig och flyktig af sig. »Att aldrig vara sysslolös, men aldrig göra detsamma», det var hans lösen, och därför sålde han också snart sin del i hemmanet för att få lefva efter sitt eget tycke. Hvad han sedan var, det kunde ingen rätt gifva namn för. Han var med ett ord allting och dock ingenting, om de motsatserna rimligtvis låta förena sig.

Hemmanets försäljning skedde på den tiden, då skogen ännu icke var i så synnerligen stort värde, och de tolf tusen kronor han erhöll för sin del hade i våra dagar måhända fyrdubblats för samma skog.

Tolf tusen var dock icke en småstyfver på den tiden, och icke utan skäl ansågs han därför vara en välbärgad karl. Likväl hade han nått upp ingenting kvar, när han dog.

Hade han då förslösat dem?

Ja, på sitt sätt.

Han lånade och skänkte bort sina pengar till dem han ansåg behöfvande och — kräfd aldrig. Det var en princip hos honom att aldrig återfordra ett lämnadt lån. Låntagarens egen rättskänsla borde drifva honom att betala utan påminnelser, tyckte han, och när därför en af hans reverser till sist stod i begrepp att fylla sitt ödesdigra ti-
onde år och således var nära att förfalla, och en god vän uppmanade honom att låta förnya den, fick han till svar:

— Ne-ne-ne, har han tagit kåpan, får han taga manteln också.

Från den synpunkten såg Lundin världen, men världen bedrog honom oftast i det fallet.

En annan af hans gäldenärer råkade trots det erhållna lånet på obestånd och måste slutligen för sig och sin familj söka tak öfver hufvudet i en eländig och förfallen stuga. Lundin såg det, men i stället för att göra förebräelser angående sin fordran, som lär ha uppgått till ett par tusen kronor, köpte han en kamin och skänkte den behöfvande för att åtminstone skydda familjen från vinterkylan.

Sådan var han. Hjälpssamhet var grunddraget i hans karaktär, en hjälpssamhet, som mången gång tog formen af ren själfuppoffring men dock aldrig talade om sig själf. Det var en hvardagssak för honom, var så att säga ett yrke, som han kände sig riktigt fallen för och aldrig önskade utbyta mot ett annat. Men befalla honom — nej, pass för det! Då var det med ens slut med hjälpssamheten.

— *Skall* jag göra det? gaf han då vanligen till svar. — Ne-ne-ne, det blir ingenting af med det, inte.

Men bad man honom om något, så bad man aldrig förgäfvos, och då blef svaret lika säkert:

— Ja-ja-ja, det går nog an, det.

Och så flög han socknen rundt likt en hjälpssamhetens ande, ett »allt i allom», känd af alla, hemma öfverallt och kanske just därför utan bestämdt hemvist. Öfverallt där det behöfdes en handräckning eller väntjänst, där var han framme,

och där behovet var störst, där syntes han oftast, men hade alltid brådt.

— Nu skall Lundin stanna och dricka litet kaffe, hette det ofta.

— Ne-ne-ne tack, jag har brådt i dag, ljöd det nästan lika ofta till svar, och då kunde man vara förvissad om, att han i en hast skulle hjälpa någon annan med att slakta, att hugga ved, att gå ett ärende eller dylikt. Fick han då en tjugufemöring i ersättning, så tog han emot den, men blott för att sedan låta den hamna i en fattig stackares ficka eller i en kollektlåda.

Lundin var också religiös af sig och besökte gärna missionsmöten och bönesammankomster. Där var han som »barn i huset» och själskrifven kollektupptagare. Vid sådana tillfällen hände det ibland, att han icke kunde motstå frestelsen att själf uppträda som talare och gjorde det då alltid på sitt vanliga hastiga och afmätta sätt och med korta meningar.

— Vi skola vara frimodiga och utan fruktan. Göra vi inte något galet, så behöfva vi inte vara rädda hvarken för prästen eller länsman. Tänka vi inte något galet, så behöfva vi inte vara rädda för Honom där uppe heller, men det är just knuten, det, och det som vi måste söka lära oss mer och mer, om det skall bli något bevändt med oss.

Sådan ungefär var hans predikan och religion.

Trots sin religiositet var Lundin dock humoristiskt anlagd. Så berättas det, att när han en gång besökte ortens läkare — naturligtvis för en

annans räkning — denne då nyss kommit hem från ett sjukbesök, var uttröttad och för tillfället vid mycket dåligt humör, hvarför han nekade att utskrifva något recept efter sjukdomsbeskrifning och, när Lundin likväl var envis, helt enkelt körde ut honom. Lundin tog dock saken kallt, dref omkring utom läkarebostaden en halftimmes tid, steg så lugnt in igen, stannade visligen vid dörren och sade helt allvarsamt:

— Jo-jo-jo, jag skulle säga doktorn, att sjuklingen inte blef något bättre af den där medicinen.

Läkaren brast i skratt, kom i godt lynne igen och skref ut ett recept efter den beskrifning Lundin gaf om sjukdomen.

En annan gång blef Lundin af någon anledning bjuden att äta middag hos en skogsinspektör. Lundin klef in och fram till bordet som han gick och stod, trasig och smutsig.

— Ja, men kära Lundin — sade inspektören förebrående — nog kunde ni väl ha en snyggare rock på er, när ni sitter till bords tillsammans med främmande.

Men Lundin var icke svarslös.

— Ja-ja-ja, jag trodde, att det var jag, som var bjuden och inte rocken, sade han och tog lugnt för sig.

Ja, mycket kunde sägas om gamle Lundin, inga stora verk eller bragder, men små drag, enkla och obetydliga i och för sig, men som sammanlänkade bilda ett helt lif af ovanlig renhet, och säkert är, att innanför hans vadmalsrock slog

ett sällspordt godt hjärta trots hans egna, stundom löjliga sätt att vara. Skada blott, att han skulle behöfva kallas ett original. Bättre hade det varit, om det på hjärtats vägnar funnits många sådana som han, så att han endast varit »en i hopen».

När stjärnan föll.

— Får jag göra dig sällskap på din promenad, Magnhild?

— Ja, mer än gärna.

— Det är halt — tillåter du mig bjuda armen?

— Tack!

Snön knarrade lätt under deras steg, där de gingo. Höga, snöklädda furor och granar slöto sig på ömse sidor tätt intill stora landsvägen och kastade långa, fantastiska skuggor däröfver i mån-skenet, liksom sökte de med all makt åter närma sig hvarandra och omintetgöra detta breda, jämna bälte, med hvilket människorna skilt dem åt, och ett sakta rasslande af snöklumpar, som då och då lossnade från sina fästen och föllo ned, var det enda, som störde stillheten i dunklet under deras grenar. Långa, breda och smala, växlande norrskensflam-mor fladdrade på himmelen, sköto fram ibland som ofantliga jättetungor för att i nästa ögonblick åter draga sig tillbaka, lyste till med underbar klarhet understundom och knastrade sakta som prassellet af tunnt, fladdrande papper och slocknade så

åter af, lämnande rum för de gnistrande stjärnorna, som blinkade och blinkade, som hade de hemliga tecken att gifva hvarandra där uppe i det kalla blå.

Han var en af hennes barndomsvänner, hade så godt som vuxit upp tillsammans med henne och var nu åter på besök i hennes hem. Hon visste det, att han var en af dessa känsliga och poetiska naturer, som uppfatta lifvet på sitt eget sätt, som uti allt vilja finna ett rikligare innehåll, än hvad den ytliga betraktaren märker, och söka efter en evighetstanke, ett visst djupare något som grundorsak till hvarje förteelse i lifvet. Kanske var det också just därför, som hon så småningom kommit att hålla af honom mera än blott som barndomsvän, kommit att älska honom, men det hade gått så sakta, så sakta, att hon knappast märkt det själf, mycket mindre han. Huru skulle hon också kunna låta påskina något sådant för honom! Nej, hellre ginge hon då ensam lifvet igenom, än hon gjorde det! — Huru som helst, så erfor hon likväl alltid ett odeladt nöje af hans samtal, ty de rörde sig icke som andras endast om alldagliga ting, utan innehöllo merendels också något, som tilltalade hennes hjärta och sinne. Och så var det nog äfven i dag, en sådan härlig vinterkväll skulle han inte låta gå obeaktad förbi.

— Vet du, hvad jag alltid ofrivilligt kommer att tänka på vid sådana tillfällen som detta? frågade han också efter en stund.

— Du poetiserar väl, svarade hon och log.

— Ja, du må kalla det så. Jag har ju namn om mig att vara poetisk, och jag önskar, att detta innebure vida mera än ett skämt. — Jo, jag tänker på det mystiska inflytande, som alla dessa stjärnor, dem vintermörkret gör så klara och tindrande, städse utöfva på vårt sinne. När vi med bekymmersfria tankar betrakta dem, så läsa vi i deras skimmer vår egen litenhet, men känna också på samma gång, att vi äro delaktiga i denna hemlighetsfulla oändlighet, som stjärneglansen låter oss ana, äro delar af detta stora, ofattliga hela, som rymdens strålande världar bära vittnesbörd om, och det är just denna oändlighetsaning, denna känsla af delaktighet i ett osägligt helt, som ytterst mynnar ut i fullkomlighet, det är just detta, som gör oss till något mera än varelser af blott kött och blod, som höjer oss öfver materien och ger oss förmåga att se lifvet från högre synpunkt än hvad blotta uppehålleldriften kräfver. — Förstår du mig — jag menar, har inte också du erfårit något dylikt?

— Jo, jag tror mig förstå dig. Fortsätt blott! svarade hon och såg upp på honom, och det låg en stjärnas klarhet i blicken, en oändlighetstanke, men han märkte det ej och fortfor:

— Så ungefär har jag tänkt och känt det ofta, och dessa tankar och känslor har jag under stundom sökt gifva en yttre form, som skulle göra dem tillgängliga och igenkänliga äfven för andra, sökt att återgifva drag ur lifvet, sådana de

tett sig för mig, men också den evighetstanke, jag tyckt mig skymta där bakom. Och huru har jag väl lyckats häri? Ja, somliga ha lett åt mig, och andra ha nickat bifall — det är allt. Ännu har jag dock inte tröttnat, ännu skall jag söka komma längre och ännu äger jag hoppet... Du ser skuggorna på vägen, huru de här och där omväxla med ljusa strimmor — ja, så äro ju också människorna: somliga kasta skuggor framför sig, där de gå, och andra åter sprida ljus omkring sig, och just en af dessa senare ville jag vara, med förmåga att kasta en stråle ljus in i mörkret, och aldrig känner jag längtan därefter innerligare än i sådana stämningsstunder som denna.

Kanske är det dock i själfva verket ett namn jag längtar efter?... Ja, hvad mer!... Ett äradt namn skulle för mig blott vara ett vittnesbörd om, att jag vunnit mitt syfte, att jag förmått sprida en stunds glädje äfven till andra och blifvit förstådd.

- Och om du skulle vinna detta namn?
- Då skulle jag söka göra det än större.
- Ingenting annat?
- Nej... Hvad mera?
- Men — tillade hon dröjande och såg skyggt på honom — huru tänker du dig då de mänskliga känslorna för öfrigt? Äro inte också de delar af detta hela, som leder sitt ursprung från fullkomheten? Kärleken — hvadan är den?
- Kärleken — ja, du säger det, kärleken är ett evighetens barn, är det band, som binder gran-

den tillsammans och af dem gör ett helt. Men människokärleken visar sig så ofta i växlande skepnader. Kärleken tvänne emellan synes mig i själfva verket liten, den är rent personlig hos två och rädes för en tredjes närmande, den är i grund och botten själfvisk. Men äran, Magnhild, sådan jag tänkt mig den, den är vida större än en sådan kärlek, ty den grundar sig på kärleken till det hela, en kärlek, som söker att vara till välsignelse för många och icke blott för tvänne.

Hon teg. Hade hon då bedragit sig på barndomsvännen? Hade hans ständiga tankar på kärleken till det hela i verkligheten gjort honom oförmögen att älska?

— Äran — sade hon slutligen — är för dig således allt och kärleken, den personliga kärleken, som du kallar den, intet?

— Ja, om ej precis intet, så åtminstone mindre, och skulle jag se mina sträfvanden krönas med framgång, tror jag, att jag inte skulle sakna en kvinnas kärlek.

— Så-å! kom det långsamt och klanglöst, som om just den tongifvande strängen inom henne brustit. — Såg du — tillade hon dock hastigt och ryckte till — såg du stjärnan, som föll? Det skall ju betyda, att något födes i samma stund, säges det, och att något dör.

— Ja, det säges så. Hvad var det då männe, som föddes just nu?

— Äran, din ära, ty du önskade dig den i samma ögonblick.

Han log.

— Och hvad var det, som dog?

— En kvinnas kärlek — och den skall du aldrig sakna, svarade hon sakta och skälfde.

— Du darrar, du fryser visst! sade han och lade artigt en schal öfver hennes axlar. — Det är kanske bäst, att vi vända om?

— Ja, låt oss vända — det har verkligen blifvit kallt!

Det lyser sol öfver berget.

Det lyser sol öfver berget.

Vinterdagen gryr långsamt och dess sol stiger sent upp. Men när hon en gång mornat sig och från hög och klarblå himmel lyser öfver tjärnen och stränderna där nere med den hvita, gnistrande skarsnön och öfver berget och skogen här uppe, skogen med det hvita snöhöljet öfver mörka grenar, då är hon härlig, då skapar hon en dag af fågning, som blott norden äger och södern knappast har en aning om. Då är hon ej sommarens sol, som bränner och söfver och förlamar och gör tanken slö och hågen trög; nej, då gjuter hon sprittande lif i sinnet och arbetskraft och spänstighet.

Det lyser sol öfver berget, det faller en väl-lande ström af gyllene ljus däröfver mot en boten af mörkt och hvitt, och det gnistrar af snökristaller, och det glittrar af fallande droppar, och hela berget står klädt som i pärlor och guld.

Och uppe på bergets krön och ned utför dess långsluttande sidor, mellan skogens smärta stam-

mar, midt uppe bland glitter och ljus och fallande skuggor, där böljar ett rörligt lif.

Här blixtrar en yxa i solljuset, ett hugg faller, skarpt och bitande, och spånorna flyga omkring; där höres så ett annat och längre bort ännu flera, som svara hvarandra likt rop i skogen. Här och där raspar en såg sina jämna, skärande drag och sjunger till med en klang af stål, när hon drages ut ur skåran. Högre och härlig står furan, så skälver hon till ända ned från roten, och snön skakas ned från hennes grenar, och så segnar hon med ett brakande sakta ned på drifvan. Och yxan går, grenarna huggas bort, toppen kapas och barken flänges af, och där ligger så timmerstocken färdig att hämtas.

Kling, kling, klingelikling! ljuder det . . . Hvad är det? . . . Åh, det är pinglorna, som höras, pinglorna, som sitta fästade vid hästarnas selar. Det är körkarlarna, som komma farande, den ene här och den andre där, och köra fram till sina lastbänkar. Bogslädarna äro bortlagda. Västerbottenskälkarna ha trädt i stället och hållas för bättre, de följa mera vägens ojämnheter och slå ej så förfärligt i groparna. Stock efter stock lägges på dem till väldiga lass, kedjorna surras däromkring och sprintarna slås fast med yxhammaren, och så bär det af ned till stranden. Den ene kommer för att lasta på, den andre far för att lasta af i oupphörlig växling. Det ångar ur hästarnas näsborrar, det rasslar af järn och det klingar af stål, ackompanjeradt af yxornas hugg, körkarlar-

nas rop och pinglornas skrammel dagen lång. Det går en fläkt af hurtigt lif, af gladt, idogt arbete genom skogen.

Det lyser sol öfver berget.

* * *

Där står han, inspektoren, som har drifningen om hand, axelbred och undersätsig, med storstöflar och utterskinnsmössa och päls, står och betraktar timmerlassen, där de komma basvägen fram, och bredvid honom stå två damer, två fina, rödkindade, pälsombonade fröknar från storbygden. Den ena är hans syster, och den andra är hans fästmö. De ha länge legat öfver honom med böner att en gång få följa med honom och på ort och ställe åse en skogsafverkning, och nu har han äntligen villfarit deras begäran och skjutsat dem den långa vägen hit.

Sällan trampa så fina små frökenfötter timmerbasvägarna i skogen, och körkarlarna se också på dem med förvåning, när de fara förbi.

— Kjoltyg och skogsrå! mumla de mellan tänderna. — Har bara sattyg i följe! tillägga de och spotta framför sig halft vidskepliga.

Men inspektoren står där bredaxlad och lugn.

— Ja, nu har jag fört er hit — säger han — se nu så mycket ni orkar, men, som jag förut sagt, ni får finna er i omständigheterna och rätta mun efter matsäcken. Och här har ni ert gäst- rum, en fin salong, tillägger han skrattande och går bort och slår upp dörren till en gammal få-

bodstuga i närheten, som ställts i ordning för dem på hans tillsägelse, och där elden redan flammar i spisen och de breda, väggfasta sängarna vänta främmande.

Och damerna äro situationen vuxna. De pålsa af i en hast och göra sig snart hemmastadda, plocka fram matsäcken ur de medhafda korgarna och sätta kaffe pannan på elden, och snart står bordet där dukadt så nätt och fint som aldrig förr, med smör och bröd och kallskuret af alla slag och rykande kaffe till, och aptiten har skogsluften och det glada humöret redan ombesörjt.

Så bär det af ut igen. Öfverallt där det finnes en trampad väg, där trippa de fram. Vid lastbänkarna stanna de och se på, huru det lastas, taga en spak ibland och försöka väga upp stoc-karna på skogsmanér eller gripa en yxa och bjuda till att slå fast sprintarna och åka så med på las-sen ett stycke. Och hvart de komma, ha de ett skämt att växla med karlarna, ett skratt eller ett leende att locka fram. Och de bjuda alla kaffe på kvällen, och dem de icke nå, dem hälsa de, och så går bud kring hela skogslaget, att de äro bjudna på kaffe till fäbodstugan, sedan det mörknat och hästarna stillats.

Och så kvällas det, och solen svinner, och skuggorna taga vid. Vinterdagen är ej lång uppe i nordanskog.

Där inne i fäbodstugan flammar elden i den öppna spisen och lyser långt ut öfver den hvita snön. Och där ute samlas männen i klungor, stå

och fundera en stund halft villrådiga och försagda, och så stiga de in den ene efter den andre. De sätta sig på sätena vid väggarna, på sängarna och på spiskanten och på mjölkpallarna, och de, som inte få rum att sitta, få stå. Stugan är full af män, af senfulla, kraftiga skogskarlar i blus och tjockbottnade becksömsskor, och midt ibland dem röra sig de finklädda, smärtlemmade fröknarna med leende beskäftighet, och inspektoren sitter framme vid bordet och betraktar det hela med godmodig blick.

Kaffe finnes det godt om och socker och grädde och bröd, men bara ett halft dussin par koppar, och stugan är full utaf folk. De få dela sig i lag och dricka sex och sex i sänder. Och när detta är gjordt och hvarfvet börjas på nytt med påtåren, då letar inspektoren borta i en korg och kommer så fram med en literbutelj konjak.

— Det är inte alla gånger jag har fruntimmer med mig till skogen, och därför bjuder jag, säger han. — Det är min syster och min fästmö, och jag tror, att ni lärt känna dem i dag. Men nu dricka vi en skål för godt samarbete i vinter.

Så låter han flaskan gå laget rundt, och det far ett bredt grin af förnöjelse öfver karlarnas skäggiga och kådiga anleten, när de göra sin kask och smutta på den. Det synes grant, att de skola minnas den här dagen, och att inspektoren hädanefter får namn om sig att vara en karlakarl. Det behöfves ej alltid så mycket för att ge allmänna meningen dess riktning.

Men fästmön hans ser sig om i laget med skålmaktigt leende ögon och får så syn på Jöns, en lång, gänglig pojke, som sitter borta i en vrå.

— Har du dragspelet med dig, Jöns? frågar hon. Hon känner honom förut, har sett honom många gånger framme på bygden och vet, att dragspelet och han aldrig skiljas åt, men hon frågar så ändå.

— Jo, jag har nog det, för kvällarna ä' långa å det är god tid att spela då, svarar han.

— Nå, spela då en låt, så få vi oss en sväng, fast utrymmet är litet.

Ja, det är Jöns med om. Med några skutt är han utom dörren, kilar bort till kojans, där han bor, och är om några ögonblick tillbaka med dragspelet. Han sätter sig borta i en vrå, drar liksom pröfvande på bälgen och klämmer så till med en låt.

Men karlarna sitta och se på hvarandra och se på inspektoren i brydsam förlägenhet, och ingen törs börja, fast fötterna stampa takten.

— Nå, är det ingen, som är hågad att bjuda upp oss? frågar fästmön i uppmuntrande ton och ger därvid sin fästman en menande blick, som säger så mycket som så, att den här gången får han försaka.

Då stiger en ung, reslig bonde ändtligen fram till henne, lägger armen om hennes lif och dansar ut med henne. En annan gör detsamma med systemen och det blir en dans för gudar att skåda.

Nätta små frökenfötter sväfva öfver fåbodstu-

gugolfvet efter dragspelets låt, och karlfötter i tjockbottnade becksömsskor följa takten; lappade, nedkådade blusar beröra parfymdoftande klädningslif, och grofva, muskulösa arbetsarmar sluta sig om smärta frökenmidjor, dem de aldrig drömt om att få röra vid. Och dragspelet larmar och dansen går under de öfrigas skratt, kavaljer efter kavaljer lösa af hvarandra, och damerna hålla ut i det längsta, tills de aldeles förbi af trötthet till sist måste säga nej. Och så tystnar handklaveret igen och Jöns sitter och halft om halft smeker det borta i sin vrå och tänker för sig själf, att på sådan en dans har han aldrig spelat förr.

Borta vid spisen sitter en karl med gråsprängdt hår och skägg. Det är en gammal värmländing, som kommit hit upp till Norrland under de goda afverkningstiderna på 70-talet, då våra trakter så godt som öfversvämmades af värmländingar och bogslädar, och sedan dess har han varit här.

— Jag kommer just ihåg, hvad jag hörde hemma i Värmland i min ungdom, säger han och spottar tobaksbussen in i elden. — Det gick, lell, en gammal sägen uppe i finnskogera, att kvinnfolk i timmerskog förde ofärd med sig. Jag var där på drifning en vinter och hörde mycket berättas i den vägen, och jag såg nog för resten själf, lell, huru det hängde ihop med den saken.

Kojkamraten, jag hade, fick en dag påhälsning af käringen sin, som sökte honom för någon viktig angelägenhet. Men det skulle hon aldrig ha gjort, för den dagen körde han ihjäl hästen sin.

En annan gång kom där ett annat kvinnfolk till oss uppe i skogen, ett riktigt slödderstycke framme från socken, som erbjöd sig att laga maten åt oss och sköta spisgörat, om vi ville. Där var dock ingen, som var hågad för det mer än en, en utböling till karl för resten. Men det skulle han också ha aktat sig för, lell, för den dagen fällde han ett träd öfver sig och vi skjutsade hem honom som lik. Men på samma gång körde vi också kvinnfolket från skogen.

Fästmön har rodnat en smula.

— Och det där tror ni, Frykman? frågar hon.

— Ja, nog trodde jag det då, men inte tror jag det nu, lell, för i dag ha vi haft det bara nöjsamt, och ingen olycka har heller skett, säger han och ser trohjärtadt på henne. — Men nu är det tid, att vi tacka och gå, tillägger han och reser på sig, i det han går bort och tar inspektorn i hand och tackar och gör likaså med damerna. Och de andra göra på samma sätt, hela skogslandet, kraftiga, härdade män, vana vid tungt arbete och ett farligt skogslif, tacka med värme för en stunds vänlighet och välfägnad, och så gå de allesammans, och snön knarrar under deras tunga steg där ute, och stjärnorna blinka och båda bitande köld till natten.

Men inspektoren lägger armen om sin fästmöns lif.

— Du är ändå en präktig tös, du är som skapad för en skogsinspektor som jag, säger han och kysser henne. Och så bäddar han ned dem

båda i sängen, där de lägga sig påklädda, reser så mera ved på elden och lägger sig till sist själf i den andra sängen med pälsen öfver sig.

Och inne flamar brasan med värmande sken, och ute tindra stjärnorna, och skogen tiger, och vinternattens ande kommer med sömn.

* * *

När han vaknar, silar den första morgondagern in genom fönstret. Brasan har för länge sedan brunnit ut, och det kännes kallt. Mustascherna äro isiga och pälskragen är rimmig, där han andats mot den. Han stiger upp, tänder på en ny brasa och sätter kaffepannan på elden. Och när det är gjordt, väcker han damerna, ty det dagas redan, och vinterdagen kommer sent. Och i ett nu äro de uppe, ordna sin toalett en smula och ställa så i ordning frukosten, ty när den är äten, skola de åka hem.

Där ute är det redan full dager och arbetet i gång. Pinglorna höras och timmerlass efter timmerlass köra förbi borta på basvägen. Men där kommer en forä, som stannar i fäbodstugans närhet. Det är ingen timmerforä. Två bräder ligga på kälkarna, och på dem ligger något, som icke riktigt synes för fällen, som är utbredd öfver det. En karl skyndar in i stugan.

— Inspektorn, Jöns har råkat hugga sig och . . .

Mer hinner han ej säga, förrän inspektoren är ute hos den skadade, och hans sällskap har

följt honom. Det är Jöns, spelmannen från gårdagen, som ligger där blek och halft vanmäktig, nedbäddad på ett par hösäckar och med en fäll öfver sig.

— Han måste genast förbindas, säger fäst-mön, som märkt blodfläckar på snön. — Bär in honom i stugan och lägg honom på sängen! till-lägger hon i bestämd ton, som vore hon van att befalla, och karlarna, som samlats omkring dem, lyda utan att säga ett ord och bära ho-nom försiktigt in genom dörren och lägga honom försiktigt på sängen midt emot elden. Blod drop-par från den ena foten, och varsamt draga de stöfveln af honom. Men under tiden slår hon kon-jak i ett glas och ger honom att dricka.

— Huru är det med dig, Jöns? spörjer hon, och det kommer något fuktigt i blicken och rösten skälfter en smula, ty hon kommer ihåg Fryk-mans historier om kvinnfolken och olyckorna i timmerskog, och hon kan ej låta bli att tänka på sig själf i det fallet.

— Åh, det är nog bra, svarar Jöns med ett matt leende och med en blick, som tyckes säga, att när man har en sådan sköterska, så kan det ej bättre vara.

Hon tvättar bort blodet och undersöker såret. Hugget har varit kraftigt och eggen skarp. Den har skurit tvärs igenom fotbladet och trängt ut på nedre sidan. Men intet ben är skadadt. Stå-let har med ett fint skärande smugit mellan be-

nen, som fördt af en kirurg, men blodet flyter ymnigt och det ser otäckt ut.

Hon är dock ej rädd för sådant, ty sår har hon sett förut. Hennes mor var hållen att vara en smula läkaraktig och var på sin tid en välsignelse för socknen, som ingen läkare hade, och af henne har hon hämtat lärdom. Med van hand lägger hon såret tillsamman, tar sin rena näsduk i brist på annat och lägger an den som den första bindeln, rycker servetten af det dukade bordet och gör af den ett yttre bandage, fast och omsorgsfullt lindadt, och ytterst sveper hon en mjuk filt för värmens skull. När det är gjordt, får han ligga och hämta sig en stund, medan de i en hast packa tillsamman sina saker, och på hennes tillsägelse bäres han så ut och bäddas ned i deras egen släde. Systemern sätter sig där bredvid, inspektoren har tömmarna och ställer sig bakpå, och hon själf stiger på ena meden bredvid honom, och det öfverenskommes mellan henne och systemern, att de skola tura om att stå bakpå en stund hvar.

Men innan det bär i väg, vänder hon sig om mot karlarna.

— Frykman fick en historia till nu att lägga till de andra, säger hon.

— Ja, det fick jag, lell — svarar denne allvarligt — men jag tror, att ni brutit udden af ofärden, så att det är slut nu. Och det vill jag säga — tillägger han och stiger ett par steg närmare med mössan i hand — att ingen af oss är

mera rädd för olyckan, än att vi godt skulle vilja ha er kvar här i skogen.

Det flyger en glimt af tillfredsställelse öfver inspektorens drag, och han ger sin fästmö en varm blick.

— Adjö med er! säger han och vinkar vänligt åt karlhopen.

— Adjö och tack ska' ni ha! säger hon och vinkar också åt dem.

Och så bär det af, och karlarna hurra för dem, hurra, så att det ekar i skogen.

— Tusan till jänta i alla fall! säga de sins emellan med en beundrande och förstående blick efter släden, där den försvinner mellan träden. Och så gå de tillbaka till sitt arbete igen, just som solen står som högst och snön lyser rödaktigt hvit af skenet.

Det lyser sol öfver berget.

Snål-Jonas.

Ja, Snål-Jonas kallades han gemenligen man och man emellan, när han själf icke hörde det, men annars hette han egentligen Jonas Hemmingsson, och att döma af namnet så var han antagligen från Jämtland.

Han ägde ett af de största hemmanen inom kommunen, och det hade han gift sig till, men sedan förökat och förkofrat det betydligt. Folk påstodo också, att han själf haft bra med penningar, när han gifte sig, och det troddes med säkerhet, att han fördubblat den summan många gånger om under årens lopp, ty han var hållen för att vara socknens snålaste karl, och däraf hade han också fått sitt öknamn. En arbetsmyra var han dock af första ordningen och kunde hålla ut både natt och dag, och Gud nåde den af tjänstfolket, som ej var uppe i otta om morgnarna, när han kom och kallade till arbete. Till långt inpå nätterna kunde man få se honom gå och rota ute på sina egor och bryta upp hvarje minsta bit, som kunde odlas och användas, och det sades därjämte, att han ute på vägarna aldrig gick förbi ett föremål utan

att taga upp det. En gammal hästsko, en spik, en stör, allt tog han vara på och bar hem, och ett af hans »härbergen» var fullt af gammalt skräp, som han icke gjorde sig någon nytta af, men som snålheten tvang honom att samla.

Det hviskades dock mycket fulare saker om honom. Det sades nämligen, att han hade affärer för sig, som voro mindre hederliga, för att inte säga något värre, och att han i smyg procentade, lånade ut penningar mot goda säkerheter och tog en oskäligt hög ränta, och mången, som i sin nöd vändt sig till honom, hade till sist fått gå från rubb och stubb, blott för att han icke kunnat betala sin skuld eller ränta precis på dagen och blott för att Snål-Jonas på exekutiv auktion skulle få komma åt hans tillhörigheter för en spottstyfver, ty något medlidande hade aldrig Snål-Jonas.

Sådant och mycket mera sades det om Jonas Hemmingsson.

Trots allt detta tycktes dock allt gå honom väl i händer. Kreatursantalet i hans ladugård ökades mer och mer, hans hästar blefvo flera och penninghögen växte oupphörligen. Det var, som om lyckan följde honom ständigt, som om han haft välsignelse med sig i alla sina företag, äfven då han bedrog folk. Allt tycktes med ett ord föröka sig för honom utom ett enda: vännerna. De blefvo tvärtom allt färre och färre, och en och annan spådde också, att hans lycka i andra fall äfven skulle vända sig till slut, vedergällningens tid skulle komma en gång, mente man, men det trodde icke Jonas på, det var

bara afundsjukt folk, som sade så, påstod han, och för öfrigt hade han icke behof af några vänner, han gick helst ensam och funderade ut sina planer.

Genom sin förmögenhet och i följd af sina många fordringar här och där hade Jonas dock försänkningar inom socknen, och därför blef han också vald till nämndeman en gång. Nog grämde det honom, att han skulle behöfva sitta i flera dagar på de lagtima tingen utan att få ett öres ersättning, men uppdraget smickrade honom likväl, och när någon lämnade honom handlingar till bevakning, så tog han i stället betalt, så att det sved.

Ja, i själ och hjärta hade han två svagheter: han var icke allenast snål utan äregirig också, fastän den senare svagheten visade sig på ett egendomligt sätt. Så byggde han sig en ny mangårdsbyggnad, som var grann värre och med sina torn och utsprång mera liknade en rik mans villa än en bondgård, men när de öfriga sockenborna däremot snyggade upp sig på bästa sätt på söndagen och åkte till kyrkan i trillor och giggar, då for Jonas dit i sin sämsta kärra och klädd i lappade vadmalspaltor och becksömsskor. Hela socknen visste ju i alla fall, att han hade råd att kläda sig finare än alla de andra, om han bara ville!

Det uttrycket tog sig hans högfärd! Han skilde sig i alla fall från »den dumma hopen», som han plägade säga.

Sådan hade Jonas varit i sina dagar. Nu var han likväl rätt gammal med gråsprängdt hår och aftagande krafter, och egendomligt nog tycktes

med hans synbara föråldring medgången också vända honom ryggen. Slag på slag drabbades han sedermera af motgångar och olyckor. Vid timmerkörning i skogen kördes en af hans hästar fördärfvad, och han hade naturligtvis varit för snål att försäkra den, en annan rymde sedan från sommarbetet och troddes ha gifvit sig af till Norge, därifrån han var; och ett par af hans kor åto sig sjuka på en klöfverlägde och måste nedslaktas.

Trots allt detta teg Jonas envist och beklagade sig ej ens öfver sina förluster, ty den glädjen skulle han för allt i världen icke velat unna sina ovänner. Men så kom en dag en ny sorg, som likväl knäckte hans styfva lynne och gick honom så djupt till sinnes, att han ej längre kunde dölja det.

Hans son, hans fullvuxne, ende son, som han varit så stolt och förhoppningsfull öfver, som till sinnelaget varit så lik honom själf och i hvilkens händer han velat lämna sin stora förmögenhet, därför att han säkert visste, att sonen skulle föröka den, denne son insjuknade nämligen helt hastigt och dog och detta kanske just därför, att Jonas ansåg det vara onödigt och allt för kostsam att anlita en läkare.

Denna sista tanke grep honom djupt, och bruten och ångrande stod han vid sin sons lik. Men grannarna hviskade sins emellan:

— Det är Herrens hand, som straffar! Veder-gällningens tid är kommen för Snål-Jonas!

Så sjuknade också dottern en dag, och äfven

detta lades honom till last. Det var nämligen den gamla visan, som sjöngs om igen; dottern hade fattat ett djupt tycke för drängen, och denna ansågs för simpel för den rika bondedottern, och så kördes han, drängen, på dörren och hon aftynade så småningom och måste till sist lägga sig till sängs.

Ännu återstod det dock ändå något mera.

På sin sons graf hade Jonas låtit resa en prydlig vård, som han hemförskrifvit från ett stenhuggeri i Stockholm. Vården tog sig särdeles präktig ut på grafkullen och utgjorde en lämplig bot för hans vårdslöshet under sonens sjukdom, tyckte Jonas, på samma gång det gjorde honom godt att se allmänheten beundra den.

Så underrättades han plötsligt om, att åskan slagit ned på kyrkogården och förstört grafvården. Han tog sin nya dräng med sig och gick dit. Ja, mycket riktigt, där låg det fina, polerade korset omkullslaget. »Herren gaf och Herren tog, välsignadt vare Herrens namn» hade det stått med förgyllda bokstäfver, och just där hade åskstrålen klufvit korset snedt öfver inskriptionen.

Hvad, var detta för hans skrymteris skull! Hade Herrens ljungeld träffat just de orden, därför att han i själfva verket icke välsignat hans namn!

Med skälfvande händer reste han upp korset och sökte åter foga det tillsammans.

— Kunna vi inte på något sätt laga detta? sade han till drängen.

— Nej, det lönar inte mödan, far. I ser väl,

att allt går er emot, hvad I än tar er till. Folk säger, att I gjort så många utfattiga i era dagar, att förbannelsen till sist måste komma öfver er, och nu har den kommit, kan I väl förstå.

— Hvad skall jag då göra för att undgå allt detta? jämrade sig Jonas och såg sig skyggt omkring, liksom fruktade han för hvarje ögonblick en ny olycka.

— Jo, vet I, I skulle försöka göra något godt också. För er, som är så rik, är det väl inte så svårt heller. Se på pojken där borta till exempel, som står och gapar på oss. Utsvulten och trasig ser han ut att vara, hjälp honom att börja med!

Jonas funderade en stund, såg på den trasiga grafvården, såg på pojken, och så ljusnade hans drag så småningom, och han ropade pojken till sig.

— Hvarför går du barfota, när det är så kallt? Du kan ju frysa dig fördärfvad, sade han.

— Jag har inga skor. Jag har inte fått några af socknen än, men jag får väl, när det blifvit höst.

— Jaså, du är ett fattighjon, kan jag förstå. Följ med då till handelsboden, så skall du få ett par skor.

— Ja, där fanns mycket riktigt ett par, som passade, och ett par varma strumpor också, och pojkens ögon glänste af förtjusning, så att Jonas riktigt kunde se det.

— Vill du följa med hem också? frågade han.

Jag har ingen pojke där hemma nu, tillade han veckt. Det är väl bäst, att du stannar där då.

— Rätt så, far! Nu skall I se, att det blir annorlunda, sade drängen och nickade, och Jonas tog pojken vid handen och hade en förnimmelse af, att så länge han slöt barnahanden i sin, så var han skyddad från alla olyckor. När de kommo hem, stod en häst bunden på gården. Det var den förrymde hästen, som återfunnits. Och där inne i stugan satt dottern påklädd i sängen, och Jonas såg det med underliga känslor, gick bort till henne och hviskade henne i örat:

— Så tag honom i Guds namn, så blir du nog riktigt frisk.

Och dottern såg på honom frågande, som fattade hon icke först hans ord, och så lade hon armarna om hans hals och grät tyst och stilla, mor själf såg på dem så godt, att tårarne stego upp i Jonas ögon.

Det var märkvärdigt! Aldrig hade han trott, att det skulle kännas så skönt att bereda andra en smula glädje. Aldrig hade han förut erfarit något sådant, en sådan känsla af tillfredsställelse och hemtrefnad — och dit hän kunde man ledas till och med bara vid en tiggerunges hand!

UR MAGISTERNES BERÄTTELSE

DR. MAGISTER BERATTELER

Alma.

— Det finnes personer — sade den gamle hvithårige magistern, där han med sin långa sjöskumspipa hvilande på det ena knäet satt bekvämt tillbakalutad i gungstolen, underhållande oss med ett af sina många minnen från en redan gången läraretid — det finnes personer, tror jag, som tolt sakna eftertanke och observationsförmåga. De kunna lefva år ut och år in midt uppe i storstadslifvet utan att finna, att där timar det minsta, som kan vara värdt att gifva akt på. Att den eller den »kommit sig upp» eller att det »gått utför» med en annan, att en ser glad ut och en annan sorgsen, det kunna de möjligen fatta, men att detta uppför eller utför, detta glada eller sorgsna blott är en verkan af ett *föregående* som orsak, det komma de ej att tänka på. De läsa en roman eller berättelse och finna den märkvärdig och intressant; men märka icke, att om de i det hvardagliga lifvet förstode att foga händelse till händelse, de mången gång skulle komma till den öfvertygelsen, att romanen ofta blott är en matt skildring af verkligheten.

Så syntes det åtminstone mig, när jag en afton återvände från direktör W. efter att för första gången hafva gästtat hans hem. Se här, huru det förhöll sig.

En kväll många år därförut vandrade jag långsamt Regeringsgatan utför. Jag hade varit på besök hos en bekant familj på norr och kvardröjt där öfver kvällen. Bordet hade varit godt, och mitt humör hade kommit i en ypperlig samklang därmed, fördenskull gjorde jag mig icke heller särdeles brådt till mitt ensliga ungarls-hem på söder, ehuru klockan redan närmade sig elfva.

Jag hade passerat åtskilliga tvärgator, då jag märkte, att öfre våningen i ett af de större och prydligare husen var rikt upplyst. Jag stannade midt emot på andra sidan gatan och såg dit upp. Ljudet af musik trängde ganska tydligt ut till mig, där jag stod, och snart urskilde jag tonerna af en sprittande vals. Det var således bal där uppe. Jag såg mot porten för att upptäcka dess nummer och därigenom möjligtvis kunna leta mig till, hvilka som bodde där, men i stället för husnumret fästes min blick helt oväntadt vid ett litet barn, en halfvuxen flicka, som stod hopkrupen i porttrappan. Jag närmade mig och ämnade just tilltala henne för att efterhöra, om hon var ute-stängd eller hvarför hon eljes stod där så sent och ensam, då porten i detsamma hastigt rycktes upp-inifrån och en ung, elegant klädd herre skyndade ut. I hastigheten tycktes han dock icke varsna.

flickan, utan stötte till henne, så att hon tämligen handlöst halkade utför de få trappstegen. Han hejdade sig dock genast och lyfte varligt upp henne.

— Slog du dig? frågade han vänligt.

— Åh nej, bara lite! svarade hon och strök sig med handen öfver pannan, där en lätt skråma visade sig.

— Men hvarför står du här och det så sent?

— Jo-o — snälla herrn, ge mej en slant!

— Tiggeri således! Hvem har skickat ut dig att tigga?

— Ingen, men mamma är så rysligt sjuk, å jag...

— Sjuk! utför han häftigt. — Alla tiggaringar ha sjuka föräldrar att tigga åt, och alla tiggarkäringar ha sjuka barn! Det är en gammal, utnött visa.

— Ja, men mamma *är* sjuk, å... å...

Orden stockade sig för den lilla, hon skakades af undertryckta snyftningar och gömde ansiktet i händerna.

— Se så, gråt nu inte! fortfor han vänligare och tog henne under hakan. — Jag menade inte så illa. Har din mor varit sjuk länge?

— Ja, men aldrig så svårt som i kväll. Hon måste sy så mycke, om hon ska' kunna förtjäna så de' räcker till... å de' mesta har hon gett mej... å jag har tagit emot det utan att tänka på, att mamma behöfde mest alltihopa själf... å nu är hon sjuk! kom det häftigt och stötvis, och

tårarna strömmade ymnigt öfver de bleka, magra kinderna — det var för fullt, det lilla barnahjärtat.

— Håller du så mycket af din mamma?

— Ja, visst gör jag det!

— Nå, än din pappa då?

— Han dog i fjol. Han låg sjuk så länge, å mamma vakade så mycke', å sen dess har hon aldrig varit riktigt frisk.

— Nå, hvad skall du nu ha pengarna till?

— Jo, jag tänkte gå efter doktorn, å så... så ha vi ingenting att äta.

— Stackars barn! sade han rörd. — Tag då den här och glöm aldrig bort att hålla af din mor!

Härvid tog han upp sin fyllda börs och räckte den till flickan utan att öppna den.

— Det var sannt! hejdade han sig. — Hvad heter du?

— Alma T***.

— Och hvar bor du?

— Humlegårdsgatan n:r***.

— Jaså, nå, adjö med dig!

Därvid vände han sig om och aflägsnade sig med raska steg utan att invänta något tack. Jag såg förvånad efter honom. Var han manne i feststämning? Nej, därtill hade hans samtal varit alltför lugnt. Han måste således vara antingen mycket rik eller också ovanligt gifmild af sig, eller helst båda delarna, tänkte jag. Jag vände mig till flickan. Hon stod med börsen i sin hand och stirrade efter den bortgångne, synbarligen lika förvånad som jag.

— Hvert skall du nu gå för att få tag i en läkare? frågade jag.

Hon spratt till och gömde hastigt bürsen i fickan.

— Jag vet inte, svarade hon.

— Följ mig då, så skall jag visa dig.

Jag kommer ännu mycket väl ihåg, huru de klara, lifliga barnaögonen därvid en stund forskande betraktade mig, som om de icke voro fullt på det klara med arten af min hjälpsamhet — kanske kom där en tanke på bürsen med de myckna pengarna i — men hur det var, så tycktes dock misstankarne försvinna och hon följde mig. En läkare, som jag var närmare bekant med, bodde händelsevis ej långt borta, och till honom gingo vi. Lyckligtvis var han också ännu uppe och genast beredvillig att följa oss. Han undersökte den sjuka — det var det vanliga, som möter en läkare vid besök hos fattigdomen: öfveransträngning och försakelse.

* * *

Tiden gick emellertid sin jämna gång, nio eller tio år hade halkat förbi och visat mången måhända brokigare bild ur lifvet än den lilla händelsen med tiggarflickan. Jag hade också alldeles glömt bort den och skulle troligtvis inte heller vidare ihågkommit den, om ej en händelse inträffat, som påmint mig därom.

Jag tjänstgjorde på den tiden som lärare vid en af Stockholms flickskolor. En af de första dagarna i terminen inträdde en medelålders, kanske närmare 40-årig man i skolsalen, ledande vid han-

den en liten flicka. Han presenterade sig som direktör W. och bad att få sin dotter inskrifven. Han hade ett utomordentligt fint och nobelt utseende, och i hela hans sätt låg något godt och vinnande, som ovillkorligen väckte förtroende. Jag tyckte mig också ha sett honom förut, men letade förgäfvets i mitt minne efter när och hvar det kunde ha händt, tills jag plötsligt ihågkom händelsen på Regeringsgatan — ja, han var det, den frikostige gifvaren! — Jag sade likväl intet om min upptäckt, utan inskref hans dotter.

Hon visade sig snart vara en särdeles god och älsklig lärjunge, och måhända var det därför, eller kanske kom det sig af minnet af hennes fars gifmildhet — nog af, jag öfverraskade mig stundom med att se mellan fingrarna med hennes små odygder, ett fel, som jag andra stunder sökte rätta och då åter igen kanske blef för sträng — det är svårt att hålla medelvägen med barnen.

Hennes far besökte emellertid skolan rätt ofta, och jag hade snart det nöjet att närmare få göra hans bekantskap, i det han hade vänligheten att inbjuda mig till sitt hem. Jag antog naturligtvis med nöje inbjudningen och vandrade en eftermiddag bort till hans bostad. Men hvem målar väl min öfverraskning, när jag äfven i hans unga, vackra fru tyckte mig igenkänna en bekant från fordom — lilla Alma.

Hon märkte också min förvåning och kom mig till hjälp i min rätt brydsamma belägenhet.

— Inte sannt — sade hon och räckte mig han-

den, — inte sannt, ni känner ju igen mig, den stackars Alma?

— Skulle det verkligen vara möjligt! stammade jag.

— Ja, visst är det så — fortsatte hon, — och ni är den, som följde mig till doktorn — åh, jag mins er nog! Men kom och sätt er, så skall ni få höra, huru det sedan gått mig.

Härvid förde hon mig fram till soffan, satte sig själf bredvid sin man, drog den lilla flickan närmare intill sig och fortfor:

— Ser ni den där unge, noble mannen, det var ändå en präktig herre. Han gaf mig inte allenast börsen med pengarna i, utan han kom äfven sedermera och såg till oss, där vi bodde, mamma och jag, och när så min kära, veka, utarbetade stackars mor till sist slutade sina dagar och lade sig till ro för att på allvar hvila ut, då tog han den gråtande dottern med sig och förde henne till en bättre, hjärtegod familj. Där växte jag sedan upp och fick en uppfostran som rik mans barn.

Som ni vet, så har min man varit gift förut. Hans förra hustru dog för något öfver två år sedan. Lilla Maria, hans dotter, behöfde dock fortfarande en moders vård, själf kände han sig visst också helt ensam i sin präktiga våning, och när han därtill fann, att af mig, hans forna lilla skyddsling, hade blifvit en fullväxt kvinna, då kom han på sällsamma tankar. När han så narrat ur mig, att också jag delade de där tankarne,

då föreslog han, att vi skulle gifta oss, och det gjorde vi också i somras.

Ni minns ju, att han den där kvällen gaf mig allt, hvad han hade, utan att räkna efter, huru mycket det var, och nu — tillade hon med ett älskligt leende — nu har jag också gifvit honom allt, hvad jag äger, utan att så noga räkna efter, huru mycket det är!

Att det dock icke var litet, utan oändligen mera värdt än hans börs, det sade mig den varma blick, hon därvid skänkte sin man, och den smekande hand, som lekte med styfdotterns lockar.

Gammal kärlek rostar icke.

Edvard Berg, det var en underlig en, en idealist af äkta skrot och korn, fastän just inte många trodde och förstodo det. Han var kollega vid S. läroverk samtidigt med mig, och vi vistades mycket tillsammans; men det dröjde dock länge, innan jag anade, att det glödde så mycket lif under hans lugna yta. Det var också högst sällan, som den vulkanen kom till utbrott, men hände det någon gång, gällde det att i en sluten kamratkrets försvara en känslsak eller en rättsprincip, om den också endast hade den finfinaste moral till stöd, då kunde han flamma upp som ingen annan och med glänsande ögon tala om en heder, som icke visste af något om eller men, och om känslor, så skära som de finaste färgnyanser. I sådana stunder var han som förvandlad, han, den tyste, blef vältalig, och det kom värme, det kom brusande lif i hvart ord han sade; men så kunde han stundom helt tvärt stanna af och tystna igen, som om något isande kallt helt plötsligt lagt sig öfver honom och kommit glöden att slockna — nå ja, med tiden förstod jag nog också, hvaraf det afkylandet

kom sig. Som sagdt, var det dock högst sällan, som vi fingo vara vittnen till sådana utbrott, ty vanligtvis var han sluten och ordkarg af sig. Ja, han var en underlig en, en riktig prosaisk, knotig björk, men med safve af den allra finaste poesi.

Sådan var Edvard Berg.

Trots sin svärmiska natur hade han dock på något outransakligt sätt kommit in på en bana stick i stäf med hans skaplynne. Hans hufvudämne hade nämligen blifvit matematiken, och siffror och geometriska figurer var därför det mesta han handskades med i skolan, och inom hemmet torde det också ha varit något liknande; åtminstone tror jag, att hans fru rätt ofta gaf honom anledning att syssla med moderäkningar och dylikt. Stackars Edvard Berg! Det var ej efter hans sinne, det.

Vi voro, som sagdt, rätt länge tillsammans, innan det lyckades mig att närmare lära känna honom, men med tiden blefvo vi dock i alla fall så småningom allt intimare, och till sist kunde jag räkna mig till en af hans få närmare vänner och detta till icke ringa hugnad för mig, icke blott med hänsyn till hans redliga och vänsälla väsen, utan också för hans gedigna kunskapers skull.

Det var efter denna tid, som han en afton kom till mig, tyst och sluten som alltid. Som jag dock tyckte mig märka, att han såg ovanligt upprörd ut, beslöt jag att en gång för alla söka

titta litet djupare ned i hans inre lif än hvad jag hittills hade gjort.

— Hör du, Edvard — sade jag därför — du bär på någonting inom dig, som du söker dölja för oss andra. Anser du inte mig för en så god vän, att du skulle kunna yppa det för mig?

— Det skulle ej gagna någon af oss, svarade han undvikande.

— Hvem vet ändå! envisades jag. — På detta sätt försjunker du mer och mer inom dig själf, och det duger ej. Du måste rycka upp dig, om du ej vill bli andligen sjuk! Säg mig därför öppet, huru du har det! Har jag intet råd att gifva dig, så skall det ändå göra dig godt att meddela dig med någon.

Han satt tyst en stund och funderade.

— Ja, kanske har du rätt, sade han slutligen, och så börjare han.

* * *

— Jag är väl svärmisk af mig ännu, trots att verkligheten gjort allt för att bortnöta det och åtminstone lärt mig att dölja det lilla jag har kvar; men i min ungdom var jag det ännu mer, var det ända ut i fingerspetsarna, öppet och oförbehållsamt. Jag tänkte stort och godt om alla och trodde, att alla andra gjorde likaså. Jag törstade efter klarhet, efter något bättre och fullkomligare än hvad jag själf var mäktig. Jag hade ett behof af att låta mitt själslif strömma ut, fritt och otvunget, och, om jag så får säga, leda dit

strömmar af än klarare och genomskinligare vågor. Jag sökte efter något ännu skärare och renare än min innersta känsla, än min fördoldaste aning, och jag sökte det hos kvinnan. Jag trodde, att hon skulle vara mäktig ett större känslodjup, ett innerligare själslif än mannen, trodde, att hon skulle äga en renare estetisk känsla, en djupare förnimmelse af det osägliga och sköna, men — jag bedrog mig. Alla dessa flickor jag träffade, vackra och näpna, skälmska och lekande glada, de voro mest hitmenade väggar allihopa — bara en glänsande yta med ett litet vågsvall af ytliga känslor, som vid närmarde betraktande sjönk ihop till ett fras af bubblande skum. De kunde i själfva verket icke känna — räkna, det var det enda, de sysslade med. Åh, hvad de räknade och räknade, dessa flickor! Räknade ut de unga männens inkomster, räknade ut värdet af deras presenter och mätte deras kärlek därefter, skramlade med deras namn och höllo sig till dem, som klingade bäst, byggde luftslott om kommande finfina våningar och möblerade dem i tankarna, långt innan de voro hyrda; men sina tilltänkta mäns hjärtelag, det glömde de att taga med i räkningen, och därför blef också summan oftast falsk, och nu sitta nog många af dem och söka räkna om igen, fastän för sent.

Allt nog, hvad jag sökte hos dem, det fann jag ej, och därför blef jag heller aldrig kär i någon. Så var det länge, och jag började till sist

tro, att jag helt och hållet skulle få gå fri, men det lyckades dock ej.

Som du kanske vet, så erhöill jag efter avslutade akademiska studier anställning vid allmänna läroverket i U., och där var det också som jag sammanträffade med Elna Skog.

Hennes far var minuthandlande där i staden och lefde uteslutande af hvad hans lilla affär inbragte, och det var nog inte så mycket. Nå, det var också en sak, som jag inte alls fäste mig vid — jag hade inte lärt mig räkna med sådana faktorer på den tiden — sade han med ett bittert leende — men hvad jag desto mera fäste mig vid, det var hans unga dotter.

Hvad jag så länge sökt och till slut trott mig aldrig skola finna, det fann jag hos henne: en djup, innerlig känsla, ett fulltonigt sjäslif och en fullkomlig förståelse. Ah, hvilken kvinna! En sådan gifves det blott en på tusendet. Därför kunde jag inte heller annat — jag älskade henne.

Det var en vacker senvårskväll, en sådan som jag tror blott gifves här i norr, då hela naturen får en prägel af något obeskrifligt, då hvarje vind är mättad af vällukt, då hvarje ton är välljud och hvarje syn är skönhet och människosinnet fylles af veka, varma känslor, man vet ej rätt om af glädje, om af vemod. En sådan kväll var det, som jag biktade min kärlek för henne och hon förstod mig, förstod naturen kringom oss och kände med i hela världsaltets kärleksträngtan.

Hvad vi älskade hvarandra, vi två! En så-

dan kärlek gifves det blott en gång i lifvet, och för mången kanske aldrig.

Nå ja, har du aldrig erfarit något sådant, så kan jag inte heller beskrifva det. Vare det nog sagdt, att jag var lycklig, så lycklig som jag hvarken förr eller senare varit det.

»Stränga herrar regera sällan länge», säger ordspråket, och jag skulle vilja tillägga: stor lycka varar inte heller länge, åtminstone var det så med min.

En dag kom det nämligen ett bref från min mor, hvori hon bad mig att för viktiga familjeangelägenheter skull hemkomma, så snart jag slutat terminen. Nå, examen stod för dörren, och jag beslöt att resa, så snart den var öfverstökad, huru mycket det än kostade på mig att lämna Elna.

Dagen kom och med den afskedet. Vi öfverenskommo att förlofva oss vid min återkomst. Hon log genom de frambrytande tårarna, viftade med näsduken, så länge jag kunde se henne, och — försvann. Det var det sista, det vackraste minne, jag hittills haft af henne. Jag reste och min kärlekslycka likaså — skada blott, att hon tog en annan väg! tillade han vemodigt.

* * *

Han tystnade en stund, som om han haft svårt att slita sig lös från det gamla minnet, så fortfor han igen:

— Där hemma var det ledsamt ställt.

Min far var egendomsägare på sin tid. Hans

egendom var visserligen ej så stor, dock tillräcklig, för att han med sin familj bekymmerslöst skulle kunna lefva af dess afkastning. Detta lyckades också rätt bra en längre tid. Men om det nu kom sig däraf, att han med den tilltagande åldern blef mer och mer oförmögen att väl sköta egendomen eller om vi barn — i synnerhet jag, som studerade — blefvo honom småningom för dyra, alltnog, den sista tiden gjorde han oss ovetande rätt betydliga skulder, och när han så dog och min mor mottog egendomen, var den intecknad till sista öret.

Märkvärdigt nog kunde hon likväl behålla den och genom otrolig energi och omtanke i flera år punktligt betala räntorna. Men till sist trötto äfven hennes krafter och förmåga, räntorna blefvo så småningom delvis oguldna, och de missnöjda kreditorerna ansatte henne hårdt.

Det var med anledning häraf som jag hemkallades.

Det var en ledsam afton, den första aftonen efter min hemkomst. Vi öfverlade om bästa sättet att draga oss ur våra bekymmer. Min lilla lön som extra lärare var naturligtvis för liten, för att jag med den skulle kunna göra något åt skulderna, och inte heller räckte den till uppehälle åt oss fyra: min mor, mig och mina tvänne systrar. Därtill kom, att vi alla voro innerligt fästa vid egendomen, och det föreföll oss otänkbart svårt att skiljas vid det gamla, kära stället, där vi barn vuxit upp och där hvarje minsta föremål hade för

oss ett barndomsminne att berätta. Nej, det var omöjligt! Och likväl syntes det mig inte återstå någon annan utväg än att sälja egendomen eller öfverlämna den till fodringsägarna.

Mina systrar visste dock råd, de, bättre än jag! De hade lärt sig att räkna, de också, räkna riktigt praktiskt och finurligt. Alla våra bekymmer voro för dem en gordisk knut, som de helt Alexandersmässigt ville hugga af, och jag skulle vara den skärande klingan. Jag behöfde ju bara gifta mig med vår förmögne grannes enda dotter — sade de — så voro alla bekymmer slut. Hon var ju mina systrars lekkamrat, hade vuxit upp tillsammans med oss och tyckte bestämdt i tysthet om mig. Hennes far kunde inte heller ha något emot mig, jag var ju en studerad karl med en något så när hyggelig framtid — jag behöfde ju bara fria för att få ja!

Det där var ju det allra enklaste tal i världen! Och min kärlek till en annan? Bah, det var en nolla, som icke behöfde tagas med! Ett flyktigt tycke, hvad betydde väl det i ett sådant fall som detta, mente de.

Det var dock för mycket, och jag sade dem uppbragt, att om min kärlek var en bagatell, så var också hela egendomen det, och förr finge den gå förlorad, än jag handlade i strid med min innersta känsla.

Då kom där en ström af tårar, förstås, med väl afvägda ord mellan snyftningarna. De kunde inte tro, att jag så fäst mig vid en främmande,

att jag för dens skull glömde barndomshem och dem, som stodo mig närmast! För deras egen del gjorde det ju inte så mycket, nog fanns det väl bröd för dem också någonstädes, om jag än öfvergäfvade dem och lämnade dem utan allt stöd här i lifvet, ehuru de inte väntat det af sin ende bror; men jag hade dock en gammal mor, som jag hade större plikter emot än mot någon annan, och det var helt enkelt min oafvisliga plikt att i första rummet tänka på henne, o. s. v. i oändlighet.

Jag såg på min mor.

Tänkte äfven hon detsamma?

Nej, hon kom bort till mig, där jag satt, tog mig om halsen och hviskade:

— Följ du ditt hjärta, det är det bästa, nog blir det bra för oss ändå!

Min gamla, kära mor! Hon hade inte lärt sig konsten att räkna, hon, som de andra, och nu först förstod jag riktigt tydligt, hvilket varmt, hängifvet hjärta hon hade. Men när jag så slöt henne tätt intill mig, då märkte jag också, huru hon åldrats under min sista bortovaro. Hvad dessa bekymmer hade tagit på henne och gjort hennes hår grått och hennes kinder fårade! Huru skulle det då gå, om hon nödgades gå från hus och hem och lefva hos andra? Det stod hon nog inte ut med, tänkte jag. Vore hon då inte värd ett offer, och hade jag inte i själfva verket kostat mina föräldrar mera, än hvad mina systrar gjort? —

Nå ja, det är ju onödigt att skildra allt hvad jag tänkte och kände den aftonen, och huru jag

vägrade plikt mot plikt och känsla mot känsla. Nog af, en kort tid därefter var jag förlofvad med vår grannes dotter, och min mor kunde i lugn och ro bo kvar på sin kära egendom.

Till U. återvände jag sedan aldrig, utan sökte och erhöll en plats vid härvarande läroverk, och här har jag också vistats allt sedan dess.

Och nu har jag det riktigt bra — säger man — är gift ock rik, har en präktig våning och inga bekymmer alls, och hvad kan man väl mer begära? tillade han med skärande ironi.

I dag har jag dock återsett Elna.

Jag sammanträffade helt oförmodadt med henne hos L:s. Hade jag vetat, att hon var här i staden och hos dem, så hade jag naturligtvis inte gått dit. Hon heter dock inte Elna Skog nu längre. Hon är gift, äfven hon, och gift som jag — för räknekonstens skull. Jag såg det den sekund våra ögon möttes.

— Och nu har du hört allt, slöt han. Hvad tycker du? Det var ju bara en hvardagssak, eller hur?

Men vet du — tillade han sakta, nästan hviskande, i det han reste sig för att gå — »gammal kärlek rostar icke»!

Jag tryckte hans hand.

Jag hade inte ett enda ord att säga till tröst, men jag tackade Gud, att jag inte blifvit mäktig ett sådant känslodjup som han, utan lärt mig att taga lifvet ungefär som det är.

En sagokväll.

Det är eget ändå, hvilka olika intryck olika personligheter kunna göra på oss vid vårt sammanträffande med dem. En kommer oss att erfara en känsla af ovilja, af frånstötande obehaglighet, ehuru personen i fråga i själfva verket kanske aldrig gjort oss något för när, en annan möta vi med fullkomlig likgiltighet, och till en tredje återigen känna vi oss sympatiskt dragna som till en gammal kär vän, och detta fastän det måhända är första gången vi se honom, och han således ännu aldrig visat oss sin vänskap. Dessa intryck smyga sig sedan åter fram, när vi i en framtid påminna oss personen i fråga.

Ett sådant där solglimtsminne, som jag gärna dröjer vid, är för mig minnet af komminister Tjernmark, ehuru jag i det stora hela haft ganska liten beröring med honom.

Han var en af mina studentkamrater i Uppsala och af samma nation, och däraf kom det sig, att vi blefvo bekanta, ehuru vi för öfrigt gingo skilda vägar. Utgången från ett fattigt allmogen, hade han bokstafligen själf brutit sin bana,

inte med lån och dylikt, utan med sitt eget arbete och med sina små behof. Af oss kamrater ansågs han också för ett mönster, inte med någon sorts hemlighetsgloria, utan helt enkelt för sin otroliga flit och sina lika otroligt enkla lefnadsvanor. Han tog sin examen, innan jag hunnit kandidaten, och lämnade Uppsala långt före mig.

Långt därefter, sedan äfven jag slutat mina studier, kom jag en gång under mina resor hit och dit i landet att äfven besöka den församling, där han var präst, och jag påminner mig ännu den angenäma afton jag därvid tillbragte i skötet af hans familj.

Prästgården var af det enkla gammaldags slaget, anspråkslös både till det yttre och inre och med seder och vanor, som harmonierade därmed. Komministerlönen — en liten penning vid bröllop, barndop och begrafningar och för öfrigt säd — den tillät just inte att så noga följa med tidens fordringar på komfort och lyx; men när han, komministern, då och då fick sälja några tunnor säd och däremellan stundom mötte en tacksam blick från någon fattig stackare, som med fylld påse vände om från prästgårdens kornbod, då kände han sig likväl rätt nöjd med sin lott och sin lilla lön in natura. Trefnaden tycktes också vara hemmavan i de små rummen och bland de gammalmodiga möblerna, och så underligt var just inte heller detta, den var ju hvardagsgäst i huset. Mörkret och den bitande kölden där ute i vinterkväl-

len bidrogo nog inte heller så litet att vid min därvaro hålla den inom hus.

Brasan sprakade muntert i den stora, öppna spisen och spred en behaglig värme rundt kring hela rummet. Ibland flammade den till, kastande ett skarpt, rödaktigt sken omkring sig, ibland åter slocknade den af, lämnande rummet i ett mystiskt halfdunkel med svaga, fantastiska skuggor. Rundt kring spisen hade familjen slagit sig ned, komministern, pastorskan, barnen och i midten gamla farmor. Det var en kedja, i hvilken hvar och en tycktes utgöra en outhärlig länk.

— Farmor — ropade barnen — få vi höra en saga!

— En saga! Men, kära barn, jag har ju berättat så många för er, att jag inte mer har någon kvar.

— Åh jo, farmor, det är ju sagokvällen i kväll!

Gamla farmor log. Det hade ju blifvit en vana för de små att åtminstone en kväll i veckan få höra henne berätta sagor för dem, och »sagokvällen» ville de icke gå miste om. Men hvad skulle hon då berätta i kväll?

Hon såg tigande in i elden en stund, som sökte hon där ämnet för sin berättelse, och så lät hon blicken hvila på sin son komministern.

— Ja, hvarför inte — sade hon, — det är ju som en saga, det också.

— Ja, snälla, snälla farmor, få vi höra!

Farmor rörde om elden, lät stickstrumpan sjunka ned i knäet och började.

* * *

— Det är nu länge sedan.

Det var där uppe i de stora skogarnas nejder, där fjället står med snö på hjässan och blommor vid foten. Undangömd bland furorna, långt ifrån vägen låg en enstaka gård. En grannes fot trampade sällan dess golf, och en främling hade ej varsnat stället. Där bodde de, bonden och hans hustru, med två jollrande piltar jämte piga och dräng.

Trefnaden var bofast i gården, steg upp långt innan någon annan hade vaknat och slumrade in, först sedan hvarje öga var slutet. Under sommaren betade boskapen i skogen, höet mejades och skörden bärgades, och under hösten och vintern hördes slagornas takt från logen. Hårda, kraftiga händer förde yxornas hugg, och skarpt var bettet. Furorna föllo brakande och täljdes till stockar för timring eller höggos till ved att värma och lysa i stugan. Ingen ångsåg reste då ännu sin skorsten, och ingen penningsökande blick hade ännu varsnat guldets i skogen. Där inne i stugan surrade spinnrocken flitigt, och spolen ilade beständigt i väfstolen, och piltarne lekte på golfvet.

Det var tysta, lyckliga år för folket i den ensamma gården. Bekymret och sorgen hade ej ännu märkt stigen, som genom skogen ledde dit upp, men de skulle dock finna den till slut.

Hårda år kommo, missväxtår med tomma lador. Drängen fick gå från gården och pigan måste söka sig arbete annorstädes. Hvad behöfdes väl hjälp med skörden, då intet fanns att skörda? Hvad behöfdes väl hjälp på logen, då intet fanns att tröska? Och i ladugården, då inga kor funnos att mjölka? Kreaturen leddes bort att säljas eller slaktades hemma. — Det var en hård tid.

Och vintern gick och nästa sommar kom — den var den förra lik: ängarna voro förbrända och åkrarna stodo tomma.

Då fårades bondens panna än mera, och hans hår fick en skiftning i grått. Hungern trädde öfver tröskeln som gäst, och barkbröd sattes på bordet. Rosorna bleknade bort på barnens kinder, och trefnaden smög sig tyst utur stugan.

Ännu var dock ej måttet rågad, ännu var dock ej kalken tömd till botten.

Kom så en dag Olof, den äldre gossen, inrusande och ropade:

— Mor, mor, Erik har farit under isen!

Hon ilade ut, utför backen, ut på isen och fram till vaken; hon lade sig framstupa på isbrädden och sökte med händerna i vattnet. Hon kände ingen köld, hon såg ej sin egen fara — hon sökte blott sitt barn. Hon grep en båtsbake och famlade med den under isen, så fick hon till sist tag i honom, ilade tillbaka till stugan, rullade honom på golfvet, gned honom och ropade hans namn; men förgäfves — intet lifs-

tecken kom, intet andedrag smög mera öfver de spåda läpparna.

Då rann måttet öfver, då tömde hon den sista droppen ur kalken.

När mannen kom hem från sitt arbete, fann han henne liggande medvetslös öfver den drunknade Eriks lik, och den lille Olof, ännu med tårar på kinderna, sitta inslumrad där bredvid. — Sorg till sjukdom och sorg till sömns, förtviflans sorg och barnasorg!

I tre veckor vakade han vid hennes sjuksäng, i tre veckor skötte han ensam alla sysslor vid gården, vid den fjärde steg hon upp och återtog sitt arbete och han sitt; men den grå färgen hade ordlöst tagit öfverhand på hans hjässa.

Men tyst gick tiden sin bana fram och smekte människohjärtat till ro igen. Såret, som blödde så starkt, hade dock småningom läkts, och taggen, som sårat, hade förnött sin udd.

Olof växte upp och blef en vetgirig, tänkande pilt, trots sina många upptåg. En söndag åtföljde han modern till kyrkan. När han kommit hem, klef han upp på bordet för att »leka präst», som han sade. Han återgaf pastorns röst och sätt så förvillande likt, att modern ömsom skrattade och ömsom såg på honom med förvåning. Men i ett nu hoppade han ned från bordet och stod helt allvarsam framför henne.

— Mor sade han — jag vill inte stå på bordet och predika. Jag vill stå på en riktig predikstol i en riktig kyrka.

— Men du är ju så liten ännu, invände modern.

— Ja, men då jag blir stor, då vill jag predika i kyrkan.

Modern teg, men gömde hans ord i sitt hjärta.

Från den stunden tänkte hon ofta på sonens framtid och undrade, hvad det mände blifva af honom, och som hon undrade och undrade, hörde hon åter och åter de där orden inom sig: »När jag blir stor, då vill jag predika i kyrkan», och ofta såg hon honom i tankarna på predikstolen, förkunnande ordet i en folkfylld kyrka. — Det blef hennes älsklingstanke, och den skulle en gång blifva verklighet.

Mannen var en rätt kunnig bonde, som lärt sig både att läsa och skrifva, och det var ovanligt den tiden. En dag råkade han skada sig under sitt arbete och måste under en tid hålla sig till sängs. Hvad skulle han då väl göra under de långa vinterkvällarna, om ej just att meddela sin kunskap åt sonen. Detta blef också till sist ett nöje för honom, och ju mer han sysselsatte sig därmed, dess mera började han dela sin hustrus tro och hopp, och när så hösten kom, var beslutet fattadt, och Olof fick medfölja till staden.

Där inackorderades han för en ringa penning, några aflagda böcker räcktes honom af hjälpsamma händer — och så öppnades för honom dörrarna till världen.

Men där uppe i den ensliga gården i skogen, mer enslig nu än förr, där dunkade väfstolen fli-

tigare än förut, och yxhuggen föllo tätare. De tänkte på honom där borta i staden, och därför hade de ingen ro hvarken natt eller dag.

Så gingo åren och Olof blef ej efter. En gång likväl fann han vid sin hemkomst modern lig-gande sjuk, svag och utmärslad. Då förstod han, att det var en dyrbar väf, hon väfde, att hennes hälsa lades som inslag däri, och från den dagen vaknade hos honom begäret att själf bryta sig sin väg. Han tog sig före att hjälpa yngre kamrater med deras läxor och att för öfrigt uträtta alla de tjänster han kunde för att därigenom själf förtjäna sitt uppehälle — natten och hans goda hufvud fingo hjälpas åt med hans egna studier. På så sätt, med boken i ena handen och den andra ständigt ledig till arbete för bröds skull, tvingade han sig framåt steg för steg, klass för klass, och blef student.

I Uppsala läste han som förr med andra för att själf få läsa och satte sin järnflit och sin tomma börs som värn mot frestelserna. Så nådde han till sist sitt mål, målet för sin ihärdiga sträfvan: han prästvigdes och sändes som adjunkt till sin hemförsamling.

Det var vår där uppe bland fjällen, när han kom hem, en strålande majdag kom han, då det knoppades till nytt, friskt lif, och ett nytt lif spirade också upp för honom själf och de gamla där inne i stugan.

När han så på söndagen för första gången som präst besteg predikstolen, och hans gamla mor

såg honom stå där klädd i kapp och krage, så manlig och lugn, och hörde varma, manande ord strömma öfver hans läppar, då glömde hon allt det bittra framfarna och kände, att måttet äfven nu var fullt, men måttet af lycka, att det strömmade öfver och rann som tårar utför hennes kinder, och genom tårarna tyckte hon sig se, att änglarna nickade från altaret, och att själfva Kristus-bilden log emot henne, som om han velat säga: Ser du, din vackra dröm är vorden verklighet!

* * *

Här tystnade farmor, och utför hennes egna kinder pärlade klara tårar, som föllo ned och försvunno bland stickstrumpans maskor. Kommunistern drog sin stol närmare hennes, tog hennes händer mellan sina och smekte dem ömt. Men gamla farmors ögon glänste, och hon fortfor:

— Så, barn, är sagan om lifvet i den ensamma gården och om gossen, som från skogens gömslen röjde sig en väg till predikstolen i tempolet — och den forne gossen är er far.

Tjärgubben.

Det finns väl knappast något, som det skrifvits och berättats så mycket om som julen. Julhistorierna äro legio, ty de äro många, och därför är det väl näppeligen en af dem alla, som icke i något är en annan lik. Men huru det än är, när julen kommer med sin egna, ljusa, varma sinnesstämning, så lyssna vi ändå gärna till julhistorierna och berätta äfven själfva, och så gör nu också jag.

Det är icke mycket jag kommer med, bara ett litet barndomsminne, men som ni nog vet, så äro sådana minnen särdeles envisa af sig, de följa oss med förunderlig klarhet, om vi än glömma mycket annat, följa oss ända bort till kyrkogården, tror jag.

Tjärgubben, den benämningen säger ju tillräckligt, hvad han var: en gammal gubbe, som brände kol och tjära i skogen. Hvad han annars egentligen hette, det minnes jag sannerligen ej, och jag tror icke heller, att det just var många, som visste det, utom min far, förstås, som hade honom uppskrifven i kyrkoboken. Han hade nog

också vistats länge här i socknen, innan den uppskrifningen skedde, och den hade väl heller aldrig blifvit af, om icke min far en dag kallat honom till sig för att få se hans prästbetyg och dylikt. Den gången sutto de länge och språkades vid inne på ämbetsrummet, ja så länge, att vi barn nyfiket undrade öfver, att pappa kunde hafva så mycket att säga den där gamle, fule gubben, och när han gick, så sågo vi då tydligt allesammans, att pappa riktigt hjärtligt tryckte hans hand till afsked, hans svarta, sotiga hand, som vi icke ens velat snudda vid, och det gjorde oss ännu mera undrande.

Att det var något märkvärdigt med tjärgubben, det kommo vi öfverens om från den dagen.

Han hade byggt sig en liten koja en mil inne i skogen, och där bodde han och kom aldrig fram på socknen oftare, än när han begaf sig till handelsman för att utbyta sin tjära mot proviant, eller när han gick till smeden, åt hvilken han kolade, och då hade han alltid sin väg förbi prästgården, där vi barn förde vårt rustersamma lif. En sådan gång sökte vi göra narr af honom och räckte lång näsa åt honom, när han gick förbi. Men det skulle vi ha låtit bli, ty pappa märkte det, och vi hade knappast sett honom så ond som han då blef. Han nödgade oss att be gubben om förlåtelse, och det fastän denne invände:

— Bry sig inte om det där, pastorn! Barnen förstå inte bättre.

Liksom vi inte skulle förstå, att han såg

gammal och ful ut med sitt långa, tofviga skägg och sitt svarta ansigte!

Sedermera gick han också in till pappa ibland, när han hade sina ärenden fram till handelsmans, och då hade han alltid med sig kåda åt oss barn, den allra finaste »spännkåda», som vi tuggade oss trötta på, och leksaker sedan, som han själf täljt åt oss. Ja, en gång gaf han oss till och med en liten kälke hvar.

Så roligt ändå att få åka på en egen kälke, som ingen annan hade rättighet att taga! Vi började hålla af tjärgubben och räckte aldrig lång näsa åt honom mera. Och när han någon gång kom med sin egen stora kälke och skjutsade oss allesammans på en gång utför »storbacken», då var han riktigt rar, tyckte vi. Då såg han så innerligt godt på oss och var så glad och så olik sig, och när vi kommit ned utför backen, kunde han ibland sätta sig bredvid oss och berätta sator, o, så vackra sator, som vi aldrig hört förr, och då voro vi aldrig rädda för hans svarta ansikte. Men kom då någon annan till, någon äldre, då tog han tvärt sin kälke och gick in i skogen igen, som om han varit rädd.

Hvarför gjorde han så? undrade vi. Hvarför var han så folkskygg och aldrig talade med någon annan än handelsman och smeden och pappa och oss barn, han, som ändå kunde berätta så vackert? Något märkvärdigt var det med tjärgubben i alla fall, det sågo vi då tydligt, men hvad det var, det kunde vi inte utfundera.

Så läste vi igenom våra sagböcker för att se, om vi ej skulle finna någon förklaring i dem, läste om »Lunkentus» och »Tummeliten» och »Den förtrollade prinsessan», och när vi det gjort, då visste vi det.

— Nu förstår jag det — ropade syster — han är förtrollad!

Ja visst, där hade vi det! Tjärgubben var förtrollad, och därför var han så olik alla andra, var folkskygg och bodde långt inne i skogen. Staccars tjärgubbe! Hvad det gjorde oss ondt om honom!

— Vet ni hvad? sade dock syster tröstande och hennes ögon lyste af glädje. — Jo, jag tror, att nu, när julen kommer och Betlehems stjärna lyser och Kristusbarnet kommer ned till jorden, då löses nog trolldomen ifrån honom. Då blir han lik alla andra igen och ger oss kanske ännu flera leksaker, och då skola vi hålla ännu mycket mera af honom.

O ja det skulle vi!

Och julen kom. Där ute ringde julklockorna, medan snöflingorna föllo så tysta, så tysta och lade sig på grenar och tak, och somliga af dem satte sig till och med på själfva fönsterbrädet och tittade in i salen, där julgranen tändes och ringdansen tråddes, och dit julbocken kom — drängen Lars, som vi nog kände igen, fastän han var klädd i skinn och hade horn och gick på alla fyra och bar på ryggen en stor korg full af julklappar: en fruntimmersylleväst till pappa och ett par hängs-

len till mamma — hvad vi skrattade! — och trumpet till oss och bössor, som man kunde skjuta ärtor med, och gubbar, som sprattlade med armar och ben, när man drog på ett snöre, och askar fulla af soldater och ryttare, ett helt regemente. Så obeskrifligt roligt vi hade! Nå ja, hvem känner icke till det där? Hvem ibland oss har väl icke någon gång plockat en handfull doftande julrosor och gömmer kanske på dem ännu?

Männe tjärgubben också plockat några?

Männe han också hört julklockorna ringa?

— — — — —

Ensam gick han där ute, medan flingorna föllo. Han hade varit till handelsman och provianterat för helgen och var nu stadd på väg hem till sin koja igen, och vägen gick först genom byn och sedan in i skogen.

Öfverallt lyste det i fönstren, och här och där skyntade han en julgran och dukade bord. Julen log emot honom, men han skakade blott sakta på hufvudet, som om det just varit jultankarna han icke tyckte om, utan ville jaga ifrån sig. Hvem förmår dock värna sig mot minnena? De komma, då vi minst tro det, komma och göra sinnet hårdt eller vekt, allt efter deras beskaffenhet, och ve då den, som endast gömt på bittra minnen!

Så kommo de nog också till den gamle tjärgubben under hans ensliga vandring i julkvällen, minnena af allt det, som jag sedan funnit anteck-

nadt bland min fars efterlämnade papper och nu täljer eder i korta sammandrag.

Han hade icke alltid varit denne gamle, gråhåriga gubbe, som nu önskade att få lägga sitt trötta hufvud till ro. Äfven han hade varit ett jollrande barn en gång och ägt ett hem, där julglädjen fyllt rummen med jubel. Äfven hans blå ögon hade strålat af fröjd, när granen tändts och julklapparna delats ut, för att sedan trötta sluta sig vid en moders aftonbön.

O, hvad det nu var länge sedan dess! Hvad det var mycket, som passerat sedan den tiden, så mycket isande kallt, som lagt sig likt falaska öfver den slocknade glöden!

En dag hade fadern sagt, att han skulle skickas in till staden för att gå i skolan, och han hade nödgats slita sig lös från omfamningar, kysar och tårar, och så hade det burit af. Hvad husen voro höga där inne i staden, och hvad där funnos många gator att gå vilse på! Snart hade han dock vant sig vid allt detta nya, snart hade också terminen gått, och han fick resa hem igen med sitt första betyg i fickan. Hvilket mottagande! Från famn till famn flög han, och hvilka godsaker han fick sedan! Så firad hade han aldrig blifvit hvarken förr eller sedan. Till och med Magda, lekkamraten från granngården, välkomnade honom.

— Har jag inte vuxit, sedan du for? frågade hon och ställde sig framför honom.

I norrskén och sommarljus.

— Jo, visst hade hon det, men det hade nog han själf också.

Att modern hostade och såg tård ut, icke förstod han faran däraf, icke förstod han betydelsen af faderns oroliga vandring fram och åter! Han hade ju kommit hem för att fira julen, och ljusen brunno och klockorna klungo och barnasinnets fröjdades.

När julljusen tändes nästa gång, då grät han vid sin moders grafkulle. Julklockorna ringde äfven då, men i hans eget hjärta voro strängarna Brustna och hade blott skärande toner till svar. Hvem har väl också någonsin förlorat mer än den, som mistat sin moders kärlek?

Men bort måste han åter. Ett ungt sinne måste ega kraft att parera motgångens hugg och sätta sig ett mål före. Målet satte han också högt, längst uppe vid öfversta pinnen af ungdomsdrömmarnas jakobsstege, och det var dit han sökte klättra. Och åren hade gått, hade skänkt drömmarna stadga och tankarna mognad och satt den hvita mössan på hans hjässa, men huru de än gått och gått, så hade de likväl aldrig förmått bortnöta detta mjuka och veka i hans lynne, som gjorde honom så ömtålig för livvets tusende knappålsstyg, detta underfulla något inom honom, som tillät honom att med tålmod bära försakelse och fattigdom, men skälfde vid det allra minsta misskännande ord. Kanske hade också hans arbete varit för strängt, han kände sig så underligt trött ibland, som gifve krafterna vika, och så kom

det öfver honom en så stark hemlängtan, han hade ju icke besökt sitt aflägsna hem på många, många år, nu kände han ett behof af att återse det.

Hvad där var förändradt! Fadern var gammal och lutad, och syskonen voro stora och starka. Och Magda, hon, som han nästan glömt af och i alla fall blott mindes som ett ostyrigt barn, hon stod ju nu fullvuxen framför honom, och hvad hon var älsklig och vacker sedan!

Nu kom en tid af kärlek och lycka — »I, som älsken, I veten det, I.» En sådan kärlek gifver ny kraft åt domnade nerver, skänker strömande blod i sinande ådror och kastar öfver lifvets väg ett förklarande ljus. I det ljuset såg han målet närmare och tydligare, och i det ljuset ville han äfven nå det.

Huru ofta ramla dock icke planernas korthus samman? Hur ofta besannar sig ej ordspråket: »Människan spår, men Gud rår»? Det kom en dag, då han skälfde af ångest för den älskades lif, då han bad så innerligt som aldrig förr, bad på sina knän om förskoning. Men nej, »af jord är du kommen, till jord skall du åter varda», ljöd det, och han såg henne bäddas ned i kyrkogårdens mull. Då mörknade det omkring honom, och han famlade förgäfvos efter något att hålla sig vid; då sänkte sig öfver honom en fråga, som brände sig in i hans hjärta och ledde tviflets hopplöshet dit in: hvarför, hvarför, hvarför?

Ett glas af denna härliga dryck, som jagar

skuggorna bort och lockar de ljusa bilderna fram, ett till, åh, blott ett tredje!...

Hvad den väckte mäktiga tankar, denna dryck med ande uti, och gaf dem färg och sprittande lif!... Men hvad var detta? När han sökte utarbete dem i detalj och omsätta dem i handling, då flydde de sammanhållningens band... Ett glas till, så blir det bättre!... Nej, nej, det blef sämre, och så denna pinsamma ångest efteråt!...

Det var en förfärlig tid, som hotade med undergång, och hvad skulle väl värna honom nu, när hans själ var trött och hans andes kraft var bruten?

Då flydde han från staden, flydde långt bort och vandrade in i de stora skogarne. O, dessa djupa skogars tysta frid, hvad den smekte hans sjuka sinne! Intet kunde som den läka hans blödande sår och bringa hans själ i jämnvikt. Hvi hade han ej långt förr flytt hit? Hvi hade han ej förr slagit sig ned under dessa barrtyngda kronor, som utan ord hviskade stora tankar i kvällen? Nu ville han dröja bland dem och lära sig deras hemlighetsfulla ro.

Och han öfvergaf sitt förra lif med dess äre-drömmar och dess strider och blef en simpel, folkskygg tjärbrännare i skogarnes djup, vandrande längre och längre mot norr, allt efter som skogsafverkningen trängde på och gjorde skogarna besökta. Så hade han omsider kommit ända långt upp i Norrland. Nu var han gammal, icke blott till sinnet utan äfven till åren, nu ville han göra

halt och bida i lugn, tills den eviga fridens morgon bräckte.

— — —

Pappa hade sagt till tjärgubben, att när han varit i julottan, så kunde han gärna gå hem till prästgården sedan och stanna hos oss öfver helgen. Men både juldagen och annandagen gingo, utan att han kom. Då skickades en dräng för att se efter, huru det var med honom, och när drängen kom tillbaka, så fingo vi veta, att tjärgubben låg död i sin koja.

Död! O, en så förfärligt tråkig jul han fått! Och vi gräto för tjärgubbens skull — kanske också med tankarne på de leksaker och sagor, vi nu skulle gå miste om. Vi äro ju alltid så själfviska af oss, till och med när vi äro små.

— Nej, barn — sade pappa allvarligt — detta är nog hans bästa jul.

Men det förstodo vi icke.

Så fördes han hem till oss och lades i kistan och sveptes, och när det var gjordt, fingo vi barn gå in och se honom.

Vi smögo in på tå, så tysta, så tysta, för att icke störa honom. Där låg han med halft leende på läpparna, ett sådant, som han brukade le, när han berättade sagor för oss, och med förvåning sågo vi, att hans skägg var putsadt och klippt och att hans ansikte icke var svart längre utan tvättadt och rent. Han var riktigt vacker i sin hvita svepning.

— Var det inte det jag sade — hviskade syster — att när julen kom, så skulle tjargubben bli lik alla andra — nu är förtrollningen bruten.

Präst och läkare.

Ett jämtminne från 1830-talet.

Präst och läkare! Det var naturligtvis på den »gamla, goda tiden», som två sådana titlar rimligtvis läto förena sig om en person; i våra dagar skulle det platt inte gå för sig.

Den gamla, goda tiden, ja, det var annat då och nu! Skulle en bondson studera på den tiden — som just icke hände så ofta — så var det aldrig tu tal om hvilken bana han skulle välja, han skulle naturligtvis bli det bästa och förnämsta af allt — präst. Så aktadt och vördadt var prästerskapet då — ja, det var en gammal god tid!

Däraf kom det sig också, att Anders B. blef präst och pastorsadjunkt i Offerdal. Hans far var bonde i Sunne och så pass förmögen, att han ansåg sig kunna hålla sina fyra söner i skolan.

En af dessa blef sedermera kyrkoherde i ett af Jämtlands större pastorat, två gingo endast en kortare tid vid Frösö trivialskola och återvände sedan till bondeståndet igen, och den yngste af

dem, Anders, hvarom här är fråga, gick också i Frösö trivialskola, fortsatte sedan i Hernösand och blef i sinom tid inskrifven som student vid Uppsala universitet.

Detta var nu allt som sig borde, och sedan år kommit och gått, väntade fadern att snart äfven få hälsa sin yngste son som välbeställd präst. Men så en vacker dag fick han veta, att Anders där borta i Uppsala icke det ringaste ägnat sig åt prästerliga studier, utan i stället »läst på läkaren», och nu blef det annat af. Han hotade honom med att gå miste om allt understöd hemifrån och för alltid anses som den förlorade sonen, för hvilkens skull den gödda kalfven aldrig skulle slaktas, om han ej bättrade sig och blef präst.

Huruvida nu Anders B. ansåg penningeunderstödet hemifrån outhärligt för sina studier — han hade dock lyckats förskaffa sig förmånlig akademisk kondition — eller om det berodde på det gamla, hedenhösa bruket, som ännu var gängse på den tiden, men numera betraktas som något omodernt — att lyda, är ej så godt att veta, nog af, han öfvergaf sina kära förhoppningar om att en gång blifva läkare, utbytte medicin och lancett mot kappa och krage och fick till faderns stora belåtenhet förordnande som pastorsadjunkt i Offerdal.

Sina medicinska studier öfvergaf han dock aldrig, och litet eller intet hör man talas om hans prästerliga förrättningar, men dess mera om hans verksamhet som läkare.

Nå ja, hade det varit i våra dagar, hade han nog fått afsäga sig läkarevärdigheten och nöja sig med graden under — kvacksalfvaretiteln, ty det lär ju vara skillnad däremellan, påstå fackmän åtminstone.

Att hans kvacksalfveri dock icke var ren tilltagsenhet, utan grundade sig på vetenskapliga studier, det visade tydligt såväl det sätt, hvarpå han behandlade sina patienter, som ock de många lyckade kurer han utförde, och som mången äldre jämte ännu torde påminna sig.

Anders B. var som klippt och skuren till kirurg och förde knifven lika säkert som trots någon examinerad läkare. Att amputera obrukbara tår och fingrar eller utföra någon annan operation tycktes också för honom vara vida intressantare än att döpa, viga och begrafva folk, och aldrig såg man honom lifligare än när det just gällde en svårare operation. Det berättas t. o. m., att han under en resa utfört ett s. k. kejsarligt snitt, som lyckats så väl, att både moder och barn öfverlefde operationen.

På hans gård kunde man stundom finna åtta å tio åkdon stående, som samtidigt medfört sjuklingar till honom. Många sådana voro äfven inackorderade i gårdarna rundt omkring, där de lågo för att undergå en längre tids behandling och dagligen besöktes af B.

Bland dessa senare märktes ofta sådana, som ledo af benröta. Mot den ordinerade han en radikal svältkur, på samma gång som han naturligt-

vis ansade och skötte de sjukas sår. Många af dem ditkommo med fyllda matsäcksskrin, men måste med icke liten grämelse afstå från dem och nöja sig med en mager kost af mjölk och bröd, nätt och jämnt så mycket att de kunde uppehålla lifvet.

Huruvida sådana svältkurer numera af läkare föreskrifvas vid fall af benröta, är mig obekant, men säkert är, att äfven B:s benrötspatienter blefvo friska, och några af dem lefva ännu.

Vid olycksfall anlätades han också ofta. Än var det en, som huggit sig, än en annan, som spräckt hufvudskålen, och hvars gapande sår måste sys igen, än åter kom där ett ilbud, som hämtade honom till en svårare förlossning.

Bland sina många patienter räknade B. stundom äfven sinnesrubbade och sådana, som ådragit sig delirium tremens, och vid hvilkas skötande han ofta måste använda både lek och allvar för att komma i tillfälle att behandla dem.

Så berättas det bland annat om en dylik patient, som var särdeles våldsamt af sig och ständigt måste vaktas, att han vid B:s ankomst bittert beklagade sig öfver, att en höp behornade smådjäflar sprungo upp och ned på väggarna, utan att hans vaktare ville hjälpa honom att jaga bort dem. Dessa förnekade naturligtvis, att några sådana småttingar funnos i rummet — i synlig måtto åtminstone — och uppretade honom däri genom mera. B. däremot höll genast med honom, påstod sig äfven tydligt se de små fulingarna och började att med alla krafter piska väggarna med

ett stort björkris, allt under det den sjuke gnugade händerna af förnöjelse.

— Men — sade B. sedan piskningen fortgått en stund — detta hjälper dock icke riktigt, men jag vet ett annat medel, som säkert skall drifva bort dem, och det är att spruta blod på dem, varmt människoblod. Hvar skall jag få sådant ifrån? Kanske du vill ge mig litet? Du har ju så mycket där i din ena arm.

Den sjuke hade redan fått förtroende för B. för hans medhålls skull och räckte honom beredvilligt armen, hvarvid B. helt kvickt öppnade ådern och aftappade honom rätt mycket blod. Patienten blef därigenom helt lugn och foglig och lät godvilligt behandla sig.

Oaktadt sin lifliga praktik stod dock B. på vänskaplig fot med Jämtlands dåvarande ende stationerade läkare, doktor Rissler, och hos apotekare Perman hade han årsräkning. Till den senare vandrade också hans lilla adjunktslön och återsändes i form af medicin att fylla luckorna i hans välförsedda husapotek. Hans recept expedierades också alltid utan gensägelse, om de än föreskrefvo giftiga medikamenter.

B:s onekligen vackra och förtjänstfulla verksamhet inbringade honom slutligen en större guldmedalj med Karl XIV Johans bild prunkande å ena sidan och inskriptionen »För medborgerlig förtjänst» å den andra.

Andra tider, andra seder!

Då kunde han vara vän med ortens läkare

och belönas med guldmedalj, *nu* skulle han ha blifvit anmäld till åtal och måhända fått vidkännas guldvärdet af sin medalj i form af — böter!

B. vistades äfven en tid som pastorsadjunkt i Undersåker, men sökte och erhöll sedermera en komministratur i Medelpad.

Äfven där förskaffade han sig ett känt namn genom sin läkareverksamhet och anlitades mycket af både när- och fjärrboende.

Att han äfven förstod att sköta sin egen hälsa, visade hans höga ålder och hans till det sista obrutna kropps- och själskrafter. Han dog 1873 vid 83 års ålder.

Som han aldrig kom sig för att taga pastoral-examen, blef han heller aldrig annat än komminister, och som sådan dog han. Hvad månede han dock ha blifvit, om han i ungdomen fått följa sin inre maning och gått den väg, hans böjelse utstakade för honom? Kanske hans namn då räknats med bland våra vetenskapsmäns! Hvem vet? Säkerligen var det dock en feltagen bana, som ändades med honom, om än hans lifsgärning var större än mången annans.

Glaset.

— Det är synd om honom, verkligen riktigt synd om honom! Han är en präktig karl annars, en vän, som man kan lita på, med ett hjärta af guld, men ett stort fel har han: han dricker stundom och dricker då för mycket.

»En dålig karaktär» är naturligtvis den vanliga domen vid dylika fall, och ändå skulle jag vilja svära på, att hans karaktär är bättre än många andras, som gå tadelfria och hållas för mönster. Gäller det blott att följa hederns bud, så sviker han aldrig, och ett gifvet löfte infriar han. Han är med ett ord i själ och hjärta en hedersman, men glaset, det olycksaliga glaset, blott för detta enda är han svag och hjälplös.

Att förebrå honom det, tjänar till intet, det vore blott att än mer förbittra hans sinne, ty man kan likväl ej säga honom något, som han ej mångfaldiga gånger sagt sig själf långt förr och det i ännu skarpare form. Det är, som stode han under ett hypnotiskt välde, som drefve en ond ande honom fram till det fyllda glaset och tvunge honom

att tömma det och åter tömma det mot sin egen vilja.

En gång sökte jag hejda honom, när i ett gladt lag de första glaset lossat hans tunga och hans rika ande lekte med orden i blixtrande kvickhet. Just då ville jag hindra honom att gå vidare, men han stötte mig tillbaka nästan med häftighet.

— Åter och åter dessa förmaningar! sade han.

— Tror du då inte, att jag själf förstår, att det nu vore bäst att sluta? Jo, jag inser det mer än väl, men — jag kan inte, tillade han med lågmäld bitterhet. — Det är, som hvilade en förbannelse öfver mig, som bodde en djäfvul inom mig och drefve mig oemotståndligt framåt mot min egen vilja. Låt mig därför vara! bad han nästan klagande. — Du kan likväl inte släcka elden inom mig. Den måste själf få förkolna.

»— — — som straffar fädernas missgärningar inpå barnen allt intill tredje och fjärde led», kom det plötsligt för mig, när jag lämnade honom. Skulle detta här vid lag kunna tillämpas på honom, då hade hans förfäder i sanning mycket att svara för.

Ja, det är synd om honom, riktigt synd om honom.

Han har felat och felar, men ändå räknar han många vänner och är omtyckt af litet hvar för sitt redliga och vänfasta väsens skull. Äfven hos det täcka könet har han haft många framgångar. Jag vet några, som voro riktigt innerligt fästa

vid honom, och det har stundom sett ut, som om det skulle blifva något mera af än ett kortvarigt kärlekstycke. Men så ha de kommit underfund med hans obotliga fel, som han för öfrigt icke gjort någon hemlighet af, och så ha de dragit sig tillbaka och lämnat honom, icke med afsky eller förakt, utan med sorg, med innerlig sorg, såsom när man skiljes från en kär vän, som reser långt, långt bort för att kanske aldrig återkomma.

Någon »räddande ängel» har ingen af dem sökt att blifva, och rätt ha de gjort däri, ty knappast en på hundralet förmår fylla den platsen och välja det lämpligaste sättet därför. De flesta tröttna, långt innan de ens med allvar börjat, och då blir den sista villan värre än den första.

Huru han likväl själf känt det inom sig vid sådana tillfällen, vet ingen fullt mer än han, men att hans känsliga själ lidit djupt däraf, är ej svårt att förstå, och aldrig glömmar jag det intryck jag fick däraf vid mitt sista sammanträffande med honom.

Det var i Stockholm en sommandag. Jag hade ditrest i och för affärer och stannade där några dagar. En afton kom jag i sällskap med några bekanta in på en restaurant å Östermalm, och till min stora öfverraskning fann jag honom sittande där alldeles ensam vid ett bord med en kall och orörd toddy framför sig. Jag hade nog vetat, att han vistats i Stockholm de sista åren, men som vi icke brefväxlat på en längre tid, så hade jag för tillfället icke kommit att tänka därpå.

— Hvad grubblar du på, som låter toddyn kallna? sade jag glädtigt och slog honom på axeln.

— Du har rätt, den har kallnat, svarade han och räckte mig handen. — Men slå dig ner hos mig, så skall jag beställa ett par nya. Ditt sällskap kan väl reda sig dig förutan en stund.

Hvad jag grubblar på? Hvad annat än detta, mitt lifs förbannelse! fortfor han och sköt glaset ifrån sig. — Jag har nästan nyss kommit från kyrkogården här borta. För en timme sedan satt jag där och väntade, att tornuret skulle slå, ty då skulle hon komma.

Men det är sant, du vet ju inte, hvem denna *hon* är. Hon är från Närrike, af god familj, ung, ljuslett, med blondt hår, hvars färg man inte riktigt kan bestämma, och med ett godt, soligt leende, som lockar skälmska gropar i kinderna. — Sådan är hon.

Vi ha hållit af hvarandra länge, och där borta på kyrkogården ha vi ofta stämt möten i ljusa sommaraftnar, så ofta, att jag nu känner till hvarje gång, hvarje soffa, som står där, och lärt mig hålla af denna Östermalms kyrkogård trots det, att den äger så ringa lummighet och att gatubullret trängt den så nära inpå lifvet.

Därifrån ha vi sedan företagit våra promenader Storgatan utför, öfver Djurgårdsbron och så Strandvägen bort längs Djurgårdsbrunnsvikens båt-plöjda vatten, och kringom Skansen och Rosendal ha vi ströfvat kring i backarna och njutit af sommarkvällarnas friskhet. Ty naturen har hon äl-

skat öfver allt annat och i synnerhet blommorna. Med verklig barnslig glädje har hon plockat dem, och jag har sett på och i min tur gladt mig, åt hennes glädje.

Kan du förstå det där — känslornas växelverkan? — Knappast ett ord ibland, blott en nick, ett strålande ögonkast, en skälmsk min, och man kan känna sig glad som ett uppsluppet barn, som har hela världen att leka med.

Hvad vi talat om?!

Ja, hvem kan säga det! Joller blott mången gång, som ingen skulle ha fäst sig vid, men ofta, ofta har jag också talat om min hembygd, om Norrland. Talat om dess skogar, om dess fjäll och dalar, om dess tusen strömmars sagobrus och dess otaliga sjöars idyller, talat om det så som jag älskar det: som det födande ursprunget för mitt eget jag, den digifvande anden ur min egen själ. Så har jag skildrat det med färger från sommarkvällarnes ljus där uppe, och då har jag älskat min hembygd långt mera för det strålande uttrycket i min flickas anlete.

Och hon åter talade om sitt hem vid Vettervågens norra strand, om järnbruken där, om män, som stodo framför ugnarna med gråa glasögon och skyddande skynken för ansiktena och med sina väldiga tänger framdrogo grofva, glödande järnstycken, hvilka fördes fram och åter mellan valsarna, till dess de slingrade sig likt smala, rödglödgade ormar rundt det vida stengolfvet. Det talade hon om, och med svärmiska ord nämde hon den hvita

kyrkan på kullen, där hon konfirmerats och från hvars tröskel hon trädt ut i det vida, bullrande lifvet.

Så var vårt sommarlif, en idyll, ren och skär, ja, alltför skär för att icke snart taga ett slut, och slutet kom.

— Detta är vårt sista möte, sade hon allvarligt, då hon i afton satte sig ned bredvid mig på en af kyrkogårdens soffor. — I dag har jag kommit för att säga dig farväl. Ser du, jag tror inte, att jag håller så innerligt af dig, att jag kan egna dig hela mitt lif så, som jag skulle vilja, och därför är det också bäst, att vi skiljas nu. Jag har velat säga dig detta vänligt och uppriktigt, och fördenskull har jag bedt dig komma hit i afton.

— Och för att säga mig detta har du tagit dig två års betänketid och lekt med mig under tiden, utfor jag häftigt och hänsynslöst. — Vore det då inte hederligare att säga, det du just nu glömt mig för en annan!

— Inte så, inte så! svarade hon och det kom ett tonfall af bönfällande smärta i hennes röst medan läpparne skälfde af undertryckt rörelse. — Jag har inte sökt tröst hos någon annan. Men just därför att jag nu kan resonera om vårt förhållande och öfvervägande tänka därpå, just därför tror jag, att min kärlek icke är af det rätta, uppoffrande slaget. Och, vet du, jag har tänkt på, att lifvet kanske kan blifva långt och — men blif nu inte ond! — jag har inte mod att... att offra det.

Jag teg, men detta var den bittraste stunden i mitt lif.

— Och här är din ring, minnet af din kärlek, tag den tillbaka! Lef väl! Förlåt och glöm!

Och därvid skälfde hennes hand ett ögonblick i min, och så skyndade hon bort som jagad, och jag såg, huru hon bortvänd tryckte näsduken mot ögonen.

Arma barn, hon älskade mig således likafullt, fastän hon sökte förneka det! Ett ord, en bön hade kanske förmått återkalla henne, men jag hade ju varit en usling, om jag bedt den bönen, ty jag visste ju så väl, hvad det var, som skilde oss, som tvang henne att lämna mig och kom ordet »offra» att glida öfver hennes läppar. Det var ju detta, som hon förr varnat mig för, glaset, mitt lifs förbannelse. — Ve öfver det!

Här är ringen, hon lämnade mig tillbaka, fortfor han och framtog en slät guldring, såg på den tigande en stund och släppte den därpå sakta ned i glaset, där den lyste genom den mörka toddyn.

— Här i glaset ligger hela mitt lif begravvet, min forntid och min framtid, och nu — nu har jag också dränkt minnet däri, minnet af min kärlek, tillade han och såg upp med en blick, som skar mig in i själen mera, än om jag hört ett ångestrop från hans läppar.

Stackars gosse, det är verkligen synd om honom!

Och nu har du hört historien om »en man öfver bord», som simmar och simmar och dock skall drunkna, om ingen räddare kommer. Begagna den till stoff, om du vill, men kom ihåg att mera beklaga än bestraffa!

SKIFTANDE STÄMNINGAR

SKIFTANDE STAMNINGAR

Storm.

Det var storm där ute. Vågorna gingo höga och vilda; grönsvarta med hvita kammar rullade de dånande fram mot skären, splittrades i tusende brytningar, upplöste sig i hvitt, fradgande skum, som stänkte högt upp på klipporna, drogo sig åter tillbaka, togo ny sats och stormade an på nytt med bedöfvande brus.

Han stod längst ute på skäret, så långt ut, att stänket stundom yrde upp i hans ansikte. Det var storm där ute på hafvet, storm inom honom själf. Hans tankar gingo höga som vågorna, gingo vilda och yrande som de.

Ah, det kändes dock skönt att stå där midt i svallet, kringsluten af detta väldiga, hotfulla brus, som förtog hvarje stämmas ljud! Det var, som låge det musik däri, en vaggsång för hans egen oro, en genklang af hans egna hjärtesslag. Han älskade stormen, han kände det, det fanns frändskap mellan honom och den. Så skulle han vilja gå genom världen som denna stormil: rytande och vild; så skulle han vilja gå genom världen som denna skumkrönta våg: väldig och stark,

nedbrytande allt litet och smått, till sist kanske krossande sig själf mot det orubbliga.

Hvad ville de honom då, alla dessa människor, som omgäfvade honom och bundo honom med sina konventionella bruk och seder? Hvad ville de honom då, alla dessa vänner, som tröttade honom med sina otaliga förmaningar och lärdomar, och som till svar på hans glödande känslor endast hade torra lefnadsregler på läpparna? — Ah, om de visste, huru han i själ och hjärta aktade dem ringa, dessa hvardagssjälur, dessa alnmättsmänniskor, som aldrig togo ett steg utan att krampaktigt hålla sig fast i ledstängerna! Om de visste, huru deras ord föllo på hälleberget! De mätte honom efter sitt eget tumstocksmått och förstodo icke, att det måttet icke passade för honom. De trodde honom vara lugnet själf, trodde honom vara undergifven och mild, men om de kunde se ned i hans inre, se stormen och vågsvallet där, så skulle de tänka annorlunda.

Men de kände honom ej; han var ensam och oförstådd, och det var just detta, som stundom kom honom att känna det så smärtsamt tungt, så dödande kvaft, som ville bröstet brista under kampen efter luft, och det var just detta, som stundom kom honom att gifva stormen lösa tyglar och i rasande yra följa ögonblickets begär, till dess han af utmattning åter blef lugn.

Då kommo vännerna igen, kommo med sin eviga moral och sitt ständiga: »så skulle du inte ha gjort, utan så och så . . .» De förstodo icke, de,

att om också en ängel ställt sig i vägen för honom och befallt honom att gå en bättre väg, så skulle han i sådana stunder stött ängeln åt sidan och i vildt trots gått den sämre vägen, till dess han krossat hufvudet mot en mur eller stupat ned i ett bråddjup. — Nej, de förstodo honom ej, och *hon... hon?* Nej, icke heller hon. Hon var som alla de andra. Hon kunde ju som de endast visa på den snörräta, dammiga landsvägen och säga: »den skall du gå, därför att de andra gå den», men stormen förstod hon ej, och om flykten, den fria jagande flykten ofvan molnen, om den visste hon intet. — Nej, bort med dem! Han skulle slita sig lös ifrån dem alla och kasta sig ned i hvirfveln, längst ned i spetsen, i djupet, där det fräste och skummade och sjöd, där var platsen för honom och hans vilda, obändiga tankar.

Det var storm där ute på hafvet, storm inom honom själf.

*

Molnen drogo sig tjocka och hotande tillsammans och speglade sitt mörker i vågorna, så skar en blixtn genom rymden, och en skarp knall rullade ekande mellan klipporna.

Ah, nu bröt ovädret riktigt löst och elementerna rasade. Det var ju, som om de sympatiserade med honom, som omslöte de honom endast för att åstadkomma en motvikt mot stormen i hans inre och visa honom, att han icke var ensam om sina tankar och sitt vilda trots.

Han såg mot de mörka molnen och väntade en ny blixt, hvares zig-zagstrimma han ville söka följa. Då kände han sig vidröras af lätta händer och såg sig om. Det var hon . . . Hvad ville då hon här i stormen? Hade hon en ny vishetsregel på läpparna, en ny förmaningens bön? — Nej, bort med henne!

Han hörde ej hennes stämman, som dog bort i stormens och åskans dån, men han såg hennes blick, djup som det oändliga, och han följde henne bort till skogsbrynet, där lugnet rådde och orden förnummos.

— Hvad söker du? sade han trotsigt.

— Jag söker ditt somnade jag, ängeln i ditt inre — svarade hon och ställde sig framför honom, — och jag vill kämpa med dig om dig själf. — Du tror, att du älskar stormen och glädes åt hans vildhet, och vet icke, att det inte är du, som tänker och känner i denna stund, utan dämonen inom dig, hvares bojor du lossat; du vill gå genom världen med trots, och vet inte, att det inte är du, som så vill, utan bitterhetens ande, som du gifvit makt att härska. Minns du inte sommarkvällens ljus? fortfor hon med strålände ögon och slöt hans händer i sina. — Minns du inte furrornas sus och linéornas doft? Minns du inte den sjunkande solens glöd och vattenspeglarnas lugn, och minns du inte, hvad du då kände: förnimmel-sen af det osägligt harmoniska och sköna omkring dig, fläkten i ditt inre af världsaltskärleken, som kom dig att ana himlens byggnad? Minns du

inte allt detta, och tror ändå, att du älskar stormen! Nej, och tusen gånger nej! Grunden af ditt väsen är kärlek och friden är ditt element, hvi låter du då bitterhetens ande råda? — Jag vet, han jagas inte bort med hot och inte med böner, men kärleken skall besegra honom, och min kärlek är stark. Med den vill jag söka följa din tankes flykt, med den vill jag söka drömma din längtans dröm, och så, blott så, skall dämonen förlagast. — Så kom då, du oroliga ytterlighetsande, jag vill vyssa dig till ro, jag vill smeka skuggorna från din panna och kyssa värme i din själ . . .

Och hon smekte hans mörka lockar, och hon kysste hans friska, hafsstänkta läppar och talade hugsvalelsens ord i blixternas sken. Och han, den starke, som velat trotsa himmel och jord, som velat kasta sig i hvirvelns djup att förgås i yrande dans, han kände, att han icke var ensam och oförstådd, som han fordom trott, han kände, att det fanns en ande, som hädanefter ville sällskapa med hans, och han glömde vågor och storm, glömde bitterhet och agg och grät likt ett barn, som agats och fått förlåtelse, grät med hjärtat fullt af frid, grät i en kvinnas sköte — ett stilla regn med regnbågsbryggan mot skyn i den frambrytande solens ljus.

Lifvets skiftning.

Nu ringa klockorna igen, ringa sakta och högtidligt, ringa stoftets sista afskedshälsning till en flyktad ande.

Hvem ringa de för? frågar du.

Jag kunde väl säga dig det, men hvad båtar väl ett namn? Ung och gammal, namnlös eller känd, så ringa klockorna dock lika, ringa samma sväfvande evighetshymn, som med så underbar makt drager tanken dit öfver till andra sidan af detta lifvets förlåt: döden.

Så gör dig fri från hvardagstankarna en stund, tankarna på hus och hem, på bröd och guld, lägg dem åsido och följ med! Följ med tonvågorna, som komma där borta från tempeltornet, stig med dem mot skyn och se lifvet i stort.

Ser du, hur det skiftar, detta brokiga människolif, huru däröfver falla skuggor och dagrar, solljus och natt i växlande gång?

Där dansar glädjen sin lättfotade dans och löjet leker på röda läppar och ögon stråla och

hjärtan slå sina fulla, kraftiga slag; då stiger plötsligt den mörke ängeln in i ringen, sorgen, han med det dystra draget kring pannan, och löjet där på läpparna och ögat tåras och hjärtat krymper samman, som ville det förintas. Där lyser kärlek ur den enes ögon, en kärlek, som vill lyckliggöra och lyckliggöras, en kärlek, som förmår allt, blott icke det enda att den andres kärlek försaka; men försakelsens timme kommer och hvad ljufvast varit förbyter sig till lidande. Där stiger en vaknande ande ur gruset och lyfter vingarna till flykt och framåt, uppåt gäller färden mot det fjärran obekanta; då fastna vingarna oförmodadt i snärjande garn, och flykten är stäckad och kraften domnar under fruktlös strid. Där står en fura och lyfter sin krona högt med den kärnfriska kraftens rätt och vid hennes fot spira späda planter, hägnade af hennes starka grenar; då kommer en stormil, en blixtnyser till, och bruten är stammen och kronan sköflad och de späda skotten vid foten stå utan värn och skydd...

Ser du allt detta? Hör du, huru skrattet stundom tystnar för gråt och gråten för skratt? Märker du, att ljudet ackompanjeras af klagan? Så är lifvets gång, så skiftar det likt en insjösklittrande yta...

Ung var han, ung var hon och ung och frisk var den kärlek, som band dem tillsammans. Ljust var hemmet de byggde, varm var den egna hörden, och oändligt lång låg den gemensamma fram-

tiden för dem med ljusa, lockande bilder i fjärran.

Hvad betyder väl sträfsam möda ibland, då glädjen gör sinnet spänstigt och hoppet visar vägen? Lätt blir då tungkördt verk och det omöjliga blir möjligt. — Så var deras lif. I fjol byggde de bo, i år skänktes henne modersnamnet, och hon såg på barnet och han såg på det och så möttes deras ögon med föräldrakärlekens första, vaknande lycka i blicken.

Då steg den mörka skepnaden, han med lien, plötsligt öfver tröskeln, han, som alltid är ovälkommen, som alltid tager, men aldrig gifver tillbaka, döden. Oanad och oväntad kom han och böjde sig ned öfver bädden, där den unga modern låg, och blekare blef hennes kind därvid och mattare hennes blick.

— Sköt om den lille! bad hon, och så följde hon liemannen ut, ut i den oändliga evigheten. Hör du klockorna?

Nu ringa de öfver henne, ringa hennes kropp till jord, hennes ande till befrielse, ringa ett trestämmigt amen till hennes ljusa, korta saga. — Men människosorgen står vid grafvens rand och gråter öfver lifvets skiftning.

Hvem var hon?

Ja, hvad båtar väl ett namn? Gif mina ord en annan form, och de passa till en annan. — Det är icke blott en, som klockorna nämna, de sjunga seklernas sång, sjunga om lifvets lek, om människobarnens växlande öden.

Har du sett nog? — Nå väl, så vänd då åter med den sista tonvågen, vänd om till dina hvardagstankar på hus och hem, på bröd och guld. De skola icke störa ditt lugn, icke väcka din andes längtan efter förklaringens ljus.

I löftets dagar.

Konfirmationstiden är inne. Rundt kring i våra bygder prydas templen med blommor och grönt, smyckas till högtid, till ungdomens stora, oförgätliga högtid, och det doftar af löf, af frisk, lefvande natur inunder de murade hvalfven. Det är sommar där inne, sommar där ute, sommar i unga, bäfvande hjärtan. Våren har fyllt sitt värf, har kommit fröet att gro, att slå rot och spira upp, och sommardagen tager vid att gifva växande kraft och stadga...

Se på dessa unga, som nu skrida fram mot tempelkoren och intaga sina platser. — Det är årets uppbåd, den unga skara, som rycker upp i ledet till hvardagslifvets strid. De äro tusende, dessa unga, friska, varmblodiga gestalter, tusende, dessa rena, ofördärfvade själar, som våra bygders spridda hem nu sända fram till mönstring. Med helldagstankar ännu i hågen, med högtidsstämning ännu i sinnet gå de lifvets allvar till möte, vecka och oerfarna. — Huru skall det männe gå dem? — Lägerlifvet är hårdt, är farligt — skola de

uthärda det? Skola de bestå striden med heder och segra, eller skola de falla i fiendeväld? . . .

De äro ej barn, ej vuxna. De stå vid gränslinien mellan lek och allvar, då sagotimmarna äro förbi och verkligheten tager vid; de stå vid morgonen af lifvets måndag, arbetets första dag. Och arbete väntar dem, tungt, mödosamt arbete och strid, som skall adla mången af dem till dugande män och kvinnor och leda dem i klarhet till en afton, full af ljus och frid; tungt mödosamt arbete och strid, som skall komma mången af dem att duka under, att gå vilse på mörka stigar och förgås, som bit för bit skall plocka sönder illusionernas nätverk och låga för låga släcka förhoppningarnas våreld, att där till sist finnes blott en handfull aska kvar . . . För somliga ett, för andra ett annat, allt efter deras inre kraft, allt efter det virke, hvaraf deras lynne är bygdt.

Betrakta dem, dessa unga! I deras klara blickar, i deras ännu outvecklade drag glimmar en återglans från vår egen ungdom. — Huru pulsstarkt klappa icke deras hjärtan, fulla af skära, rena, halft oförstådda känslor, där det goda ännu är förhärskande och det låga vet att blygas! Huru högt sträfva icke deras glada, luftslottsbyggande tankar och spana efter något stort där borta i den dunkla framtiden! —

Sådana stå de inför oss och sådana stodo också vi en gång.

Vi hafva förändrats sedan dess. Kampen för bröd har kommit oss att hårdna, har kommit ge-

mensamhetsbanden att lossna och fört oss in på ensamma vägar med den egna, personliga fördelen till mål. Barnatankarna äro borta och ungdomsdrömmarna ha vi blott som minnen kvar. Vi le åt dem nu, le öfverlägset och vist, medan kanske något onämnbart djupt inom oss dock begråter deras förlorade oskuld.

Så skall det måhända också gå dessa unga.

Gif akt på dem ännu en gång! De återspegla icke allenast vår egen ungdom, i deras anleten skönja vi också gryningen af en kommande tid, en tid, som sträcker sig bortom vår.

När vår kraft har sinat ut, då är deras ännu kvar, det frö, vi sått, skall uppväxa bland dem och hvad vi icke hunnit, det skola de fullborda. Och än mer: hvad vi icke förstått eller blott dunkelt anat, det skall för dem måhända en gång framstå i klarhet och hvad vi blott kunnat önska, det skall för dem kanske blifva verklighet. — De äro framtidens släkte och till denna framtids värf vigas de nu in.

Så gå, du unga skara, gå din dag till mötes! Icke till håglös handling, icke till ärelös strid, nej, till kamp för hvad du ädlast tänkt, till kamp för hvad dig sannast är, och minns, att dina gärningars frukt skall också du en gång gifva i arf till en ungdomsskara, som bidar likt dig i dag!

I pingstetid.

Nej, ut i Guds fria natur! sade han, kastade pennan ifrån sig, tog hatten och gick ut, och utan att själf riktigt märka det slog han in på den lilla gångstig, som slingrade sig uppför skogsbacken, och stod så till sist på krönet af höjden.

Han såg sig omkring.

Det led mot kvällen. Solen höll på att dala där borta vid den västra bergskonturen, ja, till och med redan med en dragning mot norr. Hon hade sjunkit lågt; hennes mattade, rödaktiga sken nådde nu ej längre ned till dalbotten, vattenspeglarna där nere och stränderna voro redan skugg-höljda, men höjderna och trädtopparna glödde af ett vackert, rödfärgadt sken, som praktfullt stack af mot den stigande skymningen där nedanför. Ångarna och rågåkrarna sträckte sig gröna och saftiga, de nyutslagna häggblommorna doftade, och björkarnas löf voro fullväxta och prasslade helt sakta för aftonbrisen.

— Naturen utöfvar dock ovillkorligen ett moraliserande inflytande på oss — sade han för sig själf — och jag håller före, att de människor, som

lefva i en ful, liflös trakt, icke äro lika dem, som vuxit upp midt i skötet af en härlig natur, ty huru mycket dessa senare än jakta och äflas för sitt uppehälle, så måste dock stunder finnas, då de stanna och tilltalas af skönheten omkring sig, och göra de det, så gifves det väl äfven något motsvarande inom dem själfva, något skönt där också, som då tonar till likt en sträng, hvars tangent man vidrört, ty det sköna alstrar det sköna, men det fula och intetsägande nedtrycker och förlamar.

En afton som denna — fortsatte han sin monolog — då den tryckande värmen svalnat af och all den oro och id, som så att säga mättat luften med sina ljud och förtagit alla andra, förbyttis i stillhet, och höjderna och dalarna och sjöarna hvilade som i drömmar, lyssnande till vindens sus i trädkronarna, till forsarna i fjärran, hvars brus dagen tystat, men som nu förnimmes i aftonens stillhet, en sådan stund är det, som om naturens drag skiftade uttryck, som lades en prägel af frid däröfver, en prägel af obeskriflig skönhet, ja, af något, som till och med icke rymmes i det ordet för dess växlande användnings skull, något, som osökt tränger sig in på oss och tränger sig till vårt väsens innersta kärna och väcker där ordlösa aningar till lif.

Det är icke blott den yttre skönheten vi märka i en sådan stund, det är andens språk vi då förnimma, anden, som talar till oss ur skönhetens skiftande former, anden, som skymtar fram

bakom materien och låter oss ana lifvets ursprung — det är naturens pingsthögtid, hänryckningens stund.

* * *

Solen hade sjunkit ännu lägre, hennes svinande strålar belyste nu endast höjdspetsarna och återstudsade till sist mot tornspirans förgyllning och glänste som en eldslåga i skyn.

Han såg dit öfver.

— Templet mynnar upp i en flamma af ljus, tog han åter vid. — De höga, ekande hvalfven stå i dunkel dager, men öfver dem, på deras krön, hvilat pingstens tecken: en eldstunga sprungen af ljuset ofvanifrån.

Det är nu länge sedan dess — fortfor han vid tanken på kyrkan — det är nu länge sedan jag stod som skriftebarn där inne. Också då var det pingst, också då var det sommarfagert rundt omkring och kyrkan var fylld af folk.

Jag minnes det ännu, huru jag stod där bäfvande, det offentliga i handlingen gjorde mig beklämd, och jag tyckte mig känna hela församlingens blickar fästa på mig. Så varnade jag mina föräldrar helt nära mig.

Det glimmade tårar i min mors ögon och min far fingrade nervöst på psalmboken. Och de sågo på mig, och jag såg på dem och glömde alla andra omkring mig. Det klarnade till medvetande inom mig, och jag förstod deras tankar. Det var barnet, som min mors tårar gällde, barnet, som

hon ammat och fostrat och som nu mognat till yngling och stod färdigt att skiljas från modersbarmen, det var ynglingen de tänkte på, de kära, ynglingen, som stod redo att vandra ut i lifvet och bryta sig en egen väg till godt eller ondt. Jag förstod, att jag stod i begrepp att öppna grinden, som skilde hemmets lilla utfartsväg från den stora landsvägen där utanför. På den skulle jag vandra ut i den stora, vida världen för att söka lyckan likt de tre bröderna i sagan, för att vinna den undersköna prinsessan och den gyllene konungakronan.

Huru detta skulle tillgå, låg väl ännu höljdt i dunkel, men ett stod dock klart för mig och glänste likt en stjärna genom detta dunkel, och det var, att jag nu småningom skulle byta roll med far och mor, att det nu var min tur att arbeta och sträfva för dem i stället för att de förut verkat för mig, och däraf kom det sig nog också, att prinsessan i min fantasi tog formen af ett eget hem med alla de kära i, och att konungakronan förvandlades till ett äradt namn, som skulle skänka de gamla glädje. — Det var en ynglingadröm med pingstens ande uti.

* * *

— Det är länge sedan dess, fortsatte han åter och vandrade långsamt hemåt igen. — Åren ha gått med växlande öden, prinsessans skönhet har förändrats och konungakronan har förlorat många af de kostliga pärlor, som barnasinnet smyckade

den med; men ännu sträfvar jag dock efter dem, icke för de gamlas skull, som nu hvila i ro, men för min egen skull, och jag skall nog vinna dem en gång — tillade han med en blick mot kyrkan, där den gyllene flammen nu slocknade ut, — jag skall nog vinna dem till sist — när det ringer till pingst för mig.

I sommarskymning.

Nu somnar dagen och sjunker i västerdalar och allt sorl och all äflan kring mig förtonar likt en döende hafsvåg mot fjärran strand, och kvälens ängel ler sitt stjärnljusa löje, fullt af frid. Frid säger den glittrande daggen, frid hviska de stigande dofterna och frid går af de glänsande världarna där ofvan, utan ljud, utan ord, utan namn, stilla, högtidligt, och jord och himmel smälta samman i en stund af namnlös kärlek.

Saliga aftonlugn, heliga kvällarnas frid, blif när mig!

Ur de fallande skuggorna träda mig till mötes djupa, allvarliga tankar och känslorna vakna till lif. Men öfver allt detta breder sig en slöja af vemod, den jag ej kan förklara; det är ej sorg, det är ej fröjd, och likväl båda, en underbar, andaktsfull stämning, af ord ej tolkad, aftondimman lik, full af dagg utöfver törstande ängar.

Underfulla vemod, hvadan är du? Är du upprunnen af frid eller friden af dig? — Jag vet det ej, men det vet jag, att aldrig klappar mitt

hjärta med fullare slag, aldrig drages min tanke till ädlare mål än i dina stunder.

Du lär mig längta, lär mig älska det stora och ädla i lifvet.

Ädelt? — Hvad är då det ädla?

Att offra sig själf och gifva sitt lif för en annans, är det den yppersta människohandling? — Förvisso ej. Det är fast mer tillfredsställandet af det egna begäret, det är att offra sig i hänförelsens glädje, att dö i ljufhet med tårbegjutna blom-mor på gravvens mull. Men att för en annans skull gifva sin dyrbaraste känsla till spillo, att för andras välfärds skull begrafva sitt hjärtas längtan och offra sin långa dröm om lycka, detta är ädelt. Att se andras glädje spira upp ur jordmånen af sin egen sorg och likväl vårda den som sin fagreste ros, oförstädd och obeaktad, detta är mer än att gifva sitt lif.

Förmår jag det?

Kanhända ej.

Saliga aftonlugn, heliga kvällarnas frid, lär mig det!

* * *

Så kommer du då åter, du halft förgättna ängel, ljufva, bedårande kärlek! När dagen brände och arbetet fängslade min tanke, då såg jag dig så fjärran, att jag knappast skönjde dig — hvi nalkas du åter med aftonens skuggor?

En gång gick jag allena bland skogens stammar och hörde vindens gång i kronorna. Då

sänkte sig ensamhetens ande öfver mig och göt i mitt hjärta en längtan utan gräns, en längtan efter förståelse — och så såg jag dig. Härlig syntes du mig då, en konung lik med makt att gifva sagornas rike bort. Riket blef dock icke mitt, förståelse fann jag ej och den glädje, du gaf, vände sig till smärta. Så gå då, du olycksalige, och håna icke kvällens frid!

Nej, dröj ändå! Ditt var icke brottet. När månen kastar sin silfverstrimma öfver klara vatten och böljorna rulla glittrande fram däröfver, nog finnas där vågor då längst borta i skuggornas mörker, som gå och gå, men aldrig hinna fram i ljuset — icke är det dock strimmornas skuld. Så kom då! Stunden är helig, kom medan de bittra tankarna sofva och låt oss skiljas i frid! Ännu en sista, lång, brännande kyss... och nu farväl!

Saliga aftonlugn, heliga kvällarnas frid, stilla mitt hjärtas oro!

*

Så är då åter en dag förliden och dess afton skymmer.

Hur rik är ej kvällen. I dess dunkla dager dväljes en hel värld af outgrundlig ljufhet. Hvi skulle mitt hjärta icke vara öppet därför! — I björkarnas skuggor komma de och gå förbi, kvällens väsenslösa barn. Jag ser dem ej, jag hör dem ej, och likväl förnimmer jag dem. Minnena komma, minnen från långt försvunna dagar, känslorna komma, mäktiga, gripande för stunden, och aningen

skymtar gestalter, aldrig bundna af rum, aldrig tryckta af tid.

Hvem gifver mer, än kvällen gifver!

Jag ser dig, du aftonens älskling, diktens genius. Jag ser dig bland alla de andra, du, den skönaste af dem, du, som i ditt väsen sluter all världen inne och talar till mig genom naturens skönhet.

En afton satt jag nere vid älfvens strand, där forsen kastar skummigt stänk öfver hällarnas nötta ytor. Jag lyssnade till brusets skiftande tonfall och lade mitt öra till naturens modersbarm. Då var det, som om riglar dragits från stängda dörrar och en ny utsikt öppnats för min syn, där människolifvet låg likt ett panorama inför mig. Jag såg glädje också i ödemarkens enslighet och smärta också i fursteboning; jag såg blommor spira upp också i förgätna nejder och tistlar växa också i drifhusbänkar, och jag hörde tusende röster ropa ur dalarnas gömslen, än i bitter klagan och än i jublande glädje; men lifvets alla böljor gingo mot samma mål och jag såg dem alla mynna ut i samma omätliga haf, samma ofattliga oändlighet.

Du diktens ande, som då ledde mig vid handen, du vet, att mitt hjärta då fylldes af kärlek till hvad jag såg, till naturens skönhet och till människorna omkring mig, att där kom en vilja i min håg att glädjas med de lycklige och sörja med de gråtande, att gifva hungrande själar bröd, att gifva blödande hjärtan lisa och bära mörkrets sorger fram att stillas i ljuset.

Jag vet det, den makten blef icke min, men,
du diktens ängel, bevara hos mig den stundens
förmåga att *känna*, gif mig känslans makt att
fatta smärtans djup och lyckans kärna, att skåda
lifvet ofvanifrån!

Saliga aftonlugn, heliga kvällarnas frid, se,
nattens förlåt faller.

I höstetid.

De elektriska lamporna voro redan tända och brunno i ändlösa rader, sammansmältande längst bort i långa, korsande linier af ljus, och butiksfönstren strålade i full, täflande belysning, lockande kunder. Öfverallt var det ljust, öfverallt var det lif och rörelse. Men där inne på kyrkogården, dit han gick, var det nästan alldeles mörkt, och de affallna, vissnade löfven prasslade för hvart steg han tog på den sandade gången.

Han stannade tvärt.

— Höst! hvarför kommer nu det ordet så skärande skarpt för mig? Är då sommaren verkligen förbi? Dess ljus, dess värme och all dess blommande fågning har ju varit så kort, och nu skall det ändå på allvar vara höst? Ja visst, jag ser det ju i eldskrift rundt omkring mig, och löfven prassla därom — det är ohjälpligen höst, kall, isande mörk höst med döden.

Han satte sig på en af sofforna och såg på de dansande löfven och de strålande ljusen omkring sig.

— Fåfånglighet. förgänglighet! det är ju så

det heter? Ja visst, ja, några dagars ljus och värme och så mörker och köld, en kort sommar och sedan hösten, ett kort, uselt lif och så döden! Förintelse, kall, mörk, grinande förintelse, det är hufvudsaken!

Men jag har ju förr sett hösten i ansiktet och aldrig känt den så tom och ödslig som nu?! Förr, förr...

Och sakta och omedvetet smögo sig tankarna tillbaka till det förflutna, och minnena kommo. Han såg vissnade och vindförda blad ur sitt framfarna lif och skimrande ljuspunkter. Han såg sin barndom, så lik alla andras och dock så olik. Huru den för undervisningens skull mest förflutit utom hemmet. Huru han halft omedvetet anammat de första kunskaperna, tills senare år gifvit mognare tanke och djupare känsla. Ungdomstiden stod så klar för honom med sitt lif, sin glöd och sina drömmar. Han hade velat verka något stort, något ädelt — han visste ej själf hvad, men han kände ett behof af att få dela med sig af sin rika tro, att med högbyren panna få ställa sig i ledet af verkande män och hedra sina fäders land — det var ungdomsdrömmen, det.

Så såg han sin gamla mor, huru hon, då han stod färdig att för första gången på egen hand taga ett steg ut i världen, huru hon då varnat honom för de mörka, slingrande stigarna och bedt honom följa den rätta vägen. Han hade lett då, full af själfförtröstan, menande, att han nog visste, hvad han borde göra.

Det var då, det! Då visste han, hvad han *ville* göra, nu visste han, hvad han *hade* gjort, och — nu log han icke mera.

Och åter upprullades nya, allt yngre och yngre taflor för hans syn. Han såg sin börjande verksamhet som man, huru han spejande sett sig om i världen för att finna sin rätta bana och så med hurtigt mod gripit arbetet an. Blodet rann varmt i ådrorna då, och krafterna bornerade — det var en härlig sommartid.

Så hade de kommit, de lockande frestelserna, kommit i skiftande gestalter; kommit som goda, hjärtliga bröder, som talat vänskapens språk bakom bräddade glas; kommit som leende, fagra kvinnor med former, som dolts blott för att röjas; kommit förtroliga och glada, kommit smygande och lömska och likt vampyrer sugit hans hjärteblod. Han hade fallit och rest sig igen blott för att ånyo falla. Han hade sett sitt hjärtas bästa känslor och vackraste drömmar så småningom upplösa sig i töcken. Han hade känt sitt blod förvandlas till vin och sin kraft förbytas i skälfvande nervositet — och allt detta var frestelsernas verk.

Och sedan?

Det fanns intet redan. Nu stod han inför det närvarande och behöfde inga minnestaflor längre. Han hade nyss sett sina vänner draga sig undan för honom och hört ordet »fallen» — det var slutsenen.

Han med det varma, öfversvallande hjärtat, han med det »goda hufvudet», som man sagt, han,

som velat komma så långt, och nu dömd som fal-
len! Ah, det kom en känsla af vild, hämndfull
bitterhet öfver honom! Han skulle vilja krossa
dessa vänner, som dömt honom utan att ens känna
hans inre jag, dessa vänner som sett honom vackla
utan att gifva honom ett enda vänfast ord till
stöd, han skulle vilja krossa dem alla och — sig
själf med!

Hvad det sjöd och brände inom honom!

Så kom han åter, frestaren, kom i en annan
skepnad, i liemannens, och sade:

— Nu har du inga vänner mera, endast jag
återstår dig, kom därför och följ mig!

— Ja, hvarför icke?! Har jag fallit, så må
jag också falla till botten! Hvad göres mig lif-
vet mer? En blix, en knall, och allt är slut,
och i morgon skall man finna mig här mellan
grafvarna, död bland de andra döde — fåfänglig-
het, förgänglighet!

— Men är det icke här, hon hvilar, som var-
nade mig för de mörka, slingrande stigarna och
bad mig vandra den rätta vägen? Jo visst, här
är kullen, höljd af gulnade löf. — Men hvad är
det, som glittrar därpå?

— Blott ett par dagdroppar på ett vissnadt
löf...

Han ville kasta bort det, men dropparna tyck-
tes honom skimra så förunderligt klara och glän-
sande, att han ovillkorligen behöll löfvet i han-
den och betraktade dem, och ju mer han såg på
dem, dess vekare kände han sig till sinnet, och

allt det bittra inom honom smalt småningom bort igen. Han såg dem som i en dröm — han kände dem.

Han hade sett dem förr. De voro icke daggdroppar, fallna på ett vissnadt blad på grafkullen. — Nej, de voro klara tårar på en vissnad moderskind där inunder, gjutna för hans skull, för hans svaghets skull.

Och varsamt torkade han bort dem, så varsamt som om han fruktat att göra illa. Nej, för hans skull fingo inga tårar finnas mera! Han skulle torka bort dem, icke med döden, men med lifvet, ett nytt lif.

Men utför hans egna kinder runno de sakta och föllo alla ned, och där de föllo, där glittrade och glänste de lika stilla och fridfullt som aftondaggen. Ingen såg dock det, och rundt omkring var det mörker och höst. Men djupt inom sig kände han nu, att det skulle våras igen, kände, att själfva hösten äger frön till ett nytt varande, ett nytt lif.

När julen kommer.

Jul! — Det är ett helt litet och oansenligt ord det där, som nu dagligen ställes framför oss, men hvem af oss kan likväl öfverskåda allt det myckna, det innebär, och hvem räknar väl alla dem, som glädja sig vid dess blotta nämmande? — Kunde jag här med några penndrag teckna allt det, som rymmes inom ramen af de tre bokstäfverna, när de bindas samman, då hade jag förvisso också täljt eder allt det, som dväljes inom ett människobarn, täljt eder i liknelser en undersaga om vinterkvällens strålande himmel, där hvarje blinkande stjärna är ett klappande människohjärta och där rymden, den vida, omätliga rymden, som omsluter dem, hvart de ila, är Guds oändliga kärlek.

Julhögtiden! — Huru räknade vi icke som barn veckor och dagar, när den nalkades! Det myckna namnamet, den läckra julkosten, de nya kläderna, och, framför allt, den tända granen och julklapparna, de lockade med underlig makt vår håg.

Sedan den tiden ha vi vuxne gått igenom

många klasser af livvets skola, där det stundom vankats mången bitter bakläxa. Barnasinnets orsakslösa fröjder ha vi så småningom skjutit undan bakom kulisserna och i stället manat tankens nagelfarande tvifvel fram på scenen och applåderat mången gång, när det hänfullt dissikerat våra forna drömmars ideal. Barnet, vårt eget hjärtebarn, har gråtit därvid bakom kulisserna, och hvad vi vuxne vunnit på scenförändringen, icke ha vi vunnit mera glädje däraf.

Huru mycket som än förändrats sedan barna-åren, ett ha vi dock alla bevarat från den tiden, och det är julglädjen.

Julen fröjda vi oss alla åt. När den kommer, då fyllas våra sinnen sakta af en onämbar glädje, en glädje, som vi egentligen icke kunna rubricera, en glädje, som drifver tviflets och frågornas ande på flykten och kommer agget och bitterheten att droppa bort likt drifvan på taket en vårdag, och ofta veta vi icke, hvaraf detta kommer sig — icke är väl namnamet och granen så kära för oss vuxna, att vi därför glädja oss åt julen?

Åh nej, jag skall säga er, hvad det är.

Jo, när julen nalkas, då kommer barnet, det forna, förskjutna barnet, åter till sin rätt inom oss och skalkas med oss som förr, barnet, som ännu tager sin näring från sitt ursprungsväsen och därför äger sin glädje utan märkbar yttre anledning, och det är detta barnet inom oss, som jublar, när julen kommer.

För ej länge sedan läste jag några ord af en snillrik man, som jag fäste mig vid, och om jag ej misstager mig, lydde de ungefär så här: »Hittills har du varit en del af alltet och ägt blott en dels förmåga att känna; var nu fördelad i detta allt och känn med det hela!»

Julen, tror jag, äger just detta maktord i sin hand, denna trollformel, som gifver oss förmåga att icke blott erfara vårt eget personliga känslolif, utan att liksom fördelas i alltet och känna med det hela, att åter i oss upptaga den underström af lycklighetskänsla, som genomgår alltet, och hvilken vi som barn stodo i så nära beröring med, och däraf kommer det sig då, att vi alla glädja oss åt julen, äfven den, som tviflar och söker förneka julens heliga betydelse.

Jultanken är en stor, en härlig tanke, är upprunnen ur omätlig sorg, men bär likväl inom sig en lika omätlig glädje. Den är svaret, det förlossande svaret på den från människosläktets innersta kärna under årtusenden stigande frälsningsträngtan, och därför är den också sann, och gäller den också alla dem, som bedja med människotunga. Julen är bönhörelsens och välsignelsens högtid, och därför är det med längtan vi bida den.

Nu är julen hardt nära. Han står redan vid vår tröskel, färdig att stiga in. Se då till, du käre läsare, att du icke söker behålla välsignelsen och glädjen endast för dig själf! Kom ihåg, att du under julen känner med det hela, att du blott

är en genomgångspunkt, hvars värf det är att
 fortplanta julglädjen äfven till andra! Se därför
 till, att ditt julljus icke blott speglar sig i dina
 egna trymårer, låt det äfven lysa i nödens och be-
 hofvets boning och bryta sig i några tacksamhe-
 tens tårar, och du skall få se, att den reflexen är
 vackrare än något annat!

Tiden.

En nyårssaga.

Tiden är icke en parfvel, som födes blott för att lefva ett endaste år och likafullt nödgas dö som utlefvad gubbe, förskjuten af världen och frånryckt regeringstömmarna af en annan lika kortlifvad härskare som han; nej. Tiden är en gammal vis man, ja, så gammal, att ingen rätt vet, när han föddes. Säkert är dock, att han räknar sina sekler så, som en hvithårig gubbe räknar sina år, och att åren för honom äro som dagarne för en vuxen man. Långt innan denna väna nejd besållades med människoboningar, långt innan de stora städerna reste sina palatser och torn, långt innan hafven buro segel, ja, långt innan människotankar sökte teckna hans ålders tal, var han och lekte som barn vid evighetens modersbarm.

Så gammal är Tiden.

Somliga säga, att han i sin ungdom varit vida härligare, vida bättre än nu, och att han blir kinkigare och knarrigare för hvart år som

går, som de gamla pläga bli. Men så är det ej. Tiden är nog sig lik som förr, det är endast människobarnen, som förändras och låta sina förhoppningar sväfvat ut långt utom rimlighetens gränser. Dessa oroliga varelser, som gifvits talande tungor och tankar och hjärtan, de äro naturens bortskämda älsklingsbarn, och som sådana sträcka de händerna efter allt, deras begär växer större än de själfva, och i barnsligt öfvermod pocka de på allt och begära himmelens stjärnor att leka med, och när detta nekas dem, då klaga de öfverljuddt, skylla allt på Tiden och kalla honom ond.

Men Tiden ler åt dem i sin vishet, ler åt pygméernas fåfängliga tankar och härskar som förr, och hans makt är stor. Hvad batar väl snillets finaste beräkningar, hvad hjälper väl konstens yppersta verk, där han säger nej? Ända upp från den medvetna, tänkande människan och ned till det allra minsta kryp i sanden, allt måste ju lyda hans lag, och hans lag heter:

födas, lefva och dö

Så mäktig är Tiden.

En gång skall dock måhända hans lag förändras, en gång skall måhända det sista kapitlet strykas därur, kapitlet om döden. I årtusenden har han bidat därefter, att honom måtte gifvas makt att borttaga det, men i lika många årtusenden har han ännu väntat förgäfves, och kanske skola årtusenden ännu förgå, innan tecknet gifves honom af skyn.

Hvar nyårsnatt — säges det — bestiger Ti-

den jordens högsta berg och ser ut öfver nejderna att bevaka sina påbuds efterlefnad.

Äfven i natt stod han där uppe, äfven i natt såg han sig kring i spejande forskning, och hela den vida jorden låg i bäfvande undran vid hans fot. Det var en stund af spörjande väntan, en rannsakingens heliga stund, och tyst som ett andesus lopp en skälfning från söder till norr, från öster till väster, medan dalarna och bergen och hafven bildade den gamles dom.

Och han såg sig omkring så, som han gör det blott hvar nyårsnatt, såg ut öfver blommande söder, såg upp emot isig nord, såg öfver österled och hän emot österhaf, såg in i jordens allra minsta vrå, in i hafvets mest fördolda gömma och forskade och ranssakade.

Men som han såg och såg, kommo hädansvunna seklers bilder för honom, och han mindes sin barndom, då han ännu sväfvade öfver öde jord, då ingen människofot ännu trampat marken och intet jordiskt öga ännu skådat upp mot stjärnorna. Så såg han dem komma, dessa milliader djur, som bebygga skogarna och hafven, och sist såg han henne, människan, såg henne föröka sig och intaga alla jordens länder, och han följde henne med kärlek, följde henne från hennes vagga, följde henne hennes utveckling igenom, steg för steg, till den dag i dag är. Han såg henne fullborda mäktiga verk, dem himlens änglar bäfvade tillbaka för, han såg länder förvandlas, där hon gick fram, och elementerna lyda hennes vilja — han

såg henne behärska jorden. Och han såg ännu mera: han såg oförtruten kraft, han såg ett aldrig ryggande mod, han såg ödmjukhet knäppa sina händer i bön till den allsvåldige, han sågen kärlek, som mätte sitt varande med längden af ett lif, och den gamle Tiden gladdes i sitt hjärta, gladdes öfver gudsbelätets storhet, och i jubel brast han ut:

— Nu är stunden kommen, nu skall dödska-pitlet strykas, och jag vill gifva människorna mig helt!

Så såg han sig åter om. Då varnade han också skuggorna och skönjde afgrunderna, som de dolde. Han såg blod blandas med modersmjölken, han såg hatet följa kärleken tätt i hälarne, han såg sveket lura bakom trohetens rygg, han såg osägligt ve gråta vid sidan af lyckan, han såg brott och last och synd, och där kom ett drag af sorg, af namnlös, innerlig sorg i den gamles anlote. Han hade velat finna jordelifvet annorlunda, hade velat finna människorna förädlade och förklarade under lärdomen af årtusendens häfd, han hade velat höra sin första känslas jubelrop besvaradt af ett jublande människosläkte. Men nu såg han det klart, såg, att Kain vuxit upp till en tusenhöfdad drake, som mördar tusende bröder, såg, att Babel åter bygges upp, att Sodom rest sig ur gruset, och med bedröfvelse fällde han domen, skref i eldskrift på himmelens fäste sin gamla lag: födas, lefva och — dö.

Och vid han det gjorde, steg en ångerns

suck ur dalarnas djup och ur bergens innandömen,
och nyårsnattens tofslag ljud.

Men tyst tog Tiden ett nytt år af sitt olefda
lif, ett rent, obefläckadt blad, förde det sakta rundt
om mot jordens alla väderstreck och lade det så
i Historiens hand att tecknas fullt, och i den
bräckande morgongryningen steg han åter ned från
berget.

Och kring jordens alla länder blef det åter
lif och rörelse — det gamla var glömdt, rannsak-
ningens stund var förbi.

INNEHÅLL:

I. Norrländska bilder m. m.

	Sid.
1. En vinterdag i Norrlands skogar	7
2. Förr och nu	11
3. I majdagar	19
4. Vid forsen	24
5. Midsommarnattsvakan	31
6. I vårbrytningen	40
7. Fattig-Lottas pingst	45
8. Slätterkalaset	49
9. Bland fjällen	55
10. Tu, tu i vallarhornet	60
11. Tomtnipan	67
12. För gammal	72
13. Ur skogslifvet	78
14. Medan han väntade på plats	85
15. Ett bygdeoriginal	96
16. När stjärnan föll	102
17. Det lyser sol öfver berget	108
8. Snål-Jonas	120

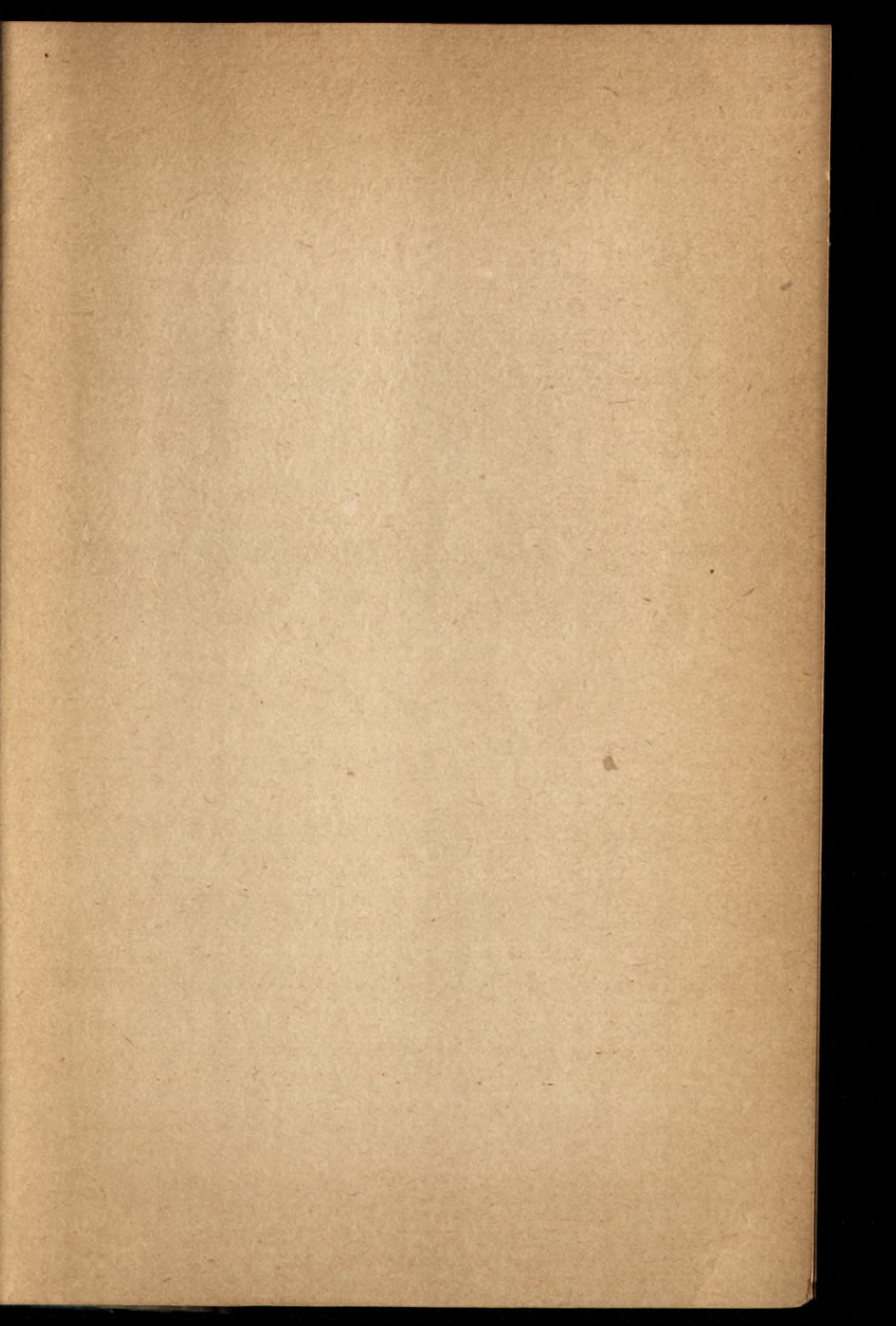
II. Ur magisterns berättelser.

19. Alma	129
20. Gammal kärlek rostar icke	137
21. En sagokväll	147
22. Tjargubben	156
23. Präst och läkare	167
24. Glaset	172

III. Skiftande stämningar.

25.	Storm	183
26.	Lifvets skiftning	188
27.	I löftets dagar	192
28.	I pingstetid	195
29.	I sommarskymning	200
30.	I höstetid ..	205
31.	När julen kommer	209
32.	Tiden	214





I alla boklådor ha utkommit:

LAURA FITINGHOFF: I Fjällluft, roman. Kr. 3: 75.

Denna roman handlar om tre Norrländska prästdöttrar och är högst berömd af *C. D. af W. i Post- och Inrikestidningar*.

ALFHILD ÅGRELL: Norrlandsgubbar och Norrlandsgummor samt andra gamlingar och ungdomar. Kr. 2: 25.

D:r E. N. SÖDERBERG: Minne och längtan. Dikter. Kr. 1: 75.

Med stilla behag läser man denna diktsamling, hvori mycken äkta flärdlös känsla upprenbar sig på ett försynt, måttfullt och ädelt sätt. — — Allvaret, enkelheten, den melodiösa renheten, det fosterländska åskådningssättet hos denne författare äro värda allt erkännande.

C. D. af Wirsén i Vårt Land.

Indenfor det Omraade, Förf:s Stemninger befinder sig paa, tiltaler han ved sine Følelsers Renhed og varme og finder ofte Toner, som løfter og gaar til Hjertet.

Kristofer Randers i Norska Aftenposten.